טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע זעה 14-טע זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 30 גראשען — היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 61 | Łódź, Piątek 11 marca 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ג' אדר ב' תרצ"ב | № 61

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

RETTENUSTHLWARE

פאר וועש און רעפארמען

אין פערשידענע מוסטערן, עמפפעהלען מיר
צו קאנקורענץ-פרייזען, אויך אויף לוין

נעץ-וואארע (SIATKA)

אין פערשידענע מוסטערן ווערט אנגענומען
אויף לוין צו ביליגע פרייזען

Akt. Ges. R. Lipszyc

ŁÓDŹ,
Piramowicza 11/13 tel. 101-34

קויפט נישט פריהער קיין סחורה

ביז איהר וועט זיך נישט איבערצייגן, אז די ביליגסטע קוועלע פון די נייעסטע

הערען- און דאמען-שטאפען

פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן צום איצטיגען פריהלינג און זומער-
סעזאן פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער אויסארבייטונגען
צו די ביליגסטע פאבריקס-פרייזען איז נור ביי דער גוט-בעקאנטער און רעעלער פירמע

M. i Sz. Rabinzon

ŁODŹ, PIOTRKOWSKA 45, tel. 120-41.

הורט און דעטייל! — רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג! — הורט און דעטייל!

Samochody
i motocykle używane
Kupno, sprzedaż, komis
zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

גיבט אכטונג אויף דער פאבריקס-מארקע מיט דער צוגאבע פון נאמען!

ווארנונג!

שוין ווייט 50 יאהר פאבריצירט מיין פירמע

Łódzka Manufaktura Pluszowa

Teodor Finster

בעט-פלוש-קאפעס פערזעהען מיט דער שוץ-מארקע דריי-עק מיט די אותיות
Ł M P און צוגעגעבען דעם נאמען

TEODOR FINSTER

די אויסארבייטונגען, וואס זענען בעקאנט אין גאנצען לאנד מיט זייער גוטס-
קייט און אויספרובירטע קוואליטעט שמ'צן מיט זייער אלגעמיינער אנערקענונג און
האבען זייער פעסטגעשטעלטע רענאמע צווישען די אפנעהמער.

די לעצטע צייטען בעמיהט זיך די קאנקורענץ נאכצומאכען די דאזיגע, בענו-
צענדיג דערביי מיין שוץ-מארקע, ווי צום ביישפיל דעם דריי-עק, אויינשטעלענדיג
אנשטאט די אותיות **Ł M P** און דעם נאמען **TEODOR FINSTER** – אנדערע
ענליכע אותיות אהן א נאמען. דאס איז א געוועהנליכער מאנעוור ארייצופיהרען
די אפנעהמער אין טעות און א חשק אונטערצורוקען די קויפער מינדערווערטיגע נאכ-
מאכונגען אנשטאט די בעקאנטע און אויספרובירטע סיי אין סארט און סיי אין דער
קוואליטעט פון די קאפעס פון דער פירמע

ŁODZKA MANUFAKTURA PLUSZOWA

TEODOR FINSTER

די איצטיגע צייטען זענען שווער, או מ'זאל אויסגעבען געלד אויף מינדער-
ווערטיגע פאלס פיקאטען. די פולע גאראנטיע סיי אין דער קוואליטעט און גוטסקייט
גיבען נור די קאפעס פון דער פירמע

Łódzka Manufaktura Pluszowa TEODOR FINSTER

ווארנונג: די קאפעס פון מיין פירמע זענען צו בעקומען ביי די הורט-סוחרים:
w Łodzi — WOLF PAKUŁA, ul. Południowa 2
i J. ROTENBERG, ul. Nowomiejska 1
w Warszawie — A. A. LITMANOWICZ, ul. Gęsia 5

גיבט אכטונג אויף דער פאבריקס-מארקע מיט דעם נאמען!

זונטאג,
דעם 13-טען מערץ
— אין —
פילהארמאניע
•
פרטים — זעה 3 זייט

דזשעק
רעכטצייט

דאס נייע-ערעפענטע

טוך- און קארט-געשעפט

אויף פעטריקאווער 23, פראנט, 2. שט. טעל. 226-39

מאכט בעקאנט, אז צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן עמפפעהלט דעם
רייכסטען אויסוואהל פון די מאדערנסטע **דאמען- און הערען-שטאפען**
פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און לעאנארדט'ס סחורות

צו קאנקורענץ-פרייזען.

בעזוכט אונז און איהר וועט זיך איבערצייגען!

M. TAZBIR מיט אכטונג

לאנגיעהריגער מיטארבייטער פון ק. מילגראם

לאדז, פעטריקאווער 23
פראנט, 2-טער שטאק.

הורט און דעטייל

8-טונג מעבעל-מאגאזין-שניידער-מייסטער (פארלעך, מארינארקעס און סאקעס)

מארגן, שבת, ד. 12. מערץ, 3 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר א גרויסע

פאר-פערזאמלונג אויף וועלכער ס'וועט בעהאנדעלט ווערען א גאנצע
רייה פאך-פראגען, אין דער זעלבער צייט וועט אויך
פארקומען א ספעציעלע פערזאמלונג, צו וועלכער מיר רופען אלע עקספארט-שניידער

מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, פילסודסקיעגא 12.

1644

לעהרערס

מיט רעגירונגס - רעכט,
18 יאהר פראקטיק, ער-
טיילען פויליש, יודיש,
פראנצויזיש, עספעראנטא,
דייטש, בוכהאלטעריע און
מאטעמאטיק.

שוו. יאקובא 12
רעכטע אפיצינע, 1-טער
שטאק וו. 30. **שיף**

RODZINIE PARZENCZEWSKICH

z powodu zgonu

Ich b. p. MATKI

wyrażają tą drogą najgłębsze współczucie

Rodzina **Hochberg**, Jakubostwo **Potok**
Rózia Lewkowiczówna, **Leon Firzer**

1605

„ארט" געז. צו פערשפרייטן מלאכה און ערד-ארבייט צווישן יודן „ארט" איז לאדזש „ארט"

דינסטאג, דעם 22. מערץ ד. י. אין די זאלען פון „אזא" נאַרוטאָוויטשאַ 20

גראנדיעזער פורים-באל

אימפאזאנטע פורים-אטראקציעס || גלענצענדער באל און דזשאַז-ארקעסטער

רייכע פאנטן-לאטעריע / באר און בופעט. — בילעטן צו 5 און 3 זל.

1608

טוך- און קארט-געשעפט

HERMAN WŁOSKI

לאדז, נאוואמיעסקאַ 3, טעל. 114-92, פראנט 2-טער שטאָק

עמפפעהלט צום איצטיגן פרילינג און זומער-סעזאָן דעם רייכסטן אַסאָרטימענט פון די נייעסטע

דאמען- און הערען-שטאָפען

ווי: לאדזער, טאמאשאווער, ביליצער און אויסלענדישע אויסאַרבייטונגען

בעסטע קוואַליטעט! בייעסטע מאָדע! פאַבריקס-פרייזן! הורט און דעטייל!

בעקאנטמאכונג!

די עקספעדיציאָנס-פירמע

סאלאמאן בירז,

פעטריקאָווער 44, טעל. 101-86

נעמט אָן קליינע זענדונגען מיט נאָכנאַהמען און אָהנע, וועלכע ווערען עקספעדירט טעגליך בּאַגאַזש פון לאדז—ווילנא צו מיין פערטרעטער

ווילענצוג, ווילנא, רודניצקא 25

1004

אויף גינסטיגע בעדינגונגען. ▲▲▲ פינקטליכע צושטעלונג צו הויזע.

אינפאָרמאַציעס ווערען ערטיילט אומזיסט.

טיף געבויגען שטעהען מיר פאר דעם פרישען קבר פון אונזער טייערען און אונפערגעסליכען שוואָגער

יעקב וואלף לעווקאוויטש נ"ע

גלייכצייטיג שיקען מיר אַ טרייסט אין ווייטערדיגען לעבען אונזער שוועגערין און טאָכטער.

פאמיליע גארבארסקי, קוטשינסקי, קנאפ, לובינסקי

1607

ערטער גוטען און כשר'ן

ווין

צו די ביליגסטע פרייזען

צו 75 און 65 גראשען פאר א 1/4 ליטער

צו בעקומען ביי דער לאַנגיעהריגער בעוואוסטער פירמע

„בארווין"

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז

נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58

ריכער

אויף דער מאַשין ווערען אויסגעגייט

שרודמיעסקא 8.

רעשטען

לאדז, נאוואמיעסקא 5

פראנט, 2-טער שטאק

פערשידענע קאמגארנס, ביליצער, טאמאשאווער און לאדזשער

אויף אנציגער און פאלטענס

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך, ביי

SZCZĘSLIWY

נאוואמיעסקא 5, פראנט, II שטאָק

וויכטיג פאר כלות!

אין מיין ניי-ערעפענט געשעפט בעקומט מען אויף אבנויץ די שעהנסטע

חופה-קליידער

פאר כלות, ווי אויך די שעהנסטע באלאווע קליידער צו די ביליגסטע פרייזען.

פיעטריקאווער 294,

רעכטע אפיצינע, 3-טער שטאַק.

קומט און איבערצייגט אייך! 873

דעם טיפסטן מיטגעפיל דריקען מיר אויס דעם חשובן ה' אפיעקון פון די פאווזשעכנע שול Nr. 149, אלעקסאנדראָווסקאַ 25 און 45 ה' מ. קאללער, צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכער פרוי

חנה נ"ע

זייט געטרייסט!

Kierownik Szkoły Powszechnej Nr. 149

Kazimierz Hołuszewski

די אפיעקונעס: לייזער בוכמאן, יעקב וויינטרויב, יצחק לענטשיצקי, שעי' טאנדאוסקי, יונה גאלד-שלעגער, שאשניאק, יוסף אבראמאוויטש, חנה קאלב, חנה קאלמאנאוויטש, טויבע קויאווסקא, סימע שלעזינגער, יוסף פינקעלשטיין און איטשע מאיר לעווקאוויטש.

1617

G. SZCZYBUK

ul. Piotrkowska 61, tel. 24-000

SKŁAD KOMISOWY

WYROBÓW FIRMY PRZEMYSŁ WEŁNIANY

S. Barciński i Ska

Spółka Akcyjna w Łodzi

1039

א זעלטענע געלעגנהייט

אנ'פערשקלאסיגע וואוינונג

3 צימער און קיך

מיט אלע בעקוועהמליכקייטען אין צענטער שטאָט, פראנט, באלקאן, טעלעפאן, פריש רעמאנטירט, צוזאמען מיט א פולשטענדיג הערליכע כמעט נייע מעבעל-איינריכטונג פון זאפארט אפצוגעבען. צוגענגליכער פרייז.

גענויערעס צו דערוויסען זיך אין דער אדמ. פון „נייעם פאלקסבלאט".

1329

ג' ה' מיטגלידער און סימפאטיקער!

דערמיט האבען מיר דעם כבוד אייך איינצולאדען אויף דער

פייערליכער ערעפנונג

פון אמבולאטאריום

וועלכע קומט פאר זונטאג, ד. 13 מערץ (פ' ויקרא ה' אדר ב') 5 אז. אווענד אין לאקאל פון אונזער פעראיין קילינסקי 120.

די פערוואלטונג

1653

פון יוד. קראנקען הילפס-פעראיין „מחזיקי חולים",

לאדז, קילינסקיעגאָ 120, טעל. 152-65

פאר מאגענליידענדע

ראבארבער-ווין

פיפסין-ווין

אין פרימא קוואליטעט

צו בעקומען אין דער ווינהאנדלונג פון

E. SZYKIER

Północna 1, tel. 107-84

Dr. med. H. KRAUSKOPF

אקושעריע און פרויען- קראנקהייטען

זגערזשער 15, טעל. 113-47

נעמט אן פון 4 ביז 7 אווענד 1117

יוד. דעמ. פאלקס-פארטיי, לאדז, זשעלאנא 10 א

מארגען, שבת, דעם 12-טען, 9 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער לאדזער ארג. פון דער יודישער פאלקס-פארטיי זשעלאנא 10 א

1018

א פארלעזונג

פון ה' ראטמאן אדוו. יוסף ווייצמאן

א. ד. ט.

„דער לאדזער שטאט-ראט און די יודישע פראגע"

נאכ'ן פארטראג דיסקוסיעס.

איינגאנג פריי. איינגאנג פריי.

די פערוואלטונגען פון די פעראיינען פון

„תומכי עניים" און זעלבסטהילף פערזיכערונג פאר חתנים און כלות,

1682

טיילט די מיטגלידער מיט, אז די פעראיינען געפינען זיך יעצט אויף דער זשעראמסקיעגא (פאנסקא) 31, פראנט פארטער. די מיטגלידער ווערען אויפגעפאדערט איינצוצאהלען זייערע בייטרעגע דעם אינקאסענט, אדער אין לאקאל פון פעראיין. גלייכצייטיג ווערט מיטגעטיילט, אז אונזער מיטגליד № 110 האט חתונה, און די אקטען זענען שוין געמאכט געווארען דורך דעם פעראיין אומזיסט און די פערזיכערונג ווערט אויסגעצאהלט לויט דער פרעמיע.

די קאנצעלאריע פון פעראיין איז אפען יעדען טאג פון 7—9 אין אווענד.

פערוואלטונגען פון: „תומכי עניים" און זעלבסטהילף-פערזיכערונג פאר חתנים און כלות פאנסקא 31.

יין כשר!!!

מיר מאכען בעקאנט אונזער ג' קונדשאפט, אז דער איינצעל-פערקויף פון דער ווין-און מעהד-פאבריק פירמע

„פראגרעס"

אלטער מארק 2, וואס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאלג איז איבערגעטראגען געווארען

איז פראנט-געוועלב, אלטער מארק 1.

צוליב רעקלאמע פון ניי-ערעפענטען געוועלב, פערקויפען מיר א פלאש פון 1/4 ליטער גוטען ראזינען-וויין נומ' 6 נור 75 גר. און 1/4 ליטער דעם בעוואוסטן ראזינען-וויין נומ' 7 נור 85 גר.

איבערצייגט אייך מיט אייער פאמיליע, אז הנאה האבען פון גוטען ווין, וואס קאסט נישט טייער איז נאר ביי דער פירמע „פראגרעס".

מיט אכטונג ווין- און מעהד-פאבריק

פירמע „פראגרעס"

אלטער מארק 2, טעל. 184-82

פאר לערע פירטעל-ליטערדיגע פלעשער פון פירמע „פראגרעס" צאהלען מיר 5 גר. פאר באטשינקע און קווארט-פלעשער—10 גר.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע”

דירעקציע ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

זונטאג ד. 13 מערץ 9 איז אווענד

● זונטאג ●

דעם 13-טען מערץ ד. י.

פונקט 9 א זייגער אין אווענד

זעלטענער טעאטער-אווענד

דזשעק רעכטצייט'ס

גרויסע אויפפיהרונגען

אזא טעאטער-פערוויילונגס-אווענד

אין א זעלטענע געלעגענהייט

וואס יעדער יודיש-טעאטער-ליבהאבער

דארף אויסנוצען!!!

לעזט וואס עס ווערט געשפילט!

I.

דער גרויסער שלאגער

איציק'ל גנב

אין 3 אקטען פון י. פרידמאן.

II.

יאנקעלע כוואט

1-טער אקט.

אין די הויפט-ראלען:

דזשעק רעכטצייט

III.

לידער און טאנץ-קאנצערט

דזשעק רעכטצייט

וועט זינגען און טאנצען:

א) „כ'האב שוין אזא מזל”,

ב) „מיאסטעטשקא לארינא”,

ג) „צירעלע”.

יוכבד זילבערג

וועט זינגען און טאנצען:

א) „פארוואס”? א טאנגא געשריבען ספעציעל פאר איהר פון דזשעק רעכטצייט,

ב) „לאך פאיאץ”,

ג) „דאס יודישע ליד”.

לאלא יאקובאוויטש און ה. באלבירסקי

אין זייער לידער-רעפערטואר.

מיט'ן אנטייל פון דער בעליבטער ארטיסטין-זינגערין

יוכבד זילבערג

צום ערשטען מאל אין לאדז

מ. ווינדער

עס נעהמט אנטייל דער גאנצער אנסאמבל פון יודישען טעאטער.

פערגרעסערטער ארקעסטער

דיריגענט: ל. זעלמאן.

בילעטען צו געווענליכע פרייזען צו בעקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

— קיין שום פרייקארטען — נישט גילטיג. —

געדענקט! זונטאג, דעם 13 מערץ טרעפען זיך אלע אין „פילהארמאניע”!

טאלא סענדעראוויטש
דוד איצקאוויטש
פערלאבט

לאדז, אין מערץ, 1932 י. 1582

מזל-טוב!

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען און טייערען ברודער און שוואגער

דוד איצקאוויטש (בידגאשטש)

צו זיינע תנאים מיט

פרל. טאלא סענדעראוויטש (לאדז)

זאל אייער נייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין

פישעל און צעשא איצקאוויטש

און קינדערלעך 1582

מזל-טוב!

מיר גראטולירען הארציג אונזער ליבען ברודער און שוואגער

דוד איצקאוויטש

צו זיין פערלאבונג

מיט פרל. טאלא סענדעראוויטש

מיר ווינשען אייך א גליקליכע צוקונפט.

שוועסטער חוה'טשע און שוואגער

עמנואל דימאנט און קינדערלעך 1582

מזל-טוב!

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד

דוד איצקאוויטש

צו זיין פערלאבונג

מיט פרל. טאלא סענדעראוויטש

זאל אייער נייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.

סאלא און יחיאל מאיר

פישעלעוויטש 1582

בעקאנטמאכונג

חברה גמילת חסדים, לאדז

בזשעזשינער 15

מארגען, שבת-צונאכטס דעם 12-טען מערץ ד. י. פינקטליך 9 אזייגער אוונד קומט פאר די

5-יעהריגע יובילעי-פייערונג

פון אונזער גמילת-חסדים-קאסע בזשעזשינער 15

די פייערונג קומט פאר אין לאקאל פון ליין-ווערבער · פעראיין בזשעזשינער 7. גלייכצייטיג ווערט ביי אונז געפייערט די בענייאונג פון א גאלדען בוך. 1621

בעמ.: מיר לאדען איין זעהר העפליך אונזערע ג' געסט איינגאנג פריי. מיט אכטונג די פערוואלטונג

אכטונג, טריקא-צושניידער און צושניידערינס!

דינסטאג, ד. 15 מערץ, פינקטליך 8,30 אוונד קומט פאר די

גרינדונגס-פערזאמלונג

פון טריקא-צושניידער-סעקציע ביי פא"י, ווסכאדניא 22 (רעכטס 2 שטאק) צו וועלכער איהר ווערט איינגעלאדען צו קומען אין אייערע אייגענע אינטערעסען

1084 די ארגאניזיר-קאמיסיע

מעלדונג.

דערמיט מעלדען מיר דער געעהרטער קונדשאפט, אז דער דאמען-שניידער-צעך איז לאדז, פיעטרקאווער 64 האט געבראכט פון פאריז

די נייעסטע מאדעלען

צום פריהלינג- און זומער-סעזאן, וואס זענען פערטיילט געווארען פאר אלע דאמען-שניידערס אין לאדז.

גלייכצייטיג דאנקען מיר אונזער געעהרטער קאמיסיע, וואס האט געשאפען פאר אונז די שענסטע מאדעלען.

1665 די ארגאניזיר-קאמיסיע.

אומזיסטע רייזעס קיין א"י
לעצטע טעג פון דער פרעמיען-לאטעריע

אויף א בחינמ'דיגער רייזע קיין ארץ ישראל און צוריק מיט א 2-וועכענטליכען אויפענטהאלט אין לאנד. 1628

די ציהונג קומט פאר דעם 20-טען מערץ

די צעטלען ווערען פערקויפט נאר ביז מאנטאג, דעם 14. ד. ח.

פרייז פון א בילעט — 5,- זלאטעס.

די לאטעריע-צעטלען זענען צו בעקומען: אין לאקאל פון דער ציוו. ארג. (שרודמיעסקא 29) און „אהל יעקב" (גדאנסקא 18), „תוצרת הארץ" (שרודמיעסקא 1), מעטאל-הארען-געשעפט ם. זורין (נאוואמיעסקא 15), קאלעקטור ס. יאטקא (פעטר. 22), מ. אפענהיים (פעטר. 27), ש. רייכמאן און שפאזהענדלער (פעטר. 18), א. פייקאוו (נאווראט 2), זארעק (רז'יגאווסקא 18), ד. לערעימאן (יאפיורקאווסקי 5), ש. פיינער (זגערסקא 28).

בברכת מזל טוב אני מברך את חברי ורעי מר

יהושע מיכאל וויערזשביצקי

לנשיאו עם ב"ג

מ'ת חי' צילכה עדעלשטיין

תהי דורכם בחיים סוגה בשושנים

1627 יצחק נחום ליטווין

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פריינד ה'

יהושע מיכאל וויערזשביצקי

מיט פרל. חי' עדעלשטיין

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

מרדכי אייזענרייך,

ראכעלא יודענהערץ

דוד פאקולא,

1616 אברהם אפאליאן.

סל מלא ברכות ובתוכו ברכת מזל טוב אנו מביעים ומושיטים לחברנו היקר מר

יהושע מיכא" וויערזשביצקי

לנשואיו עם העלמה מרת

חי' צילקא עדעלשטיין

יהי רצון שיזהור מזלכם כשמש בצהרים המברכים, נחום ליטווין,

1642 אהרן ראק.

צו דער חתונה פון אונזער חשוב'ן מיטגליד ה'

יהושע מיכאל וויערזשביצקי

מיט פרל. חי' עדעלשטיין

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.

חבֿרה „אהבת בחרים"

1616 בזשעזשינער 5.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פריינד ה'

יהושע מיכאל וויערזשביצקי

מיט פרל. חי' עדעלשטיין

ווינשט גליק און א צופרידען צוזאמענלעבען די פערוואלטונג

קלמן שיינפארבער,

וועלוועל רעדליך,

שמואליק גראנקעוויטש.

מזל-טוב

א הארציגען מזל טוב ווינש איך מיינע ווערטע פריינד

משה פלוזנער און פרוי

צום געבורט פון זייער ליב טעכטערל און איך ווינש זיי א גליקליכע און גרינגע דערציהונג.

1615 פריינד יאקוב פעלדמאן.

מזל טוב! בזה הננו שולחים את ברכותינו החמות לרגלי בואו בברית האירוסין של חברנו הנכבד

מר מאיר רוזנבלט את העלמה

מרת רחל מ גליות

והננו מברכים אותם, שתהי עתידם מזהיר ויזכו לבנות ביתם על הרי יהודה וירושלים

הועד של שעורי ערב

„כתר צעירים" ווסכודניא 12

(מקודם נובומיסקה 22).

גדא מבא!

בזה הננו שולחים את ברכותינו הנלבבות לחברנו הנכבד

מר צבי מילגרום ורעיתו

לרגלי הולדת להם למז"ט

בן

והננו מאחלים להם שיזכו לגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט ולחנכו לבן נאמן ומסור לעמו ולארצו. הועד של שעורי ערב

„כתר צעירים" וסכודניא 12

1635 (מקודם נובומיסקה 22).

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע פריינדין

פרל. פאלא סטאלעק

מיט ה' ישראל דוד גאלדבערג

ווינשען מיר פיל גליק און עוויגע צופרידענהייט זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין

שימעק שימקעוויטש,

מאניעק מארטין,

ירחמיאל שווארץ,

1626 שלאמעק טאנטשעווסקי.

בעקאנטמאכונג

צוליב'ן הערשענדען קריזיס נעהם איך אן אין מיין ערשטקלאסיגען

הערן-שניידער-אטעליר
13 ציגעל-גאס 13

זעמטליכע בעשטעלונגען

צו 45 זל. אן'אנצוג

מיט די בעסטע צודאטען און פינקטליכע, רעעלע אויספיהרונג לויט די נייעסטע פאסאנען. פאר גוטע אויספיהרונג ווערט גאראנטירט. — כ'נעם אויך אן בעשטעלונגען פון אייגענע סחורות. געדענקט דעם אדרעס! — קומט און איבערצייגט אייך

מיט אכטונג שניידער-אטעליר

ק. פריימאן, ציגעל-גאס 13

Mydło

3

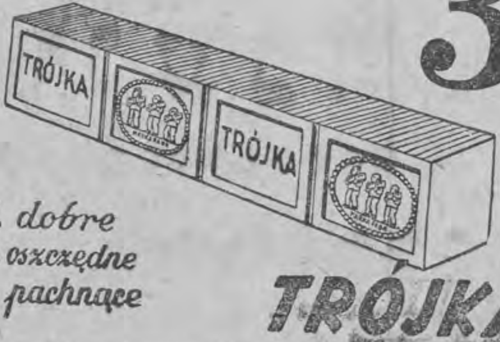

1. dobre
2. oszczędne
3. pachnące

TRÓJKA

שאקאלאד
צוקערווארען פון זעמטליכע פירמעס

נייעסטע סארטען צו די נידריגסטע פרייזען

1629 עמפפעהלט

„Espero" Łódź, Zielona 1.

„משמרת החולים" — יוגענד-קאמיטעט
בעקאנטמאכונג

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר ארדנען איין שבת ד. 12 מערץ אין זאל וואלטשאנסקא 5

אטיי-אווענד
מיט טענץ 4116

א גרויסער דזשאז-ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ס. מאשקאוויטש. איינטריט 75 גר. :-: בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע.

Dr.
HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער שוואכע

נאווראט 2 טעל. 79-89

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אוונד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט. פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

ווינטער-פאבריקאנטען

א קוואליפיצירטער

סוויטער-נייהער

וואס אויך א צושניידער מיט לאנגיעהריגער פראקטיק וואס האט געארבייט ביי גרויסע פירמען, זוכט בעשעפטיגונג מיט זיינע מאשינען ביי א ערנסטער פירמע. אפערטען אין אדמ. אונטער „J. D."

ENGLISH

פאראנפענגער און פארטגעשריטענע. קאנווערסאציע, ליטעראטור

צו צוגענגליכע פרייזען

ערטיילט א פעהיגער פעדאגאג. — אפערטען אין אדמיניסטר. פאר „Mir"

Dr. med.

M. Goldblum

פּיאָטרקאָווסקאַ 69

טעל. 113 65

5–8

Z intencji zaręczyn wiceprezesa naszego

p. Julka Wajnberga

z p. Etką Kapłanówną

składa swe najserdeczniejsze życzenia

Zarząd

Amatorskiego Klubu

1645 Sportowego w Łodzi.

Z intencji zaręczyn kolegi naszego

p. Julka Wajnberga

z p. Etką Kapłanówną

składają swe najserdeczniejsze życzenia

Salek Złotkowski

Maurycy Futerman

Szymek Rubin.

Z intencji zaślubin

p. Hanki Kohnówny

z p.

Szlamem Wojdysławskim

które się odbyły w środę, dnia 9-go marca 1932 r. w Sieradzu

składa najserdeczniejsze życzenia

1616 H. Zarzewski, Łódź.

דערמיט מעלדען מיר, אז די

אומזיסטע קויהלען-פערטיילונג
ביים הילפס-פעראיין „נותן לחם"

קומט פאר מאנטאג, ד. 14 ד. ח. אלע טאלאנען-בעזיצער ביז נומער 600 דארפען זיך מעלדען דעם דערמאהנטען טערמין.

די פערוואלטונג פון „נותן לחם"

סאלע 9.

אומזיסטע מעדיצינישע הילף ערטיילט טעגליך „נותן לחם", סאלגא 14.

1662

1602 בעקאנטמאכונג.

דאמען-שניידער מ. ברייטשטיין

האט זיך איבערגעצויגען אויף

פילסודסקיעגא 69 עק נארוטאוויטש

נעמט אן בעשטעלונגען אויף מענטעל און קאסטיומען לויט די נייעסטע מאדעלן צו צוגענגליכע פרייזען.

געפלאנט אנ׳אטענטאט אויף וויטאס׳ן

געהיימנישפולער בריף פון א גורא

ווארשא, 10. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט), דעפ. גוויזדז (ב.ב.) האט מיט עטליכע טעג צוריק בעקומען פון א גוראל פון דארף ספיטקאוויצע א בריף, אין וועלכען ער לעגט פאר דעם דעפוטאט אומצוברענגען דעם דעפ. וויטאס.

דער אויטאר פון בריף ערקלערט, אז ער איז גרייט צו ארגאניזירען אנ׳אטענטאט אויף וויטאס׳ן און איהם אומצוברענגען דורך סם, וואס ער קאן געבען וויטאס׳ן אין א פלעשעל מיט האניג.

ווייטער זאגט זיך אינ׳ם בריף, אז עס איז בעסער ס׳זאל אומקומען איין מענש, איידער עס זאל קומען א צרה אויף א רבים, ער נעהמט זיך אונטער אליין אויסצופיהרען דעם אטענטאט, אהן מיטהעלפער, און ווייזט אן, אז ער קאן צוזאמענשטעלען אנ׳אויסגעצייכענטער סם, וואס ער אליין וועט שענקען דעם געוו. פרעמיער וויטאס.

וועגען דאזיגען בריף האט מען מודיע געווען וויטאסען, וועלכער געפינט זיך אין קראקא, א חוץ דעסט ווערט געפיהרט אנ׳אויספארשונג וועגען דעם געהיימנישפולען בריף.

„פערבאנד פון טויט“
אנטדעקט א טעראריסטישע ארגאניזאציע אין יאפאן

לאנדאן, 10. (ספ. טעל.) די ענגלישע צייטונגען ברענגען ידיעות פון טאקיא וועגען די לעצטע פאליטישע אטענטאטען אין יאפאן.

די יאפאנישע מאכט האט אנטדעקט א געהיימע ארגאניזאציע פון רעליגיעזע פאנאטיקער אונטער׳ן נאמען: „פערבאנד פון טויט“, וואס האט דעם ציל אויסצופיהרען פאליטישע טעראריסטישע אטענטאטען. עטליכע אזעלכע אטענטאטען זענען שוין אויסגעפיהרט געווארען.

א טייל מיטגלידער פון דער ארגאניזאציע זענען ארעסטירט געווארען.

די דייטשע יודען פאר הינדענבורג׳ן
שטעלונג פון צענטראל־פעראיין פון די דייטשע יודען צו די פרעזידענט־וואהלען

בערלין, (יט״א) דער „צענטראל־פעראיין פון דייטשע יודען“ האט פערעפענטליכט א קאמוניקאט אין וועלכען ער פארמולירט זיין שטעלונג צו די פרעזידענט־וואהלען, וואס וועלען פארקומען קומענדיגען זונטאג. אין דעם קאמוניקאט ווערט געזאגט צווישען אנד.:

דער צענטראל־פעראיין פון די דייטשע יודען אונטערשטרייכט די איבערצייגונג אז אין די פרעזידענט־וואהלען וועט זיכער זיגען די קאנדידאטור פון הינדענבורג׳ן, אין דעם פאל דראהט נישט די דייטשע יודען קיין שום געפאהר, דער מיניסטער פון אינערן און פון דער רייכסוועהר גענ. גרענער האט מעהרערע מאל פערזיכערט אז הן די רייכסוועהר, הן די פאליציי זענען פולשטענדיג צופערלעסיג און זענען שטענדיג גרייט צו אונטערדריקען יעדע בעוועגונג, וואס איז געווענדעט געגען דער קאנסטיטוציע פון דייטשען רייך. פרינציפיעל איז דער צענטראל־פעראיין געגען יעדער איינמישונג פון פרעמדע רעגירונגען אין אינערליך־דייטשע פאליטישע אנגעלעגענהייטען.

ענגלישער פרעפערענץ־טאריף פאר א״י־סחורות

לאנדאן, (יט״א) „מאנטשעסטער גארדיען“ שרייבט: אין א״י ווערט זעהר פיל געטון פאר אנער קענען די א״י־עקספארט־פראדוקטען דעם בריטישען פרעפערענץ־ (בכורה) צאל. די ציוניסטען טענהן כסדר, אז א״י דארף געניסען פון בכורה־טאריף, מחמת דער א״י־אימפארט קיין ענגלאנד בעשטעהט דער עיקר פון פרוכטען און ווין, אזוי אז א״י קאנקורירט נישט מיט היימישע ענגלישע פראדוקטען ווי עס הייסט, זענען אבער אין דעם ענין סערהאן יורידישע שוועריגקייטען.

די מאכט־ארגאנען זענען אין דעם פרט געטיילט אין די מיינונגען, די בריטישע מאנדאטען פון דער קלאס „א“ האבען קיינמאל נישט גענאסען פון פרעפערענץ־סיסטעם

די ציוניסטען האלטען אז עס איז נישטא קיין גרונד פאר אזא בעהאנדלונג פון א״י און אז לגבי דעם לאנד דארף נישט אנגעווענדט ווערען די קלאוזולע פון דער „גרעסטער בעגינסטיגונג“ זיי פערופען זיך אויף פערשידענע אנדערע ביישפילען פון די אינטערנאציאנאלע בעציהונגען און האלטען אז א״י דארף יא געניסען פון די [illegible].

ראדיא־פראגראם
פרייטאג, דעם 11 מערץ 1932

11,45 פרעסע איבערזיכט, 11,58 צייטסיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 3,25 פארלעזונג. 3,45 בערזע, 3,50 פארלעזונג. 4,10 גראמאפאן. 4,20 פאנטקעסטעל, 4,40 גראמאפאן, 4.55 לעקציע ענגליש, 5,10 פארלעזונג, 5,35 קאנצערט, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס־קאמער, 7,30 רעפערטואר, 7,45 ראדיא־פרעסע, 8.00 מוזיקאלישע נעשפרעכען, 8,15 קאנצערט, 10,40 קאמוניקאטען.

* * *

15,25 פאר מאטאריסטען „וועגען דער דעפיניציע פון אינסטינקט“. צווייטע פארלעזונג „די קולטור פון די רוימער און גריכען“.

17,10 ה׳ מאלינאווסקיס א פארלעזונג וועגען פוירישען סאציאליזם, ווי אזוי ער האט זיך ענטוויקעלט אין סוף פון פאריגען יאהרהונדערט ביז היינט.

20,15 ווערט טראנסמיטירט פון ווארשאווער פילהארמאניע דער קאנצערט אונטער דער לייטונג פון בעריהמטען פראנצויזישען קאמפאזיטאר מאריס ראוועל, וועלכער טרעט ארויס צום ערשטען מאל אין ווארשא. ער וועט דיריגירען זיין נייע ווערק — א קלאוויר־קאנצערט, וואס וועט אויסגעפיהרט ווערען דורך ה׳ לאנג. די מוזיק פון ראוועל צייכענט זיך אויס מיט א געזונטען ריטם און א קלארער, פערשטענדליכער פארם. ער שטאמט פון די פירענעען, אין לאנד פון די באסקען: עס שפירט זיך דער איינפלוס פון שפאנישע מאטיווען אין זיין מוזיק.

שבת דעם 12 מערץ

11.45 פרעסע איבערזיכט, 11,58 צייטסיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 3.45 בערזע, 3,50 גראמאפאן, 4,10 פארלעזונג. 4,30 גראמאפאן, 5.10 פארלעזונג, 5,35 פאר יוגענד, 6,05 פאר קינדער, 6 30 קאנצערט פאר יוגענד, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס־קאמער. 7,30 רעפערטואר, 7,45 ראדיא־פרעסע, 8,15 קאנצערט פון לייכטע מוזיק, 9,55 פעליעטאן, 10,10 שאפענס קאנצערט, 10,40 קאמוניקאטען, 10,50 טאנץ־מוזיק.

הונדערטער יודישע סטודענטען
פון פוילען און רומעניען פערלאזען טשעכאסלאוואקיי און פאהרען שטודירען קיין איטאליען

פראג, (יט״א) הונדערטער יודישע סטודענטען פון פוילען און רומעניען וואס האבען [illegible] אויף טשעכאסלאוואקישע אוניווערזיטעטען קלויבען זיך איבער קיין איטאליען צו פערענדיגען דארטיגער שטודיום, עטליכע גרופעס יודישע סטודענטען פון פראג און בראטיסלאווא (פרעשבורג) זענען שוין אפגעפאהרען קיין איטאליען וואו זיי האבען בעקומען פערזיכערונגען אויף ביליגע שטודיום־טאקסען, די סיבה פון מאסענווייז פערלאזען די טשעכאסלאוואקישע הויכשול זאל זיין דאס, וואס לעצטענס פיהלט זיך צווישען דער טשעכישער און סלאוואקישער סטודענטענשאפט א שטארקע אויסלענדער־פיינדליכע שטימונג, חוץ דעם זענען די סטודיום־און עקזאמען־קאסטען אין טשעכאסלאוואקיי אזוי שטארק געהעכערט געווארען אז די יודישע סטודענטען פון מזרח־איירפא זענען נישט בכח זיי ענטגעגענצוקומען.

ווין, (יט״א) דאס בילדונגס־מיניסטעריום האט גאנץ אומגעריכט געהעכערט די טאקסען פון שטודיום און עקזאמענס אויף די עסטרייכישע הויכשולען. ווי עס שיינט, איז עס א טענדענץ צו בעגרענצען דעם שטודיום בכלל און בפרט צו פערמינערען די צאהל יודישע סטודענטען פון מזרח־איירפא, וועלכע זענען באין אופן נישט ביכולת צו צאהלען אזעלכע הויכע טאקסען.

דימיסיע פון לאדזער שטאט־ראט־פרעזעס אינזש. האלצגרעבער
סאציאליסטישע פראקציעס האבען איהם געצוואונגען צו דימיסיע. — דער פרעזעס האט אויך געלענט דעם מאנדאט אלס ראטמאן — זיין ערקלערונג אויף דער נעכטיגער זיצונג
שטאט־ראט אסיגנירט 20 טויזענד זל. פאר די קינדער פון די שטרייקענדע קוילען־גרעבער

גאך פאר דער נעכטיגער זיצונג פון שטאט־ראט האט מען געפיהלט אז עפעס הענגט אין דער לופט, ווי בעקאנט איז אויף דער לעצטער זיצונג ענטשטאנען א קאנפליקט צווישען די סאציאליסטישע פראקציעס און דעם פרעזעס פון שטאט־ראט צוליב דעם, וואס דער פרעזעס האט זיך אפגעזאגט צו שטעלען צו אפשטימונג א רעזאלוציע פון דער „פועלי־ציון“־פראקציע אין וועלכער ס׳רעדט זיך אין צוזאמענהאנג מיט׳ן נייעם זעלבסטפערוואלטונגס־געזעץ „וועגען פאשיסטישע מעטאדען פון דער בורזשואזיע“.

פאר דער נעכטיגער זיצונג פון שטאט־ראט איז פארגעקומען א זיצונג פון די סאציאליסטישע פראקציעס, אויף וועלכער די פארשטעהער פון די פראקציעס, צווישען זיי אויך פון פ.פ.ס., האבען פערלאנגט פון אינזש. האלצגרעבער אז ער זאל זיך אפזאגען פון זיין שטעלונג און שטעלען די פועלי־ציוניסטישע רעזאלוציע צו אפשטימונג. פרעזעס האלצגרעבער איז דערויף נישט איינגעגאנגען. צוליב דעם האט די פועלי־ציון פראקציע ערקלערט, אז זי וועט אויף דער זיצונג פון שטאט־ראט אריינטראגען א אומצוטרוי פארשלאג פאר׳ן פארזיצער, מיט דעם האט זיך די זיצונג פון די פראקציעס געענדיגט, מען האט אבער געוואוסט אז דער פרעזעס וועט נישט ווארטען ביז מ׳וועט אריינטראגען אנ׳אומצוטרויענס־פארשלאג און וועט זיך אליין אנגעבען אין דימיסיע.

האלב צעהן א זייגער עפענט פרעזעס האלצגרעבער די זיצונג נאכ׳ן אדורכלייענען די קאמוניקאטען, טרעט מען צו אפצושטימען די רעזאלוציעס וועגען זעלבסטפערוואלטונגס־געזעצען. עס ווערט אנגענומען די רעזאלוציע פון דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע ענינים, דעם פועלי־ציוניסטישען פארשלאג שטעלט דער פארזיצער נישט צו אפשטימונג און גיט אפ פאלגענדע ערקלערונג.

אויף דער פלענאר־זיצונג פון שטאט־ראט פון 3 מערץ בעת דער דעבאטע איבער׳ן רעגירונגס־פראיעקט וועגען זעלבסטפערוואלטונגס־געזעץ, האט צווישען אנדערע אויך אריינגעטראגען א פארשלאג די „פועלי־ציון“־פראקציע וועלכען איך האב צוליב כאראקטער און פארם נישט געקאנט שטעלען צו אפשטימונג, אנערקענענדיג אז ער קאן זיין א סיבה פון בעליידיגונג. צוליב דעם, וואס מיין שטעלונג אלס פארזיצער פון שטאט־ראט האט נישט געפונען קיין פערשטענדניש צווישען די גרופירונגען וועלכע האבען מיך געוועהלט אויפ׳ן דאזיגען אמט, האלט איך פאר נויטיג, אלס רעזולטאט פון ענטשטאנענעם קאנפליקט זיך אפצוזאגען פון אמט אלס פארזיצער פון שטאט־ראט און גלייכצייטיג צו לעגען דעם מאנדאט פון א ראטמאן, איך דאנק די הערען ראטמענער פאר דער ביז־איצטיגער צוזאמענארבייט אין פערלויף פון פיר און א האלב יאהר און ווינש דעם שטאט־ראט ערפאלגרייכע ארבייט לטובת דער שטאט און מלוכה.

פרעזעס האלצגרעבער האט דערביי פערלאזט דעם פארזיץ, וועלכער איז איבערגענומען געווארען דורך אד. קעמפנער.

נאכ׳ן ערלעדיגען א רייהע קלענערע ענינים בעגרינדעט פרעזידענט ושעמיענצקי אין א זעהר שעהנער רעדע דעם פארשלאג פון מאגיסטראט צו אסיגנירען פון דער שטאטישער קאסע א סומע פון 20 טויזענד זלאטעס פאר די הונגעריגע קינ. ער פון די שטרייקענדע קוילען־ארבייטער אין זאגלעמביע, דער פארשלאג ווערט אהן שום דיסקוסיעס אנגענומען. פאר איהם האבען א חוץ פון די סאציאליסטישע פראקציעס אויך געשטימט די נ.פ.ר. און כ.ד.

דאן ווערט אויך אנגענומען אהן דיסקוסיעס דער פארשלאג פון די סאציאליסטישע פראקציעס צו פראטעסטירען געגען דעם פרוב פון דער רעגירונג צו פערשמעלערען די סאציאלע געזעצגעבונג און הינזיכט צו פערקירצען די אורלויבען, רעדוצירען די לוינען פאר איבערשעה׳ן, און פערשמעלערען די טעטיגקייט פון דער קראנקען־קאסע.

אויף דער נעכטיגער זיצונג האט די פועלי־ציון־פראקציע אריינגעטראגען פאלגענדען דרינגענדען פארשלאג וועלכער איז אונטערשטיצט געווארען דורך אלע סאציאליסטישע פראקציעס. דעם ערשטען אפריל הויבט זיך אן דאס אויספיהרען די עקסמיסיע־אורטיילען, וועלכע זענען אפגעהאלטען געווארען אין די ווינטער־חדשים, די לאגע פון די ברייטע ארבייטער־מאסען האט זיך נאך אין ווינטער פערענדיגט., די צאהל ארבייטסלאזע האט זיך נאך פערגרעסערט, די פערדינסטען פון די ארבייטער זענען אזוי קליין אז זיי סטייען נישט אפילו צו בעצאהלען דירה־געלד, דאס אלץ האט געברענגט דערצו, אז די פאמיליעס וועמען עס דראהט עקסמיסיע דערגרייכט אין אונזער שטאט ביז זיבען טויזענד, זייער לאגע ווערט פשוט א פערצווייפעלטע

צוליב דעם פאדערט דער שטאט־ראט אויף דעם מאגיסטראט אונטער־צונעהמען ענטשפרעכענדע שריט ביי די מאסגעבענדע ספערען כדי אפצוהאלטען די עקסמיסיעס פאר ארבייטסלאזע, פעראריטמע, און לאקאטארען פון 1 און 2 צימער־דיגע וואוינונגען אויף דער גאנצער צייט וואס יועט דויערען דער ווירטשאפטליכער קריזיס.

דער דאזיגער פארשלאג וועט אפגעשטימט ווע

„WESOŁA BUDA“
Kopernika 16 tel. 184-66
א באנדע ווארשאווער הומאריסטען
אונטער דער לייטונג פון
KAZIMIERZ BRZESKI
היינט צום לעצטען מאל!
„עפעס הענגט אין דער לופט“
רעוועלאציאנס־ אויפשטעלונג
אין 2 אקטען און 20 בילדער
היינט אנהייב 8 און 10 אזייגער.

ערשטער קלאנג־קינא־טעאטער
SPLENDID
דער דאזיגער פילם וועט אין קיין שום אנדערן קינא ניט דעמאנסטרירט ווערן!
היינט און פאלגענדע טעג!
„דאס יאהר 1914“
דראמע פון גרויסער ליבע און אפפערונג. — די דיאלאגען און לידלעך אין דער פוילישער, רוסישער און דייטשער שפראכען. כארען: Dana און קובאנער קאזאקען. רעזשי: H. Szaro לויט אינסצעניזאציע פון W. Sieroszewski אין די הויפט־ראלען Jadwiga Smosarska און Witold Conti — :— פרייקארטען, פאספארטוס און הנחה־בילעטען אינגילטיג.
אפאראטור Western Electric

LUNA
היינט און פאלג. טעג!
באמבעס אויף „מאנטע־קארלא“
[illegible] קלאנג־מייסטערווערק לויט דער ערצעלונג פון Fr. Reck-Malleczewen
פראדוקציע: ERYK POMMER
אין די הויפטראלען:
HANS ALBERS
SARI MARITZA
אויסער׳ן פראגראם: קלאנג צוגאבען.
אנהייב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

דער בירגער צאהלט פאר אלצדינג

דער הערשענדיגער עקאָנאָמישער קריזיס רופט אַרויס אין פערשידענע לענדער פערשידענע דערשיינונגען. ביי אונז אין פוילען, אויך אין דייטשלאַנד האָט זיך אָנגעהויבען פון דער שטאטישער בעפעלקערונג אַ פּראטעסט־בעוועגונג קעגען די הויכע פרייזען אויף עלעקטריע, וואַסער, גאַז, דירה.

אייגענטליך זענען די פרייזען אויף אַרטיקלען היינט נישט טייערער געוואָרען, ווי זיי זענען געווען. פאַרוואָס האָבען מיר געשוויגען פריהער און שרייען היינט? ווייל דער היינטיגער עקאָנאָמישער מאָמענט גיט אונז יעדע צאָהלונג זעהר שטאַרק צו פיהלען.

אַמאָל בשעת דער מיטעלשטאנד האָט לפי ערך עפּעס פערדינט, (קיין עשירות האָט אין פוילען נאָך דער מלחמה קיינער נישט געמאַכט), האָט ער בעצאָהלט די רעכנונגען פאַר עלעקטריע, גאַז, וואַסער און געשוויגען, היינט, אַז ער איז געצוואונגען צו קאַרגען און וואַרגען, ווייל וואָס ער האָט געהאַט האָט ער פערלאָרען און פערדינען פערדינט ער נישט, כדי זיך צו קענען אויסהאַלטען, געפינט ער, אַז די פרייזען אויף עלעקטריע, גאַז און וואַסער זענען נישט צוגעפאַסט צו אונזערע היינטיגע פערהעלטענישען, און דעריבער פערלאנגט ער, אַז די ליפעראַנטען פון די אַרטיקלען זאָלען זיך רעכענען מיט דער צייט און די פרייזען פערקלענערען.

דאָסזעלבע מיט די פראטעסטען געגען דירה־געלט. פאַרוואָס האָט זיך אָנגעהויבען איצט אַ „ייצעקו“ געגען דירה־געלט? טאקע צוליב דעם, ווייל דער שכן האָט איבערהויפט נישט פון וואַנען צו צאָהלען דירה־געלד, און ער שרייט, ווייל ס'טוט איהם וויי.

דער פראטעסט איז דעריבער אַ נאַטירליכער פועל־יוצא פון דער טרויעריגער, פאַטאַלער לאגע, אין וועלכער די צייט האָט די וועלט געבראַכט. מיר קענען דעם קרייז פון פּראטעסטען מיט רעכט פערברייטערען: קוילען קאָסטען אונז היינט טייערער, ווי פאַר דער מלחמה. דעמאָלט האָבען מיר אימפּאָרטירט קוילען פון אויסלאַנד, געצאָהלט פאַר זיי צאָל און דערנאָך האָבען אונז קוילען קאָסט ביליגער ווי היינט. היינט, אַ דאַנק אויבערשלעזיע, האָבען מיר קוילען אַ סך מעהר, וויפיל מיר בעדאַרפען; מיר עקספּאָרטירען קוילען קיין אויסלאַנד, אָבער גראָד צוליב דעם, וואָס מיר האָבען אין לאנד אַ סך קוילען, קאָסטען אונז קוילען טייערער ווי פאַר דער מלחמה, בשעת מיר האָבען אימפּאָרטירט קוילען, דער קוילען־סינדיקאַט פערקויפט אין אויסלאַנד אונזערע קוילען צו ביליגע פרייזען, כדי אויסצוהאַלטען די קאָנקורענץ מיט ענגלישע און דייטשע קוילען. און דעם היזק וואָס דער סינדיקאט ליידט אויף די עקספּאָרטירטע קוילען, גלייכט ער אויס מיט די הויכע פרייזען, וועלכע ער נעמט פאַר קוילען אין לאַנד.

כמעט די אייגענע זאַך קומט פאָר מיט צוקער. די צוקער־פאַבריקען אין פוילען, וועלכע האָבען פריהער געהאַט אָפען פאַר זיך דעם רוסישען מארק, פּראָדוציר'ען אַ סך מעהר צוקער, וויפיל פוילען בעדאַרף; טוט דער צוקער־סינדיקאַט די זעלביגע חכמה, וואָס דער קוילען־סינדיקאַט. ער עקספּאָרטירט צוקער אין אויסלאַנד צו שפּאָט ביליגע פרייזען, און גיט אַזוי אַרום די מעגליכקייט צו שפּייזען אין ענגלאַנד מיט אונזערע צוקער חזירים, דעם היזק וואָס ער ליידט אויפ'ן פערקויפטען צוקער אין אויסלאַנד, גלייכט ער אויס מיט די הויכע פרייזען אויפ'ן פערקויף אין לאַנד. דער אַרבייטער, וועלכער קען זיך שוין יאָ דערלויבען צו קויפען צוקער, צוטיילט אַ שטיקעל צוקער אויף פיר שטיקלעך און גיט די קינדער צו שטיקעל אויף צו עסען מיט ברויט, מ'קען זיך פאָרשטעלען, וויפיל כוחות קומען צו דעם יונגען אָרגאַניזם פון קינד פון אַזאַ „שפע“ צוקער.

די רעגירונג קוקט אויף די סינדיקאַטישע קאָמבינאַציעס צווישען די פינגער, ווייל זי איז פעראינטערעסירט, אַז דער עקספּאָרט זאָל איבערשטייגען דעם אימפּאָרט, דער בירגער אָבער צאָהלט דערפאַר נישט בלויז מיט זיין קעשענע, נאָר אויך מיט זיין געזונט, ווייל, זייענדיג געצוואונגען צו שפּאָרען צוקער און קוילען, דערנערט ער שטענדיג זיין אָרגאַניזם צו קנאפּ און געהט אַרום ווינטער כראָניש פערקיהלט.

און נישט בלויז קוילען און צוקער. אַלע אַרטיקלען, וועלכע ווערען פּראָדוצירט אין גרויסע פאַבריקען, וועלכע האָבען די מעגליכקייט צו שאַפען סינדיקאַטען, האָבען כמעט גאָרנישט אַראָפּגעלאָזען פון די פרייזען, וועלכע זיי האָבען דיקטירט מיט 3 יאָהר צוריק. די דערשיינונג זעהען מיר אין די פרייזען אויף אייזען, בלעך, באַלקענס, רעהרען, צעמענט אין די יאָהרען, אין וועלכע ס'איז נישט געווען קיין צעמענט־סינדיקאַט, האָט אַ פעסעל צעמענט געקאָסט צעהן זלאָטעס. נאָכדעם, אַז דער צעמענט־סינדיקאַט איז בעשאַפען געוואָרען האָט דער פרייז אויפ'ן פעסעל צעמענט אַרויפגעשפּרונגען אויף פיר און צוואַנציג זלאָטעס.

דער היוצא מדברנו איז — אַז די פערבילינגערונגס־אַקציע דאַרף געפיהרט ווערען נישט נאָר בנוגע דירה־געלט און עלעקטריע, נאָר בנוגע אַלע אַרטיקלען פון ערשטען געברויך אָן אונטערשיד.

ט.

דער פאָליטישער מאָמענט

דער קאָנפליקט צווישען כינע און יאַפּאַן און דער געענדערטער טאָן פון די סאָוויעטען

די שווערע שלאַכטען ביי שאַנכאַי האָבען נישט געגעבען קיין ענטשיידענעם איבערגעוויכט קיינעם פון די צדדים. נאָך די ערפאָלגען פון די יאַפּאַנער זענען די שלאַכטען איינגעשטילט געוואָרען, אָבער צו יעדער מינוט קאָנען זיי ווידער אויסברעכען און אָננעהמען דעם כאַראַקטער פון אַ גרויסען קריג. די דראָהונג פון געפעהרליכע צוזאַמענשטויסען אויפ'ן ווייטען מזרח איז נישט פעראיבער און הענגט ווייטער אין דער לופט. ביי אַזאַ אַטמאָספערע האָט זיך געעפענט די אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון פעלקערבונד. וועלכע איז צונויפגערופען געוואָרען ספּעציעל אויף צו פערנעהמען זיך מיט דעם קאָנפליקט צווישען יאַפּאַן און כינע. די איניציאַטאָרען פון דער סעסיע גיבען זיך אָהן ספק אָפּ אַ דין וחשבון וועגען דעם, אַז אויב דער סעסיע וועט נישט געלונגען צו געפינען עפּעס אַן אויסוועג פון דער לאַגע, דאַן איז דער פּרעסטיזש פון דער ליגע אינגאַנצען איינגעשטעלט און וועט פאַלען ביז צום לעצטען גראַד.

די דיפּלאָמאַטען פון די בעזונדערע לענדער האָבען געפּרובט פאַר דער צייט צו געפינען עפּעס אַ קאָמפּראָמיס, וועלכען מען זאָל קאָנען פאָרלעג'ן דער ליגע צו אַקצעפּטירען. בעזונדערס אַקטיוו האָבען זיך אַרויסגעוויזען די ענגלענדער. דורך דער פערמיטלונג פון ענגלישען אַדמיראַל קעלי, וועלכער פיהרט אָן מיט דעם ענגלישען פלאָט ביי שאַנכאַי, זענען אויסגעאַרבייט געוואָרען די בעדינגונגען פון וואָפענשטילשטאַנד, דער אופן ווי אַזוי די יאַפּאַנער און כינעזער זאָלען פערלאָזען דאָס קאַמפּס־געביט און ווי אַזוי עס זאָל געשאַפען ווערען אַ נייטראַלע זאָנע, וואָס זאָל אָפּגעהיט ווערען דורך נייטראַל מיליטער. לכתחילה איז די פערמיטלונגס־אַקציע געגאַנגען מיט ערפאָלג, די איניציאַטיוו איז אַפּראָבירט געוואָרען דורך די אַנדערע מלוכות און דער עיקר אויף איהר זענען איינגעגאַנגען די קעמפענדע צדדים אָבער באַלד דערויף האָבען זיך בעוויזען כלערליי בעוואָרענישען, וואָס זאָגען עדות וועגען דעם, אַז פון ביידע זייטען וויל מען אויסנוצען די געשאַפענע לאַגע. די יאַפּאַנער האַלטען, אַז די פערמיטלונג דאַרף זיך בעציהען בלויז אויפ'ן ראַיאָן פון שאַנכאַי דאָנענען די כינעזער פאָדערען, אַז דאָס יאַפּאַנישע מיליטער זאָל אַרויסגעפיהרט ווערען פון אַלע געביטען פון כינע. דער כינעזישער אויסערן־מיניסטער האָט ערקלערט, אַז כינע וועט נאָר דאַמאָלט קאָנען צוטרעטען צו אונטערהאַנדלונגען, ווען די יאַפּאַנער וועלען פערלאָזען נישט נאָר שאַנכאַי, נאָר אויך די איבריגע אָקופּירטע טיילען פון כינע. מאַנדזשוריען. דער כינעזישער פערטרעטער אין גענף האָט אויך ערקלערט, אַז בעת די אונטערהאַנדלונגען זאָל ביי כינע נישט פערלאַנגט ווער'ן צו צאָהלען פאַר די קריגס־צושטערונגען א. ד. גל. פונקט פערקעהרט קוקען אויף דער זאַך די יאַפּאַנער, זיי האַלטען, אַז כינע דאַרף בעצאָהלען אי שאַדען־ערזאַץ, אי אויפהערען צו באָיקאָטירען די יאַפּאַנישע סחורות, אי אַנערקענען די אומאַפּהענגיגקייט פון דער ניי־געשאַפענער מאַנדזשורישער רעפּובליק. ביי אַזעלכע געגענזעצליכע שטאַנדפּונקטען שטויסט זיך אָן דער פערמיטלונגס־פּרוב פון די ענגלענדער אויף גרויסע שוועריגקייטען און מניעות.

די לאַגע ווערט נאָך מעהר קאָמפּליצירט דורך דער נייער שטעלונג, וועלכע עס האָבען אָנגענומען צו די געשעהענישען די סאָוויעטען, ווי בעקאַנט, האָבען זיך די סאָוויעטען ביז לעצטענס געהאַלטען פולשטענדיג אין רעזערוו צו די געשעהענישען. זיי האָבען טאָלערירט אַזעלכע שריט פון די יאַפּאַנער, וועלכע קאָנען ביי געוועהנליכע בעדינגונגען נישט טאָלערירט ווערען. זיי האָבען געטון אַלצדינג, כדי זיך נישט צו לאָזען פּראָוואָציר'ען צו אַ מיליטערישער אַקציע. אמת, סאָוויעטיש מיליטער איז געוואָרען קאָנצענטרירט ביי דער גרעניץ פון כינע, אָבער געטון איז דאָס געוואָר'ן אונטער פערשידענע דיפּלאָמאַטישע אויסרייד'ן, כדי אויסצומיידען אַ קאָנפליקט מיט יאַפּאַן.

איצט לאָזט זיך בעמערקען אַן ענדערונג אין דער שטעלונג פון די סאָוויעטען. אָנגעהויבען האָט זיך עס שוין פון ענטפער, וועלכען קאַראַכאַן האָט געגעבען אויף דער פאָדערונג פון די יאַפּאַנער צו ערלויבען זיי איבערצופיהרען מיליטער איבער דער מזרח־כינעזישער אייזענבאַהן אין דער ריכטונג צו דער סאָוויעטישער גרעניץ. די סאָוויעטען האָבען די ערלויבניש געגעבען, אָבער מיט אַ גאַנצער רייה בעדינגונגען און בעוואָרענישען. נאָך שאַרפערע די־בורים האָבען די סאָוויעטען אָנגעהויבען צו רעדען, ווען ליטווינאָוו איז צוריקגעקומען פון גענף קיין מאַסקווע. אין צענטראַל־אָרגאַן פון די סאָוויעטען, אין „איזוועסטיא“ האָט מען אָנגעהויבען אָפען צו שרייבען וועגען די פערכאַפּערישע פּלענער פון די יאַפּאַנער אין די רוסישע געביטען ביים שטילען אָקעאַן און אַז די פּלענער בעציהען זיך אויך אויף די געביטען ביי דער באַיקאַלער אָזיערע. „איזוועסטיאַ“ האָט זיך פערופען אויף אַ רייה דאָקומענטען, וועלכע בעווייזען בולט די פּלענער פון יאַפּאַן, די צייטונג האַלט אויך פאַר פולשטענדיג בעוויזען, אַז די יאַפּאַנער אונטערשטיצען די ווייס־גוואַרדייער אויפ'ן ווייטען מזרח און ווילען זיי אויסנוצען צום קאַמף געגען די סאָוויעטען. די צייטונג האָט אָפען געשריבען וועגען אַ פּלאַן פון אַן אינטערווענץ אין רוסלאַנד, וואָס בראש פון איהר זאָל שטעהן יאַפּאַן.

מיט וואָס זאָל מען ערקלערען דעם געענדערטען טאָן פון דער סאָוויעטען רעגירונג? ס'איז נישט אויסגעשלאָסען, אַז דער טאָן איז אַ רעזולטאַט פון דער ענדערונג, וואָס איז פאָרגעקומען אין דער קאָניונקטור פון כינע, מעגליך, אַז די סאָוויעטען געהען איין אויף אַ פערשטענדיגונג מיט כינע, כדי געמיינזאַם צו קאָנען אַרויסטרעטען געגען יאַפּאַן, אַז עס ווערען ווידער בענייט די סאָוויעטיש־כינעזישע בעציהונגען, וועלכע זענען מיט עטליכע יאָהר צוריק איבערגעריסען געוואָרען, אויב די פערשטאַרקטע אַקטיווקייט פון די סאָוויעטען לגבי יאַפּאַן ערקלערט זיך מיט דער געענדערטער לאַגע פון כינע, קאָן פון דער אַנדערער זייט וואַקסען די דרייסטקייט פון כינע, אַ דאַנק דער אונטערשטיצונג פון רוסלאַנד. עס מישט זיך אַזוי אַרום אַריין אין די געשעהענישען אַ נייער פאַקטאָר, וועלכער איז ביז איצט געשטאַנען אָן אַ זייט און וועלכער האָט אַ וויכטיג וואָרט צו זאָגען אין די פּאַסירונגען ביים שטילען אָקעאַן. די לאַגע ווערט דעריבער מעהר קאָמפּליצירט. עס קומט אַ נייע פאַזע אין די געשעהענישען, דהיינו, די אַקטיוויזירונג פון דער סאָוויעטישער פּאָליטיק אין געגענזאַץ צו דער ביז איצטיגער פּאַסיווקייט און איינגעהאַלטענקייט פאַר יעדען פּרייז. מיט דעם דאָזיגען פאַקט און פאַקטאָר וועט זיך מוזען רעכענען דער פעלקער־בונד אין זיינע פּרובען צו פּאַציפיצירען דעם ווייטען מזרח.

פּ. ב.

מ. אַלדאַנאָוו.

אַריסטיד בריאַן

אַריסטיד בריאַן איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1862 אין נאַנט. געלערנט האָט ער זיך צו ערשט אין סען־נאַזער קאָלעזש, וועלכער טראָגט איצט זיין נאָמען און שפּעטער אין ליצעי, וועלכער טראָגט דעם נאָמען פון זיין געגנער קלעמאַנסאָ. אויפ'ן פעהיגען יונגעל איז דער ערשטער אויפמערקזאַם געוואָרען זיין לאַנדסמאַן זשול ווערן. דעם דאָזיגען אומשטאַנד שטרייכט אונטער אַלע וועלכע שרייבען וועגען בריאַנע'ען, הגם עס איז שווער צו בעגרייפען אין וואָס עס האָט זיך אויסגעדריקט די השפעה פון זשול ווערנען אויפ'ן קינפטיגען מלוכה־מאַן. סיידען אין דעם, וואָס אין דער יוגענד האָט בריאַן געטרוימט צו ווערען אַ מאַטראָס אָבער איינער פון זיינע קרובים א. לאַטסמאַן, איז אומגעקומען אין ים און דאָס האָט געמאַכט אַ סוף צו די דאָזיגע חלומות.

זיין יוגענד איז פעראיבער אין גרויסער אָרימקייט. דער קינפטיגער ליבלינג פון גליק האָט נאָך דערצו אין אָנהויב נישט געהאַט קיין מזל. עפּעס אַ נאַרישע פּאַסירונג, וואָס האָט נישט געהאַט אין זיך קיין שום שלעכטס און וואָס האָט געקאָנט טרעפען מיט יעדען צוואַנציגיעהריגען בחור, האָט איהם געבראַכט גרויס שאָדען. דאָס האָט אין איהם, ווייזט אויס, אַרויסגערופען ביז בלוט, אַ שטריך וואָס איז גאָרנישט געווען כאַראַקטעריסטיש פאַר בריאַנען.

דאַן פּאַריז, דער יורידישער פאַקולטעט, די קלאַסישע דריי יאָהר אין לאַטיינישען קוואַרטאַל, וועלכע ווערען געוועהנליך אָנגערופען די גליקליכסטע אין לעבען. ס'איז צווייפעלהאַפט, צי די דאָזיגע סטודענטישע יאָהרען האָבען איהם געבראַכט פיל פרייד, זיין לעבען איז געגאַנגען זעהר שלעכט, און די פרייד, אָט די, ווי עס דריקט זיך אויס דער דיכטער, „מזומנע מטבע פון גליק“, איז געווען ווייט פון זיינע יוגענטליכע יאָהרען פערדינט האָט ער אויף לעבען אין עפּעס אַ קאָנטאָר, וואו ער האָט געשריבען און איבערגעשריבען בריף לויט דעם בעקאַנטען קאַנצעלאַרישען נוסח. שפּעטער פלעגט בריאַן מיט אַן אומעטיגען שמייכעל שיקען אין דאָזיגען קאָנטאָר די מענשען, וועלכע האָבען דורכאויס געוואָלט האָבען זיין אויטאָגראַף: דאָרט, פלעגט ער זאָגען, געפינען זיך אַ סך מיינע אויטאָגראַפען..

איך ווייס נישט, צי בריאַן פלעגט געהן אויף די לעקציעס אין אוניווערזיטעט. דערפאַר אָבער פלעגט ער בעזוכען אַנדערע פערזאַמלונגען. ער איז געווען נאָהענט צו דער ליטעראַרישער גרופּע „הידראָפּאַטען“ און צו דעם קרייז, וועלכער האָט געשאַפען דעם שאַ נואַר (שוואַרצע קאַץ). בריאַנס פריינד איז געווען דער מאָלער אַנדרע זשיל. די ווערק פון דאָזיגען מאָלער זענען שוין לאַנג פערגעסען, אָבער דאָס שענקעל, וואָס איז פערבונדען אויף קלאַמבור־אופן מיט זיין נאָמען, ווערט נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג בעזוכט דורך די אַמעריקאַנער טוריסטען, פונקט ווי זיי בעזוכען דעם אייפעלטורעם און דעם אינוואַלידען פּאַלאַץ, צו בריאַנ'ס פריינד האָבען אויך געהערט מירבא, זשעפּרוא און היסמאַנס. אָבער זיינע הויפּט פערבינדונגען און בעקאַנטשאַפטען האָבען זיך געפונען נישט אין דער ליטעראַרישער סביבה.

* * *

אין דער פּאָליטיק איז בריאַן אַריין אין אַ שווערער צייט. אויסערליך איז אייגענטליך געווען נישט צו פערשטעהען פאַרוואָס די דאָזיגע צייט איז געווען שווערער פאַר אונזערער. אין דער ווירקליכקייט איז עס נישט אַזוי. די איבעריגע שנאה פון די אָרימע צו רייכע איז אונטערגעוואָרפען אונפערשטענדליכע סבות. די שנאה ווייס פעריאָדען פון שטילקייט, און צייטען פון אונבעגרייפליכער פערשאַרפונג. פאַרוואָס זענען די ניינציגער יאָהרען אין פראַנקרייך געווען אַ צייט פון מאָדיגער שנאה ביי די אונטערשטע שיכטען פון דער געזעלשאַפט? עס איז דעמאָלט נישט געווען קיין אימפּעריאַליסטישע שחיטה, עס זענען נישט געווען אין יענער צייט קיין רויבערישע אַוואַנטורעס, קיין בלוטיגע אָפּרעכענונגען מיט דעם פּראָלעטאַריאַט. דער אַנאַרכיסט קאַזעריאָ האָט אייגענטליך נישט געקאָנט ווי געהעריג אויפקלערען פאַרוואָס ער האָט דערשטאָכען דעם פּרעזידענט קאַרנאָ. איבעריגענס האָט ער לכתחילה גאָר געטראַכט צו דערהרגענען דעם רוימישען פּויבסט אָדער דעם קעניג פון איטאַליען. פונקט אַזוי האָט אַ צווייטער אַנאַרכיסט, וואַליאַן, וועלכער האָט געוואָרפען אַ באָמבע אין פּאַרלאַמענט אַריין, נישט געקאָנט ברענגען קיין שום אַנדערע ערקלערונגען פאַר זיין טאַט, ווי דעם האַס צו די קאַפּיטאַליסטען. עמיל אַנרי, אַ זעהר בעגאַבטער און דרייסטער מאַן האָט אויפגעריסען דעם קאַפע טערמינוס בלויז צוליב דעם, ווייל אין דאָזיגען קאַפע האָט מען געקאָנט מיט איינמאָל אומברענגען זעהר פיל רייכע מענשען. אַזוי האָט ער אויך געטענהט אין געריכט.

די ברענענדיגע שאַרפע שנאה פון די אונטערשטע שיכטען צו דער עקזיסטירענדער אָרדנונג וועלכע האָט זיך אויסגעדריקט אין די שרעקליכע טאַטען פון ראַוואַשאָלן, עמיל אַנרי. קאַזעריאָ זענען כאַראַקטעריסטיש פאַר דער צייט, ווען בריאַן האָט אָנגעהויבען זיין פּאָליטישע טעטיגקייט. איהם גופא האָבען זיינע שונאים אָפּט צוגערעכענט צו די אַנאַרכיסטען. אין דער ווירקליכקייט איז ער קיין אַנאַרכיסט קיינמאָל נישט געווען און קיין טעראָריסטישע אַקטען האָט ער קיינמאָל נישט פערטיידיגט. זיין בעליבטע אידעע איז אין משך פון יאָהרען געווען דער גענעראַל שטרייק פון די אַרבייטער. אָט די „רעוואָלוציע פון פערליימטע הענט“ האָט לויט זיין מיינונג געדאַרפט ברענגען צו אַ פולשטענדיגען זיג פון פּראָלעטאַריאַט איבער דער בורזשואַזיע און צו אַן איבערגאַנג צו דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג. דעם דאָזיגען געדאַנק האָט ער ענטוויקעלט טיילמאָל אין זעהר אַ שאַרפער פאָרם אויף מיטינגען, אין אַרבייטער־קרייזען, אויף די שפּאַלטען פון רעוואָלוציאָנערע בלעטער. איין אַלטער ערפאַהרענער פּאַריזער האָט מיר דערצעהלט, אַז דעם גרעסטען איינדרוק, וועלכען עס האָט אויף איהם פאַר זיין גאַנץ לעבען געמאַכט די קונסט פון אַ רעדנער, האָט ער איבערגעלעבט מיט אַ יאָהר פערציג צוריק אויף אַ גרויסען רעוואָלוציאָנערען מיטינג: אַריסטיד בריאַן האָט געהאַלטען אַ רעדע, שטעהענדיג אויף אַ טיש, אין העמד. אָהן אַ מאַרינאַרקע. עפּעס עהנליכעס אין קראַפט און ווירקונג צו דער דאָזיגער רעדע האָט מיין בעקאַנטער קיינמאָל אין זיין לעבען מעהר נישט געהערט.

מען דאַרף אָבער בעמערקען, אַז אויך אין די יוגענטליכע רעדעס פון בריאַנען, וואָס זענען צו אונז דערגאַנגען, קאָן מען שוין אַרויסזעהען זיין קלאָרען און פּראַקטישען שכל. ער האָט געפאָדערט פּרעציזקייט: די מענשען דאַרפען קודם כל גענוי וויסען, וואָס זיי ווילען און אויף וואָס זיי זענען גרייט צו געהען, כדי צו פערווירקליכען זייערע צילען. איינמאָל אויף אַ רעוואָלוציאָנער'ער פערזאַמלונג האָט דער אַנאַרכיסט דימאַרטיע קורץ פאָרגעשלאָגען אויסצומעקען אַלע קאַפּיטאַליסטען. דער יונגער בריאַן האָט איהם תיכף מיט איראָניע געפרעגט, צי וואָלט ער, דימאַרטיע, נישט געוואָלט אָנהויבען די אַרבייט. מאַרקס האָט אַמאָל געראַטען די רעוואָלוציאָנער'ען אין אַ גלייכער מאָס אויסצומיידען צוויי ערליי פעהלער'ן: פון דער פּאַרלאַמענט־טריבונע צו דראָהען מיט באַריקאַדען און אויף די באַריקאַדען זיך אויפצופיהר'ען פּאַרלאַמענטאַריש; דערזעלבער פּראַקטישער שכל לאָזט זיך בעמערקען שוין ביים יונגען בריאַן. זיין „רעוואָלוציע פון צונויפגעלעגטע הענט“ האָט ער געהאַלטען פאַר אַ זאַך, וואָס קאָן פולשטענדיג פערווירקליכט ווער'ן

יידיש: פּ. פּ. ק.

(ווייטער קומט)

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
APOLLO
היינט און פאָלגענדע טעג!
העלדישע עפּאָפּיי פון די געשיכטען פון די קאַמפּען מיט'ן צאַריזם וועגען דער אומאָפּהענגיגקייט פון פוילען א. ז.
10 פון פאַוויאַק
מעכטיגער פילם אויפ'ן גרונד פון די זכרונות פון Jan-Jur Gorzechowski
אין די הויפּטראָלען:
ZOFJA BATYCKA
BOGUSŁAW SAMBORSKI
ADAM BRODZISZ
KARLINA LUBIENSKA
JOZEF WĘGRZYN
אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג—12 אַ זייגער בייטאָג.
נעכסטער פּראָגראַם: „דערלייזונג“ לויט טאָלסטאָי

לאדז, 11 מערץ 1932

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 11 מערץ 1932

אלוועלטליכער יודישער משפחה־געפיל

פון דר. ה. זשיטלאווסקי

אין די צייטען פון פאר דעם וועלט־קריג איז דאס יודישע פאלק געווען איינגעטיילט אין שארף אפגעגרענ׳צטע איינצעלנע שבטים, און עס האט געהאט א זין צו פרעגען, צי קאן דער רוסישער יוד און דער אויסלענדישער יוד צוגערעכנט ווערען צו איין־און־דעמזעלביגען יודישען פאלק. די גרעניצען פון די יודישע שבטים זענען בדרך כלל צונויפגעפאלען מיט די גרעניצען פון יענע שטאטען, אין וועלכע זיי האבען געוואוינט. דער שטאט האט מיט זיינע גרעניצען אריינגעטראגען זיין איינקארבונג אין אונזער נאציאנאלען זיין, אונזער נאציאנאלען בעוואוסטזיין און אונזער נאציאנאלען געפיהל. און עס איז געווען בערעכטיגט די שאלה, צי האט די דאזיגע איינקארבונג אין דעם משך פון דורות שוין דורכגעשניטען אונזער אלוועלטליך־נאציאנאלע איינהייט.

על־פי שכל איז טאקע שווער צו פערשטעהען די כישוף׳דיגע ווירקונג פון א שטאטס־גרעניץ. אבער די, וואס שטודירען די קרעפטען, וואס בעשאפען א נאציע אדער ווירקען אויף איהר איבערשטאלטונג, ווייסען שוין פון לאנג, אז דער שטאט, מיט זיינע איינוועניגסטע אינסטיטוציעס און דרויסענליכע גרעניצען, איז א „נאציע־בילדענדיגע" מאכט פון גאר א גרויסען בעדייט. עס איז לייד־ער דא נישט דער ארט, צו רעדען וועגען דעם באריכות. על־כל פנים האבען די שטאטס־גרעניצען בעשאפען אין אונזער לעבען דעם אונטערשייד אין געפיהל צווישען דעם „וואוינען אינדערהיים" און „וואוינען אין דער פרעמד".

„פסיכאלאגיש" איז אומעטום די הויפט־זאך. בפרט איז עס אין אלע נאציאנאלע ענינים, און דער באר־וואס אנגעמערקטער פסיכאלאגישער אונטערשייד צווישען דער „היים" און דער „פרעמד" שפילט גאר א גרויסע ראלע אין זיי.

לאמיר בעטראכטען יענע סאציאל־פסיכישע ספערע, וואס ווערט אנגערופען משפחה־געפיהלען. איך נעם אט די פסיכישע ספערע, ווייל גראד די משפחה־געפיהלען זענען איינע פון די וויכטיגסטע דערשיינונגען אין דעם יודישען לעבען, ווייל אפשר ביי קיין פאלק אין דער וועלט שפילען זיי נישט אזא ראלע, ווי ביי אונז. עס איז אפשר נישט קיין גוזמא, ווען מיר וועלען זאגען, אז די משפחה־געוועבען -- יענע פסיכישע פעדים, וואס ציהען זיך צווישען עלטערען, קינדער, אייניקלעך, ברידער, שוועסטער, קרובים, נעהענטערע און ווייטערע, — זענען די רעאלע עלעמענטען, די „קעמערלעך", פון וועלכע עס שטעלט זיך אביעקטיוו צונויף דער ארגאנישער געוועב פון דעם יודישען פאלק. די משפחה געוועבען מיט די משפחה־געפיהלען זענען דער סאציאל־פסיכאלאגישער אונטער־גרונט פון דעם יודישען נאציאנאלען זיין.

ביז צו דער עפאכע פון דער עמיגראציע און שפעטער — פון נאך דעם וועלט־קריג, זענען די גרעניצען פון אזא משפחה־געוועב געלעגען בדרך כלל אין די גרעניצען פון איין בעשטימטען שטאט, וואס האט פאר דעם געפיהל געשפילט די ראלע פון דער „היים", אין דעם ברייטערען זין פון דעם ווארט. כל זמן די מיטגלידער פון אט דעם געוועב זענען פערבליבען, אין לאנד, זענען די געווען „אינדערהיים", האט אבער אטייל זייער געמוזט „עוקר זיין" און עמיגרירען אין אנאנדער לאנד, האט דאס שוין געהייסען: „ער איז אין דער פרעמד".

ס׳איז גוט צו האבען א קאנקרעטען פאל פאר די אויגען. די ענגערע היים פון מיין משפחה איז געלעגען אין דער וויטעבסקער גובערניע. איז א טייל פון איהם אוועקגעפאהרען און האט זיך בעזעצט אין ריגע, צווישען „דייטשע יודען". די דייטשע יודען פון דער דייטשער שטאט ריגע האבען אין דעם פרט פון קולטור, שפראך און יודיש לעבען זיך זעהר ווייניג אפגעשיידט פון די דייטשע יודען אין בערלין. זיי זענען געווען „דויטשען", פונדעסטוועגען האט דאס פאר אונז נישט געהייסען, אז יענע „אייגענע" אונזערע זענען אוועק „אין דער פרעמד".

ווען טיילען פון א משפחה פלעגען זיך צעווארפען איבער דער גרויסער רוסישער מלוכה און אנשפארען אזש קיין טיפליס, טאמסק אדער כארבין, האט דאס נישט געהייסען „עמיגרירט", אוועק אין דער פרעמד. דאס האט נאך אלץ געהייסען: מען איז אין דער היים.

אם בולט׳סטען טרעט אט דער ענין ארויס אין דעם פאל, ווען א פאמיליע, זאגען מיר פון ווילנע, איז ארויסגעפאהרען, זאגען מיר, קיין אנטווערפען און קומט נאכדעם צוריק קיין ווילנע. דעמאלט הייסט עס: „אומגעקעהרט זיך אהיים", הגם בעזעצען זיך וועט זי גאר אין... טאשקענט! אנטווערפען און טאשקענט זענען ביידע ווייטע און פרעמדע מקומות פאר ווילנע, אבער טאשקענט ליגט אין די גרעניצען פון דעם רוסישען שטאט, איז דאס נישט געווען די „פרעמד", נאר די „היים".

אזוי ארום האבען משפחה־געפיהלען און „היים געפיהלען זיך אויסגעלעבט. אין דיזעלביגע גרעניצען. דעמאלט האט נאך באמת געקאנט ארויף אויפ׳ן זין דער געדאנק, אז די גרעניצען פון א יודיש נאציאנאלער איינהייט פאלען צונויף מיט די גרעניצען פון דעם שטאט, אין וועלכען זי לעבט.

איצט אבער, נאך דער עפאכע פון עמיגראציעס און נאך דעם וועלט־קריג, איז אריינגעטראטען א היבשע ענדערונג אין אט דעם סאציאל־פסיכאלאגישען אונטער־גרונט פון אונזער נאציאנאלער איינהייט.

איך נעם ווידער מיין אייגענעם משפחה־געוועב. ער איז נאך א גאנץ יונגער צוואוקס צו דעם ארגאניזם פון דעם יודישען פאלק. אבער שוין זענען די טיילען זיינע צעשפרייט איבער „זיבען ימ׳ען". גאר נאהענטע אייגענע מיינע וואוינען אין רוסלאנד, פוילען, ליטע, לאטוויע, דאנציג, דייטשלאנד, שווייצאריע, אמעריקע, קאנאדע, — אין גאנצען ביין פערשידענע „לענדער", און מסתמא נאך ערגעץ־וואו אנדערש. היינט — ווי איז דאס שוין מיט אנדערע יודישע משפחות, עלטערע און פערצווייגטערע? אפשר — צעווארפען איבער דער גאנצער וועלט.

קאנען דא איצטער די משפחה־געפיהלען צונויפפאלען מיט דעם „היים־געפיהל", ארויסגערופען פון די שטאטס־גרעניצען? בשום אופן נישט! די בייטש פון דער עמיגראציע האט צעריסען די היים, האט אבער נישט ארויסגעריבען פון די הערצער די קרובים׳שע סאלידאריטעט. די פאליטישע שער האט פונאנדערגעשניטען אויף שטיקער אונזער גרויסע היים־לאנד, האט אבער נישט געקאנט איבערשרייען די פסיכישע פעדים פון אונזערע משפחה־געוועבען.

איך פלעג מיך אמאל בעטראכטען פאר א רוסישען יודען. רוסלאנד — מיין אייגען לאנד, אויף דאס לאנד, וואו עס וואוינען מיינע אייגענע. אין מיינע לעצטע רייזען איבער מזרח־אייראפע האב איך אבער דערשפירט, ווי מיין „רוסלענדישקייט" האט זיך אינגאנצען אויסגעוועפט פון. מיין הארצען. נאך א טראכט צו טון וועגען מיינע יונגע קרובים, וואס שטודירען אין די אוניווערזיטעטען! א פאר — אין די רוסישע אוניווערזיטעטען אין רוסלאנד, איינער אין א פוילישען אוניווערזיטעט אין ווילנע, אנ׳אנדערע אין דעם ליטווישען אוניווערזיטעט אין קאוונע, איינע ענדיגט אנ׳אוניווערזיטעט אין ניו יארק, ווידער אנדערע אין דער דייטשער אוניווערזיטעט אין ציריך, שווייץ. מעג איך טראכטען וועגען זיי אלעמען, ווי וועגען מיינע אייגענע? מעג איך זיין פעראינטערעסירט מיט דעם גרויסען „דיסקרימינאציע"־פראבלעם, וואס דריקט אזוי שווער אויף דער יודישער יוגענט אומעטום? מעג מיין הארץ זיך מצער זיין וועגען די פאגראמען און די רדיפות אויף די יודישע סטודענטען אומעטום און זיך פרעגען, צי וועט נישט, זאגען מיר, אין ווילנע אויסגעזעצט ווערען אנ׳אויג מיין נאהענטען קרוב? מעג איך טראכטען וועגען דער צוקונפט פון דעם יודישען יונגען דור בכלל? און אזוי „פאמעליבקע" מעג איך זיך ארויפדראפען אויף דעם געדאנק וועגען דער צוקונפט פון אונזער גאנצען פאלק. איבער דער גאנצער וועלט?

און ווען א ברודער אין ניו יארק (צפון־אמעריקע) שרייבט זיך דורך מיט א ברודער אין יאהאנעסבורג (דרום־אפריקע) און א שוועסטער אין אנטווערפען (מערב־אייראפע) וועגען אגעמיינשאפטליכער הילף פאר א שוועגעריז מיט דריי יתומים אין כארבין (מזרח־אזיע), — מעגען זייערע אלעמענס הערצער איצט אויפציטערען וועגען דער דארטיגער פאליטישער לאגע און וועגען דעם גורל פון דייער אייגען פלייש און בלוט?

עס זענען אין דער לעצטער צייט אויסגעוואקסען אין אונזער לעבען דערשיינונגען, וואס בויען אנ׳אלוועלטליכען פונדאמענט פאר אונזער יודישען נאציאנאל־געפיהל: אי דער מאוימ׳דיג אויסגעוואקסענער אלוועלטליכער אנטיסעמיטיזם, אי די בויט ארמעטום איבערצובויען די עקאנאמישע יסודות פון אונזער לעבען, אי די ציוניסטישע בעוועגונג, אי די מאדערנע יודישע קולטור. און צו אט די דערשיינונגען מוזען מיר אויך צורעכענען דעם פאקט, וואס די יודישע משפחה־געפיהלען האבען בעקומען אנ׳אלוועלטליכען כאראקטער.

שוין אט די משפחה־געפיהלען אליין צווינגען אונז, מיר זאלען אויפהערען צו טראכטען וועגען דעם גורל פון אונזער פאלק אין די רעהמלעך פון די אדער יענע שטאטס־גרעניצען. מיר מוזען טראכטען וועגען איהם אין אנ׳אלוועלטליכען מאסשטאב.

ווען מורדים ווערען אלט

— קלאנגען און אפקלאנגען —

פון רעא קעניג

„די רעוואלוציאנערען פון נעכטען זענען היינטיגע היטער פון געזעץ".

ס׳איז א אלטער אמת און א טרויעריגער אמת. איך ווייס נישט צי ס׳איז דא עטוואס פאטעטישעס אין לעבען ווי אלט געווארענע מורדים, ווי אלטע רעוואלוציאנערען וואס זענען געווארען סטאטעשנע בעלי בתים.

איהר קוקט אויף די אלטע לייבען מיט זייערע שיטער געווארענע גריוועס און איהר בענקט נאך זייער אמאליגען ברען און פייער. ערשט נעכטען דאכט זיך האבען זיי געקאנט און איבערגעקעהרט וועלטען און היינט שטעהען זיי פאר אונז ווי בכבוד׳יגע זיילען פון דער געזעלשאפט.

דאס לעבען איז פול מיט אט די וועטראנען, מיט אט די אויסגעשאסענע פייערדיגע טעמפעראמענטען. און אויף יעדען געביט פון דער מענשליכער טעטיגקייט טרעפען מיר זיי; אויף אלע געביטען פונ׳ם מענשליכען שאפען.

קינסטלער רעוואלוציאנערען פון נעכטען זענען היינט בכבוד׳יגע אקאדעמיקער און אפילו קלאסיקער; פאעטען וואס זענען נעכטען געווען מורדים, רעוואלוציאנערען זענען היינט נאציאנאלע דיכטער און ווארט זאגער.

אויף דער פאליטישער און געזעלשאפטליכער ארענע טרעפט מען זיי נאך מעהר און אפטער: ס׳איז היינט נישטא קיין איין רעגירונג וואס זאל נישט האבען אפאר מיניסטארען וועלכע זענען אמאל אין זייער יוגענט בעטראכט געווען ווי געפעהרליכע רעוואלוציאנערען.

די בריאנס, די מילעראנס, לאיד דזשארדזש׳ס, מאקדאנאלד׳ס און סנאודענס...

איז די צעהנדליגער, אין די הונדערטער קען מען צעהלען אט די אמאליגע פייעריגע רעווא־ אט די געזעלשאפט — כמעט די זעלבע געזעלשאפט לוציאנערען וועלכע היטען און בעשיצען אצינד — וועלכע האט אמאל פאר זיי געציטערט.

אפט בעקומט זיך דער איינדרוק, אז דאס לעבען איז פול מיט אט די „געוועזענע מענשען", וואו מיר קעהרען זיך און ווענדען זיך טרעפען מיר אן אט די „געוועזענע": געוועזענע רעוואלוציאנערען, געוועזענע פייגע קינסטלער און פאעטען, וועלכע האבען זיך ערשט נעכטען געריסען צו „נייע אומבעקאנטע האריזאנטען" און זענען גרייט געווען אלעס וואס איז זיי אין וועג געשטאנען אומווארפען..

און היינט ווירקען זיי און עקזיסטירען א שטייגער ווי פערלאשענע וואולקאנען, וואס מען קען אפילו קיין סיגארעט ביי זיי נישט פעררויכערען... מעדאלירטע, געקרוינטע, ציניש־מרוצה־געווארענע, וועלכע זענען גרייט צו קאנסערווירען אפילו זייער אמאליגען פייער, און פערהייליגען זייערע אייגענע אויסגעשאסענע קוילען.

אויף יעדען טריט און שריט טרעפט איהר זיי די איצט בכבוד׳יגע „אמאליגע מענשען".

ס׳איז נאטירליך, „אזוי איז דאס לעבען". מען קען אייביג נישט יונג זיין. דאס הייליגע יוגענטליכע פייער מוז זיך מיט דער עלטער פערוואנדלען אין א „אש זרה" — אין א פרעמד פייער.

עס קען אנדערש נישט זיין. אבער טאקע ווייל עס קען אנדערש נישט זיין ווערט נאך אומעטיגער דערפון.

„די נעכטיגע מורדים זענען די היינטיגע געזעץ היטער" — נישט ווייל זיי האבען זייערע אידעאלען פערווירקליכט נאר ווייל דאס פייער אין זיי איז אויסגעלאשען געווארען.

„די אימפאטענטע עלטער, זאגט א פראנצויזיש קלוג ווערטעל, טרייסט זיך מיט מוסר זאגען דער יוגענד דערפאר וואס זי קען אליין נישט זינדיגען".

אדער ווי האט א ציניקער געזאגט:

„דער וואס איז נישט קיין רעוואלוציאנער אין דער יוגענד האט קיין הארץ נישט, און ווער ס׳איז געבליבען א מורד אויף דער עלטער האט קיין קאפ נישט"...

ס׳איז אפשר אמת. אבער וויפיל אלטע קעפ וואלטען נישט סוף כל סוף אוועקגעגעבען זייערע לארבער קרענץ פאר א ביסעל נישט אנערקענטער לעבעדיגער יוגענד?..

אבער נאך טרויעריגער — ווייל שעדליכער — איז דאס וואס אויך געזעלשאפטליכע אידעאלען און בעוועגונגען מאכען דורך דעם זעלבען פראצעס וואס יחידים, די ווערען אלט, זיי ווערען סטאטעטשנע. „זיי קריגען פעראנטווארטליכקייט" — הייסט עס, אין דער מענשליכער קלוגער שפראך.

די אידעאלען און בעוועגונגען הויבען אן פונקט ווי יחידים צעהלען זייערע פערדינסטען און דערגרייכונגען: וואס הייסט דאס און דאס האבען מיר שוין דורכגעפיהרט; על כן דארפען מיר שוין בייטען אונזערע טאקטיקס. אויב נישט די גאנצע פראגראם איז כאטש איין טייל איהרע.

א אנדערשמאל רעזאנירט מען אנדערש: די צייט און די אומשטענדען האבען זיך געביטען, מוזען מיר אונזער טעטיגקייט צופאסען צו די נייע אומשטענדען און בעדינגונגען.

און מען וויל בשעת מעשה נישט מודה זיין אז ס׳איז בלויז דער אפאטיזם וואס קומט: פון עלטער. אז עלטער איז בטבע קאנסערוואטיוו; און אז געזעלשאפטליכע ארגאניזמען מאכען דורך די זעלבע געזעצען פון אויפבליהען ענטוויקלונג און ירידה ווי איינצעלנע קערפער, ווי די נאטור זעלבסט.

ווי פאעטען, ווי רעוואלוציאנערען ווערען אויך אידעאלען, ווייזט אויס, אלט. זיי פערליהרען דעם יוגענטליכען ברען, דאס יוגענטליכע וואגען. עס וואקסט אן אויף זיי א דיקער שיכט לעבעדיגע אפארטוניסטישע בלאטע. אדער „ווירקליכקייט" ווי מען רופט עס אויף דער שפראך פון קולטור.

אזוי פיל פשרות קומט אויס צו מאכען, אז פיל סטראטעגישע און טאקטישע צוגען. א גדר צו א גדר ביז מען כאפט זיך אז דער קערן „דער אידעאל" איז ערגעץ טיף אונטער א דיאלעקטישען בארג בעגראבען, אז מען זעהט שוין נישט ארויס דיין שארפען גלאנץ.

ווי א שווערד אין צעהנדליגער שיידען ווערען די אידעאלען בהדרגה בעהאלטען. און מען קעמפט שוין נישט מיט די שווערדען נאר מיט די לעדיגע שיידען; נישט מיט מוחות נאר מיט הונדערטער פירושים און פלפולים.

ביז מען כאפט זיך אז מען פערטיידיגט דאס וואס מען איז לכתחילה ארויסגעגאנגען בעקעמפען.

ביז מען קוקט זיך ארום און מען דערזעהט זיך ארומגענומען מיט׳ן זילבערנער עטרה. און נאך אפטער קוקט מען זיך אפילו נישט ארום און מען דערזעהט עס נישט. ואז מען בלייבט מיט דער אילוזיע פון גרויסע דערגרייכונגען און פערווירקליכטע אידעאלען אזוי ארום ווערען נעכטיגע רעוואלוציאנערען היינטיגע געזעץ היטער.

אזוי ארום ווערען אידעאלען פערשוועכט.

דאס פנים פון דער וועלט

פון י. סיגאל

איידער דער עקאנאמישער קריזיס איז אריין אין דער וועלט, מיט זיין גאנצער שרעקליכקייט האט מען אין דער וועלט פון גייסט שוין שטארק גערעדט וועגען א גרויסען קולטור־קריזיס, וואס האלט אין אנקומען אין אונזער לעבען. ביכער זענען וועגען דעם געשריבען געווארען, עס איז געווארען די פראגע פון טאג און פון דער צייט. אייטליכער האט נישט נאר ארויסגזאגט זיין מיינונג וועגען דער איצטיגער צוטרייסעלטער וועלט־לאגע, נאר צוגעגעבען זיין אייגענע בעפארבונג. די שטימונג פון זיין געביט, זיין אייגענעם פיהלען און בענעהמען די איצטיגע ווירקליכקייט, דער אינטעלעקטועלער מענש דערפיהלט די אנקומענדיגע און פארקומענדיגע ענדערונגען אין לעבען אזוי שארף און קלאר, ווי דער סענזיטיווער בעל חוש דערשפירט דעם ריח פון א געגענשטאנד אויף א שטח ווייט פון זיך. עס האט געמוזט נעהמען איבער א צעהנדליג יאהר, ביז דער מענש, וואס רעאגירט מיט גייסטיגע חושים, זאל קאנען דערפיהלען די ווירקונג פון דער מלחמה אויף דעם גרויסען רבים־ציפער, וואס פיהלט אן די ערד און אויך די ווירקונג איהרע אויף איהם גופא, דעם יחיד, וואס קאן זיך אביסעל מעהר אביעקטיוויזירען אין זיין קוק אויף דער ווירקליכקייט און איהרע געשעהענישען.

אין סאמע אנהויב פון דערשפירען זיך ווי אפגעריסענע פון א פעסט באדענהאפטיגען וועלט־ישוב, וואס איז מיושב׳דיג געזעסען אויף זיין איינגעפעסטיגטער טראדיציאנעלער "ווירטשאפט", האט מען זיך מיט א ווילדער פרעמדקייט ארומגעקוקט ארום זיך: עפעס האט זיך נישט אזוי גרינג געקאנט גלויבען, אז דאס זענען עס מיר טאקע געווען וואס האבען אונטער אונזער טראט דורכגעמאכט די גרויסע דערשיטערונג. אז דאס זענען עס טאקע מיר

גופא, וואס האבען פעדינט ביי די געטער צו זיין אזעלכע געהויבענע קרבנות אויפ׳ן מזבח פון דער וועלט־געשיכטע, עס איז אונז אבער באלד קלאר געווארען, אז דאס זענען עס טאקע מיר אליין, וואס מיט אונזער כוח האט די "היסטאריע" געפיהרט מיט דער פען און אנגעשריבען איינס פון די בלוטיגסטע און גלוטיגסטע פון איהרע קאפיטלען. די שריפט איז גלאנציג שארף און פון די ווערטער, פון די נאך נישט אפגעטריקענטע אותיות, שמעקט נאך דער פעך, און דער פולווער, דאס נישט פערטריקענע בלוט און דאס נישט פערזונקענע פיין־געשריי פונ׳ם גרויסען קרבן.

און נאך א יאוש׳דיגערע זאך איז אונס קלאר געווארען, נאכדעם ווי דער רויך פון דעם לעצטען שלאכטפעלד קאמף איז פערלארען געגאנגען אין וויסטען הימעל, — אונז איז קלאר געווארען, אז די אידעאלען, די געטער, פאר וועלכע ווי מען האט אונז געזוכט צו טרייסטען אי וצייט פון גרויסען קרבנות־ברענגען, די דאזיגע געטער און אידעאלען האבען זיך, ווי יעדער פויגעל, וואס האט געזעהען, אז ראטעווען אלע איהרע קליינע קינדער, וואס קאנען זיך פון נעסט נישט. ריהרען אויפ׳ן פאלענדיגען דאך, ווערט זי באיין אופן נישט קאנען, האט זי אויסגעשפרייט איהרע פליגעל איבער׳ן נעסט, וואס האט זיך שוין גענומען אונטערטוקען אונטער די רויטע פייערען, און איז איינאיינעם מיט איהרע קליינע פערברענט געווארען, די געטער פאר וועלכע יאהרטויזענטער האבען "געארבייט" און זיך געמיהט געגאנגען פון שטאפעל צו שטאפעל און זיך געשטרעקט צו זיי, האבען "רעזיגנירט "פון זייערע "הויכקייטען" און אויפגעגעבען זייער מאיעסטעטיש "געטער־שפיל".

פאר׳ן טיפער׳ן אויג זעהט עס אויס, ווי עפעס צושטערענדיגס און אומבערענגענדיגס. טראגען די מענשליכע פערגעטערונגען פאר׳ן מענשען. נישט דער מענש צושטערט די גרויסע אידעאלען, צו וועלכע ער דערטראכט זיך און דערגרייכט בלויז צו זעהן זיי דורכ׳ן שפאקטיוו פון געדאנק, ווי ווייטע שטערען אין ווייטען צוקונפט־האריזאנט. נאר די אידעאלע וגופא צושטערען זיך און ברענגען זיך אום איינאיינעם מיט די קרבנות, וואס ווערען געבראכט צוליב זיי, אז מען דערזעהט פאר זיך, אמאל אין א יאושדיגער מינוט, אזא מין "זייט פון דער מטבע" בלייבט נישט קיין אויסוועג פון דער פערצווייפלונג וואס לאזט פלאצען עט.[illegible] פון איהרע טויטליכע "גאז־באמבעס", וואס פער׳סמ׳ען די לו[illegible] פון דער וועלט.

דעם ביטערען ריח פון אזא מין פערצווייפלונג פיהלען מיר ברענען אין אונזערע באזלעכער אין די לעצטע פאר יאהר זינט דער עקאנאמי׳שער קריזיס האט אנגעהויבען פיהרען זיין אונטערערדישע אויסראטונג אויף דער ערד, איך זאג: אונטערערדישע, ווייל לפנים האט זיך נאך די מאוים׳דיגקייט פאר דער לאגע אויסבעהאלטען, פערשטופט מען נאך דאס מויל ווי עס איז אין די פאר "פאלקס־קיכען", מיט ארבייטסלאזע שטיצע און בעזארגט דערווייל לחיה־שעה די פער׳אביונ׳טע געסלעך מיט א שטיקעל ברויט די נשמה זאל זיך האלטען און קאנען דערציהען צום בעסערען טאג. און אז דער בעסערער טאג וועט קומען וועט מען קענען "האפען" אויף א "בעסערער צוקונפט".

דערווייל אבער פערנעהמט דער צעגטר פון דער וועלט, ווי אנ׳אויסגעהוילטער אפגרונט, דער "קריזיס". הינטער איהם שטעהט זיין פאטער, דער וועלט־קריג, וואס האט איהם אויף דער וועלט געבראכט און — פאר איהם, אנטקעגען, פאר׳אויס, ווי א פייערי־גער קאמעט מיט א בלוטיגען עק, וואס ווייזט אן אויף — נאך א גרויזאמען מארגען וואס רוקט זיך־קיווער־שפיץ פון געלען מזרח־האריזאנט און זאגט אן עפעס שרעקליכעס און פערצווייפלענדיגעס. דער סכסוך צווישען יאפאן און כינע, האט ווייזט אויס, פאר דער וועלט־פאליטיק, געשפילט א שפיל פון א מין קוריאזער ערשיינונג אויפ׳ן אריענט. עפעס האט מען אונטערגעברומט מיט א כלומר׳שטער בייזקייט און די פערשטאפטע וואנצעס און דאס אויג האט קאסאקע זיך געמוזט פערקוקען אין ביידע זייטען און וואס אנטקעגען האט זיך אפגעטון, האט מען זיך נישט וויסענדיג געמאכט.

"אונטערערדישע" אינטערעסען... די דיפלאמאטיע פון די גרויסמאכטען קאן זיך אנטון אזעלכע ברילען, וואס זעהען אין די הויפענס הרוגים — הויפענס געלד און בריליאנטען און איהר פערהארטעוועט פנים, פונקט ווי איהר פערשטיינערט הארץ, וועט זיך נישט קיין איין קנייטש טון. די דיפלאמאטיע זעהט די מאפע פון דער וועלט אין א שטענדיג פליסענדיגען צושטאנד: גרעניצען רוקען זיך אן א זייט, טרעטען אפ דאס ארט פאר גרעניצלאזע אפעטיטען.

אנ׳ערשט נישט לאנג אפגעגאנגענער וועלט־קריג הינטער זיך. א מורא׳דיג בלוטיגער פחד פון בעהאלטענע קומענדיגע חורבנות און אינמיטען א — קריזיס, וואס האט באלד דריי חלקים מענשהייט אוועקגעשטעלט לחלוטין ווי איבעריגע ביים ראנד פון אונטערגאנג, און די אימה, די אפאטיע קריכט ווי א שווערער וואלקען איבער דער פער׳יאוש׳טער וועלט —

דאס פנים פון דער וועלט.

שלמה יונה גייט צו די יאפאנער...

מאנאלאג פון א קריזיס־געליטענעם לאדזער יוד

פון י. אבערזשאנעק

(קיין לאדז זענען געקומען יאפאנישע אגענטען ווערבירען סאניטארען קיין מאנדזשוריען — פון דער פרעסע)־

פערבלייבט מיר געזונד, יודען, זאל גאט געבען, מ׳ר זאלען זיך זעהען אין פריידען.

וואוהין איך פאהר? אז אך און וועה איז מיר — קיין מאנדזשוריען פאהר איך!

וואס קוקט איהר מיך אזוי אן, וואס? איהר מיינט, אז איך האב א "פאדווישאנע" טעמפעראטור? אז איך בין געכאפט אויף דער מעשה, חלילה? איך בין נישט קיין דעפוטאט — כ׳בין ב״ה ביים קלארען פערשטאנד — איך פאהר קיין מאנדזשוריע, צו די יאפאנער, פאהר איך!

ווי קום איך צו די יאפאנער אין מיטען דערינען? וואסערע געשעפטען האב איך, שלמה יונה, מיט די יאפאנער? טא הערט זשע מיך אויס מיט קאפ:

די היינטיגע וואך לייען איך אין דער צייטונג, אז קיין לאדז זענען געקומען יאפאנישע אגענטען ווערבירען סאניטארען קיין מאנדזשוריען, אז זיי צאהלען גוטע פענסיעס. מ׳דארף זיין גוט ענטוויקעלט, און מ׳דארף קענען עטליכע שפראכען.

— אה, וואס — האב איך מיר געטראכט, ווען איך וואלט געווען גוט ענטוויקעלט? ווען איך וואלט געווען א געזונטער מאנספערשוין? ווען איך וואלט ניט געהאט קיין הארץ מיט קיין נירען ווייל וואלט מיר געווען! ווען איך וואלט נישט געהאט קיין הארץ מיט קיין נירען, בין איך דאך שוין א פארטיגער אפאנער!..

אי, שפראכען? חוזק אין דער ב[illegible] וועלכער יוד קען עס נישט קיין שפראכען? א יוד מיט צוויי הענד "רעדט" אויף אלע שפראכען... א סימן האט איהר דאך: איך קען נישט קיין איין ווארט פויליש, פונדעסטוועגען פערשטעהט מיך דער סעקוועסטראטאר אויסגעצייכענט... אין די גוטע צייטען, אז דער סעקוועסטראטאר האט צו מיר געזאגט "דזשיען דאברי" בין איך געגאנגען איבער׳ן טייסטער, און ער האט געזאגט "דאווידזעניא", הייסט, אז ס׳קומט דער סעקוועסטראטאר, זאג איך איהם "פשעפראשאם", און ער ענטפערט "ד׳א באלערי" — ער פערשטעהט מי ראויסגעצייכענט!..

אי, ווען איך וואלט נאר נישט געהאט קיין הארץ מיט קיין לעבער — מיט די שפראכען וואלט איך מיר שוין ווי ס׳איז אנ׳עצה געגעבען.

אין מיטען דערינען, לויפט מיר אדורך א געדאנק: שוטה, וואס דו ביזט! שטעהט דיר דען אנגעשריבען אויפ׳ן שטערען, אז דו האסט א הארץ מיט נירען? און פון וואנען ביזן איך. דאס אין גאנצען זיכער, אז איך האב א הארץ מיט נירען? ווייל דער דאקטאר זאגט אזוי? מאלע, וואס דאקטוירים זאגען? וואלט איך געגאנגען צו אנ׳אקושער־דאקטאר, און וואלט איהם געגעבען 10 זלאטעס, וואלט ער געזאגט, אז איך בין אין ניינטען חודש, און איך ב׳ין מעוברת מיט א צווילינג — א קלייניגקייט דאקטוירים!..

און אויב די דאקטוירים זאגען, אז איך האב א הארץ מיט נירען, קען דאך געמאלט זיין, אז ס׳איז פונקט פערקעהרט, יהשנית, ווער דארף דאס וויסען, ווער? דער יאפאנער וועט מיך דען "פשעשוויעטלען"?

— חנה גנענדעל — האב איך געזאגט צו מיין יודענע — איך פאהר!

— וואו פאהרסטו? — האט מיך, מיין ווייב געפרעגט.

— אויפ׳ן פראנט! — האב איך געענטפערט.

— צו וועלכען פראנט? וואסערע פראנט? ווער מ׳ר פראנט? — האט מיין יודענע אויף מיר אויסגעשטעלט א פאר אויגען.

— אהין צו די יאפאנער! קיין מאנדזשוריען!

— וואס? זאג נאר נאך אמאל — האט מיין ווייב נישט פערשטאנען.

— נו, צו די יאפאנער קיין מאנדזשוריען, אויפ׳ן פראנט — פערשטאנען?

— כא... כא... כא... — האט זיך מיין יודענע צעלאכט — שלמה יונה אויפ׳ן פראנט! און ס׳שטערצעל צום הארץ, וועסטו דיר אויך מיטנעהמען קיין מאנדזשוריען? און די ווארים־פלאש צו דיינע קאלטע קאליער׳ס, וועסטו אויך מיטנעמען אויפ׳ן פראנט? און די איידער־בלאז און די גומענע בייגעל, וועסטו חלילה נאר נישט פערגעסען?..

מיין ווייב האט געלאכט, און איך בין מיך געגאנגען זיך "פערעסטירירען" צו די יאפאנער.

— וואס פערלאנגט איהר? פרעגט מיך א נידריג מענשעלע מיט קליינע אייגעלעך ווי די שפילקע־קעפעלעך, מיט א קורין פעריסען נעזעל. מיט א הויכען, גלאנציגען שטערען, ווי ער וואלט געווען אנגעשמירט מיט קאקוס־פוטער, מיט א פאר שווארצע, שטייפע הערעלעך אויפ׳ן שפיץ־קאפ ווי אנ׳אויסגעקראכען גוטאלין־בערשטעל.

— איך... איך... איך בין מיך געקומען פערעסטירירען — האב איך מיך פערנייגט.

— רעגיסטרירען? — האט דאס מענשעלע געשמייכעלט אונטער די וואנסעלעך, און די שפילקע־קעפעלדיגע אייגעלעך זענען ביי איהם געלאפען אהין און אהער — איהר ווילט אייך רעגיסטרירען?

— אלס וואס?

— וואס הייסט, אלץ וואס? — קיין מאנדזשוריען, אלס סאניטאר אויפ׳ן פראנט — האב איך איהם געענטפערט, און איהם געוויזען די צייטונג.

— הי... הי... הי... — האט זיך דאס מענשעלע צעלאכט, און דאס גוטאלין־בערשטעל אויפ׳ן קאפ האט גענומען טאנצען א מאזורקע — איהר א סאניטאר? האט ער געלאכט.

— ס׳איז ביטער — האב איך מיר געטראכט — דער יאפאנטשיק האט א פנים דערטאפט, אז איך האב א הארץ מיט נירען.

דער יאפאנער האט [illegible] בעזונ[illegible]ען, אז איך מיין עס ערענסט, אז איך וויל טאקע פאהרען צום פראנט, האט ער מיך גענומען אויפ׳ן פערהער:

— וואס זענט איהר?

— ביז איצט בין איך געווען א לעדער־סוחר, איצט וויל איך ווערען א יאפאנער.

— ווי הייסט איהר?

— ביז איצט האב איך געהייסען שלמה יונה, און אויב איך וועל ווערען א יאפאנער, וועל איך הייסען שלוי—מע יוי—נע—טשעק.

— א ווייב האט איהר?

— אבער א ווייב, ווען איהר לאזט זי אריין צווישען די כינעזער, וואלט איהר פערשבא[illegible]ט זיך צושלאגען מיט זיי — זיי וואלטען זיך אליין געריסען פאר די צעפ.

— און וואס איז מכח געזונד?

— אבער געזונד — אייזען!

— קענט איהר דאס דאקומענטאליש בעווייזען?

— דאקומענטען, אז איך בין געזונד? דער ערשטער דאקומענט איז, אז איך וואוין שוין מיט מיין ווייב 20 יאהר, און האב נאך נישט בעקומען נאך אויף מיינע אייגענע פיס, כ׳האב א ראדיא קיין [illegible]ין אטאק. א צווייטער דאקומענט, איך האב 10 יאהר אויסגעקויפט פאטענטען, און איך שטעה מיט א "גלאשניק" און בין נאך נישט אין קאכאנאווקע, כ׳האב זעקס "ראזוויניענטע" טעכטער, וואס געהען בלינאכט אויף מוזיקאלישע פאראנקעס, און בין נאך נישט ארא[illegible]געשפרינגען פון האטעל "סאוואי"... בין איך א "זוך"!...

— וואסע׳ע שפראכען קענט איהר?

— שפראכען קען איך א סך: מיט מיינע בעלי־חובות רעד איך טערקיש און גרעקיש, און זיי הערען מיך, ווי איהר יאפאנטשיקעס די פעלקער־ליגע, אז איך בין הונגעריג, רעד איך דייטש. איך קען גראמאטישע רשעת (רוסיש). אז ס׳קומט צו מיר א יוד מיט א פראטעסט, רעד איך צו איהם העבראיש — "ישקנו"...

— און יאפאניש קענט איהר?

— כ׳האב נאך נישט געפרובט — מסתמא יא...

— וואו האט איהר בעקומען אייע׳ע סאניטארע אויסבילדונג?

— איך בין געווען א דאזאר אין דער ווארשאווער קהלה. דארט האב איך געהאט א גאדזוויטשיינע פראקטיקע: אמאל האב איך פערבאנדאזשירט דעם פרעזעס מאזור דעם קאפ, אמאל האב איך געוואשען האמעווען דאס בלוט פון א צעשפאלטענע נאז. אמאל האב איך די דאזארעס געדארפט מינטערען מיט חלשות־טראפען — כ׳בין א "זאוואדאווע" סאניטאר.

אויב אזוי, אויב איהר זענט טאקע א געשולטער סאניטאר, טא זאגט זשע מיר, וואס וועט איהר טון, אז איהר וועט זעהען א כינעזישען הארמאט?

— כ׳וועל זאגען וידוי.

— און אז ס׳וועט אייך בעגעגענען א כינעזער מיט א ביקס?

— וועל איך שרייען "שמע ישראל".

— יא! — האט דער יאפאנער מיר געגעבען א קלאפ איבער דער פלייצע, — איהר זענט א בראווער סאניטאר, נאר איידער איהר וועט געהען אויפ׳ן ווייטען מזרח, טא לאמיר דערווייל אריינכאפען א... באהענטען מעריב.

— וואס? וואסע׳ע מעריב? — האב איך דעם יאפאנער געפרעגט.

— נו, מעריב, דאווענען א מעריב — האט דער יאפאנער געענטפערט.

— כ׳פערשטעה נישט — יאפאנער דאווענען אויך מעריב?

— געהט שוין, געהט — האט דער יאפאנער געענטפערט. איך בין אזא יאפאנער ווי איהר זענט א כינעזער, נאר וואס טוט נישט א יוד פאר פרנסה וועגען? מ׳האט א ווייב מיט קינדער, ווערט מען א יאפאנער אויך, און "אבי האגדעל שעד"!.. — פאלגט מיך ר׳ יוד, איידער פאהרען צום ווייטען מזרח, איז גלייכער אריינצוכאפען — א באהענטען מעריב...

—)׃ס׃(—

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
פערשטעלט [illegible] ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט ביינאכט און בייטאג ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

פראפעסאר כהנא
(אין דער קאריקאטור)

צו זיין אויסשטעלונג פון מעטאלא-פלאסטיק אין לאקאל פון בני ברית לאזשע

דער „קונדס“ און די נייע שול־רעפארם

א פראיעקט ווי אזוי צו פערקירצען די לערן-שעה!

אין צוזאמענהאנג מיט דער נייער שול־רעפארם און מיט דעם פערקירצען דעם שול־פראגראם אין די מיטעל־שולען, געבען מיר דער סיים־קאמיסיע א פראיעקט, וואס וועט פיל פערלייכטערען די אר בייט בײם רעדוציר׳ען די לערן־שעה׳ן, און ווי אזוי ס׳זאלען אויסזעהען די לעקציעס:

זאאלאגיע. איינער פון איהרע הויפט־פאר־שטעה׳ר, איז דאס פערד, וועלכער אין די גרויסע שטעט, הייבט ער אן צו פערשווינדען, און זיין ארט פערנעמט דער אויטא. דערביי וועט מען די שילער ווייזען א טאקסובקע, און די לעקציע איז געענדיגט.

מאטעמאטיק, אנ׳איבעריגע זאך ביי די היינטיגע צייטען איז גענוג צו ציילען פון 1 ביז 100 — דער גרעסטער געבער געהט היינט נישט ווייטער. — געענדיגט מאטעמאטיק.

ליטעראטור. די בעסטע ליטעראַרישע ווערק זעהט מען היינט אויפ׳ן פילם — לייענען איז אן איבעריגע זאך.

שפראכען. די שפראך פון הארץ. דארף געהען פאר אלע וועלט־שפראכען, דאס קען געמאכט ווער־רען זעהר לייכט: אין די פרויען־גימנאזיעס זאלען די לעהרער׳ס זיין מענער, און די מענער־גימנאזיעס — פרויען — געזיכערט ערפאלג.

מוזיק. איננאנצען איבעריג — צ ודעם איז דא ראדיא און גראמאפאן.

דעם דאזיגען פראיעקט שיקט דער „קונדס“ איבער דער סיים־קאמיסיע, וואס פערנעמט זיך מיט דער „נייער שול־רעפארם“.

דער אייזעל האט דאס ווארט!

א חיהשע דיסקוסיע וועגען מלחמות

אין דער חיות־וועלט איז אנגעגאנגען א דיס־קוסיע אויף דער טעמא: ווער פון די חיות האט גרעסערע פערדינסטען פאר די מענשען צו פיהרען מלחמות.

דער אדלער האט געזאגט: דער מענש האט זיך ביי מיר אויסגעלערנט פליהען. מיין כח און אויסדויער, נאך מעהר מיין דרייסטקייט, איז פאר זיי געווען דער בעסטער ביישפיל.

דאס ווארט האט גענומען הער קאלב: ווען איך שטעל נישט צו מיין פעל, לעדער אויף שוך און אויף קוילען־ביטלען, און מיין פלייש, מיט וואס מ׳קארמעט די זעלנער, דאס איז גארנישט?

רייסט זיך ארויס דער קרעט: פון אונז האבען זיי זיך אויסגעלערנט בעהאלטען אונטער דער ערד, אהן דעם, וואלטען זיי נישט געקענט פיהרען קיין מלחמות!

דערויף זאגט דער אייזעל: ווי און ווי מיינט איהר, אהן מיר, ווער וואלט אייגענטליך, אונטער־געשריבען קריגס־הלוואות?...

ער געהט אויף ראטעס

צו א זייגער־מאכער קומט אריין א קליענט און בעקלאגט זיך: איך האב ביי אייך געקויפט א זייגער׳ל איז עס עפעס מאדנע: א שעה געהט ער און א שעה שטעהט ער.

— איהר האט פערגעסען — האט דער זייגער־מאכער געענטפערט, אז דעם זייגער האט איהר געקויפט אויף ראטעס!..

וועגען ליטעראטור

לעהרער (א לעקציע אויף די אוונט קורסען): זאגט מיר, וואסער־קאפ, קענט איהר מענדעלע מוכר ספרים?

שילער: וואס בין איך אנ׳אינפארמאציע־ביורא איך זאל אלע קענען?

ווען דער שעף איז צופרידען!

אט אזא פנים האבען זיי

שעף (וואס איז געקומען מבקר חולה זיין זיין קראנקען אנגעשטעלטען): כ׳בין מיך מודה, אז איך האב אייך חושד געווען אין פוילענצעריי און וועלען זיך ארויסדרעהען פון דער ארבייט. איצט האב איך די געלעגענהייט מיט צופרידענהייט פעסטצושטעלען אז איהר זענט באמת געפעהרליך קראנק!

„פליאטקעס“

אונטערגעהערט ביי א „פול־משארני“

האסט געהערט. דאווידאוויטש האט זיין ווייב צו איהר געבורטס־טאג געקויפט א מתנה א קוכען־איינריכטונג פון אלימיניום.

— דאס איז א הצלחה פון א מענש: אז זי וועט איהם איצט ווארפען עפעס פון דער קוכען־איינריכטונג אין קאפ אריין, וועט ער עס אפילו נישט פיהלען...

א מאן וואס „נעמט“

צווישען יונגע ווייבלעך

זי ווייסען, פרוי בעלא, איך האב געכטען צום ערשטען מאל בעקענט א מאן וואס נעמט מיט׳ן ערשטען קוק.

— אוודאי, דזשעק רעכטצייט.

— ניין א סעקוועסטראטאר.

א געטריי׳ער איידעם

וואס מאכט אייער שוויגער?

געלויבט דער אייבערשטער: זי האט א גריפע מיט קאמפליקאציעס.

די רעגירונג דעמאראליזירט אונז

אזוי זאגט יונה ווילקער צו בערל נאוואמיעסקער

דו ווייסט, אונזער רעגירונג דעמאראליזירט די בירגער.

דהיינו?

א דאנק דער רעגירונג איז נישטא קיין איין אונשולדיגער.

ווי אזוי?

אלע זענען דער רעגירונג שולדיג פאר פאר דאטקעס.

דער קאמארניק און דער קאנדעלצוקער

אויף נאוואמיעסקא גאס איז לעצטענס דער קאמארניק אנ׳אפטער גאסט, געהט ער פון איין געוועלב צום צווייטען, נאר קאנדעלצוקער׳ס געוועלב לאזט ער אדורך.

פרעגט איהם קאנדעלצוקער: פאניע קאמיסאר־זשו, ביי מיר היינט גארנישט?

בוך און קריזיס

נישט קוקענדיג אויפ׳ן קריזיס, איז אין לאדז נאך קיינמאל אזוי נישט געווען פאפולער דאס בוך ווי איצט — אלע נעמען היינט (אין געוועלב) אויף׳ן בוך.

אולאני, אולאני!

ווער וועט בעקומען די ליטעראַרישע פרעמיע

ווי דער „קונדס“ דערוואוסט זיך, האט די גרעסטע שאנסען צו בעקומען די מלוכה׳שע ליטער. פרעמיע גענעראל וויעניאווא — דלוגאשעווסקי, דער אויטאר פון דעם „ווערק“ — „אולאני, אולאני“...

פארוואס ביי פאעטען!

פערענטפערט א קשיא

זאג מיר מאטעלע, פארוואס טראגען נישט די מאדערנע פאעטען ווי אמאל, לאנגע האהר, מ׳זאל זיי קענען אונטערשיידען פון מענשען?

ט׳איז דערפאר, ווייל זיי האבען מורא, אז די לעזער זאלען זיי נישט לינטשען.

א לאדזער וועטעראן!

זעהסט דעם ייד, ער איז א וועטעראן פון 1850. „פראטעסטירטע וועקסלען.

א קלוגער תירוץ

פאטער: זאג מיר, משה׳לע, פארוואס קענען פיש נישט רעדען?

משה׳לע: און דער טאטעשי וואלט געקאנט רעדען, ווען ער וואלט געהאט א פול מויל מיט וואסער?

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 43 — פרייטאג דעם 11 מערץ 1932

הונט איז דער בודע!

היטלער: איצט איז נישט קיין זמן פון בילען... (איבער דער צייט פון די וואהלען אין דייטשלאנד, האט היטלער אפגעשטעלט די יודען־העצע אין דייטשלאנד (פון דער פרעסע)

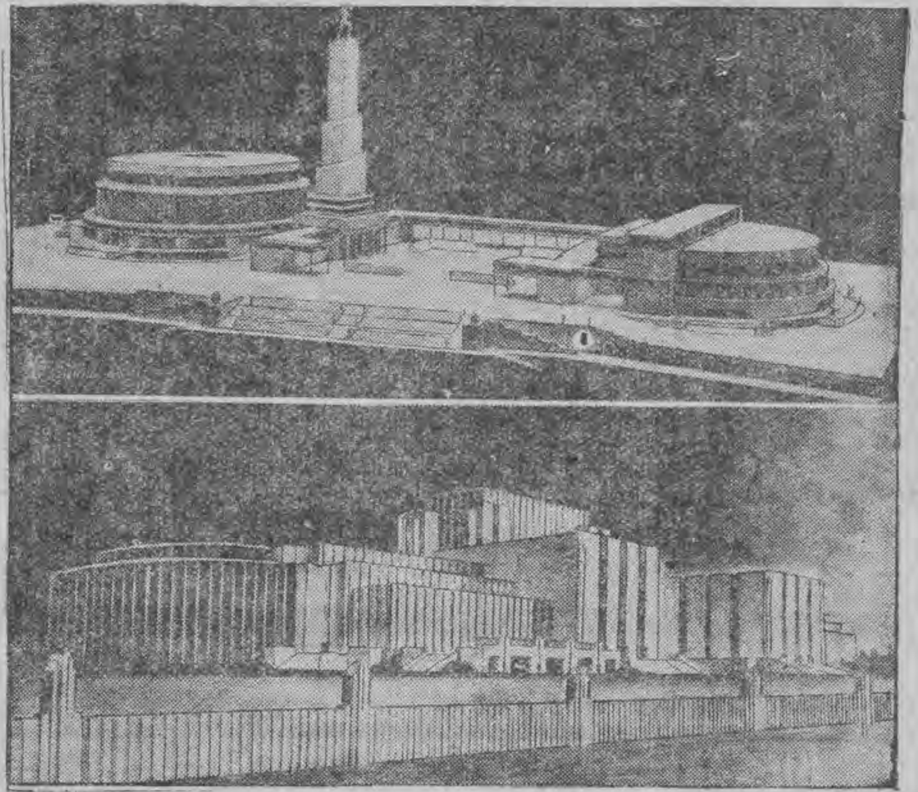

אויבען רעכטס: די פּרעמירטע פּראָיעקטען פון „פּאַלאַץ פון די סאָוויעטען" וועלכער וועט געבויט אויפ'ן אָרט פון צושטערטען טעמפּעל פון ערלעזער אין מאָסקווע. אויבען: פּראָיעקט פון רוסישען אַרכיטעקטאָר יאַפאַן, אונטען — פּראָיעקט פון אַמעריקאַנער אַרכיטעקטאָר האַמילטאָן.

אינדערזייט רעכטס: דער בעקאַנטער אַמעריקאַנער מוזיקער דזשאָן סוזאַ איז געשטאָרבען אין עלטער פון 77 יאָהר.

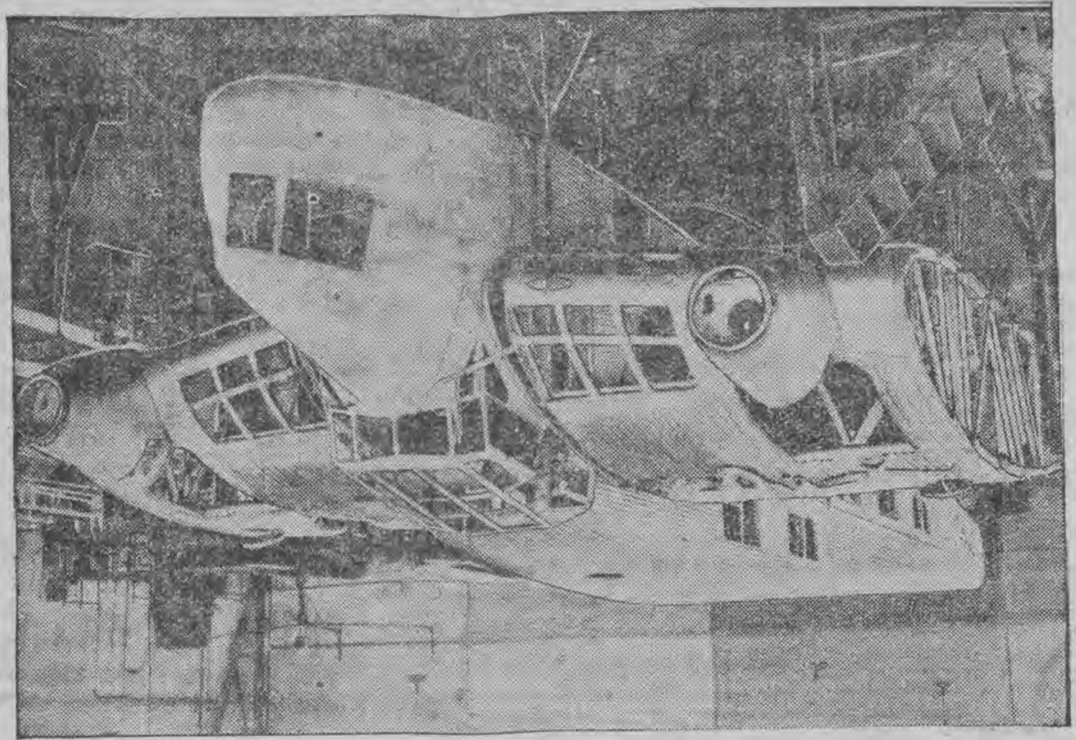

אינדערמיט: אין די פאַבריקען פון יונקערס'ן ווערט פערענדיגט דער בוי פון אַ ריזען־אַעראָפּלאַן פאַר דרייסיג פּאַסאַזשירען.

אונטען רעכטס: צו די שלאַכטען ביי שאַנכאַי. אַט אַזוי זעהט אויס די פאָרשטאָט פון שאַנכאַי טשאַ־פּעי.

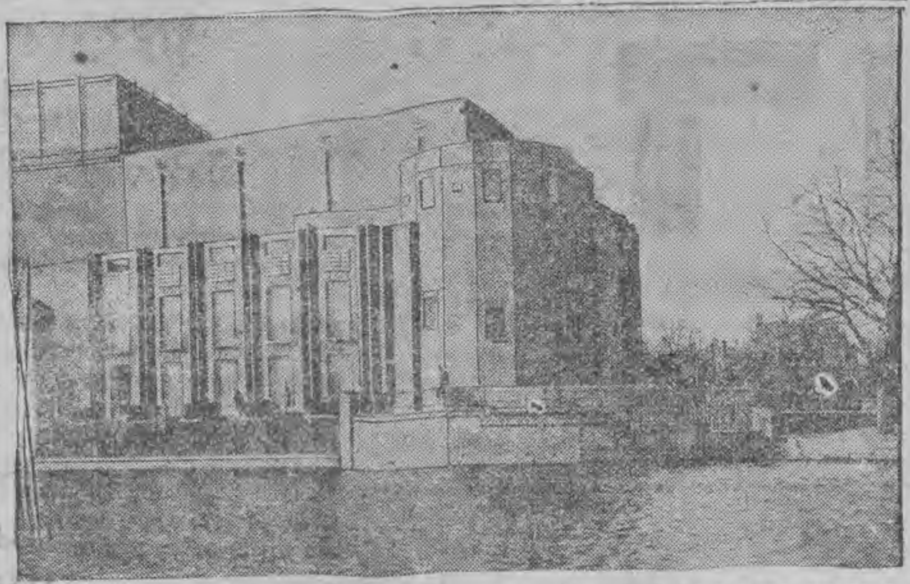

אין דער שטאָט סטרעטפאָרד (אין ענגלאַנד) וואו שעקספּיר איז געבוירען געוואָרען איז אויסגעשטעלט געוואָרען אַ טעאַטער אויף זיין נאָמען. דאָס טעאַטער וועט געעפענט ווערען דעם 23־טען אַפּריל אין טאָג פון שעקספּירס געבורט.

אויבען לינקס: אַקאַדעמיע לכבוד דעם ענטדעקער פון שווינדזוכט־באַציל ראָבערט קאָך. (די ענטדעקונג איז געמאַכט געוואָרען מיט פופציג יאָהר צוריק). אויבען אינמיטען: די אַלמנה פון פּראָפעסאָר קאָך.

אינדערזייט לינקס: דער בעריהמטער פיזיקער פּראָפּ. עמדען, איז אַלט געוואָרען 70 יאָהר.

אינדערמיט אונטען: ים־פאָהרער קענען שוין אָפּגעבען זייערע שטימען צו די פּרעזידענטען־וואַהלען אין דייטשלאַנד.

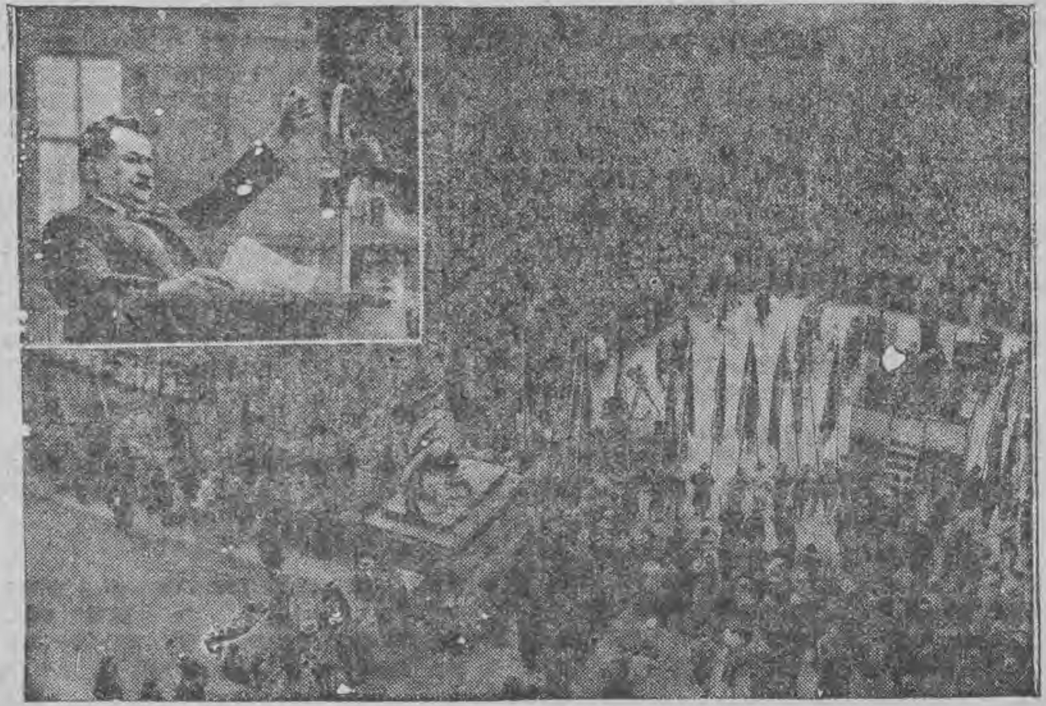

אונטען לינקס: גרויסע וואַהל־דעמאָנסטראַציע אין בערלין לכבוד פּרעזידענט הינדענבורג. אין ווינקעל: דער לידער פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטען וועלס האַלט אַ רעדע פאַר הינדענבורג'ן.

אויבען רעכטס: מיליטערישע איבונגען פון די שילער פון דער בעריהמטער אַריסטאָקראַטישער עטאָן־שול אין ענגלאַנד.

אינדערזייט רעכטס: דער דייטשער דיכטער ריכאַרד סקאָוראָנעק איז אַלט געוואָרען זיבעציג יאָהר.

אינדערמיט לינקס: עסטרייכישער קריגס־מיניסטער באָגוין גיט זיך אָן אין דימיסיע.

אונטען רעכטס: דאָס הויז אויף אַוועני קלעבער אין פּאַריז, וואו בריאַן איז געשטאָרבען ( ) דאָס פענסטער פון צימער, וואו בריאַן איז געשטאָרבען.

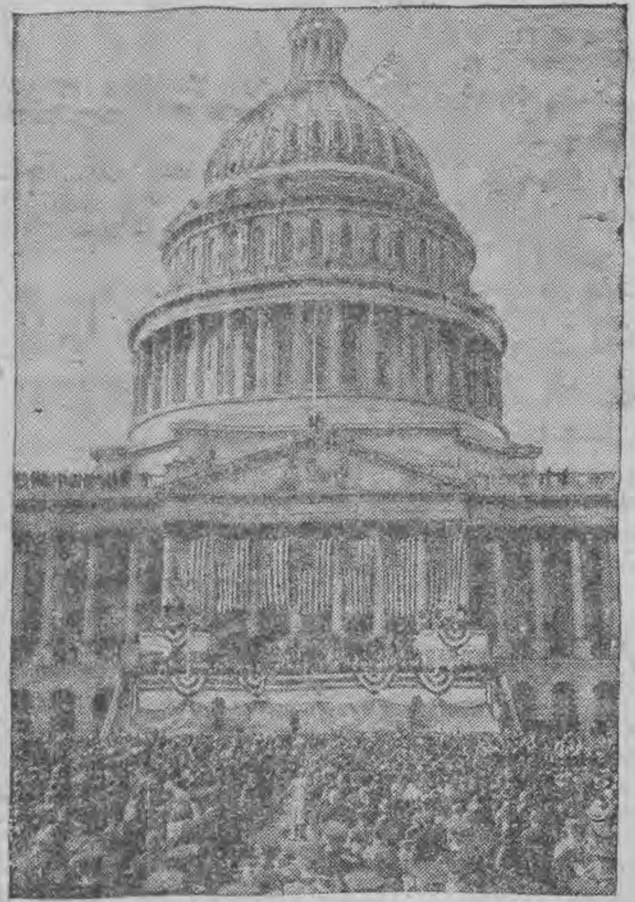

די וואַשינגטאָן — פייערונג אין וואַשינגטאָן.

18־יעהריגער אַדאָלף קאָרנאַי האָט געשלאָגען דעם וועלט־רעקאָרד אין סטענאָגראַפיע.

אויבען לינקס: גערהאַרדט הויפּטמאַן אין אַמעריקע. ערשטע רייה פון לינקס: פּראָפ. באַטלער, פרוי הויפּטמאַן, גערהאַרדט הויפּטמאַן, אָבער־בירגערמייסטער פון ניו־יאָרק דזשימי וואָקער.

אינדערזייט לינקס: דער בעריהמטער וויענער פּסיכיאַטאָר פּראָפ. וואַגנער יאַורעג, איז אַלט געוואָרען 75 יאָהר.

אינדערמיט רעכטס: דער בעריהמטער קאָמפּאָזיטאָר אויגען ד'אַלבער איז געשטאָרבען אין עלטער פון 68 יאָהר.

אונטען לינקס: דער 93־יעהריגער מיליאַרדער ראָקפעלער בעגריסט דעם רעקאָרד־ אויטאָמאָביליסט קעמפּבעל.

בילדער פון ארץ־ישראל

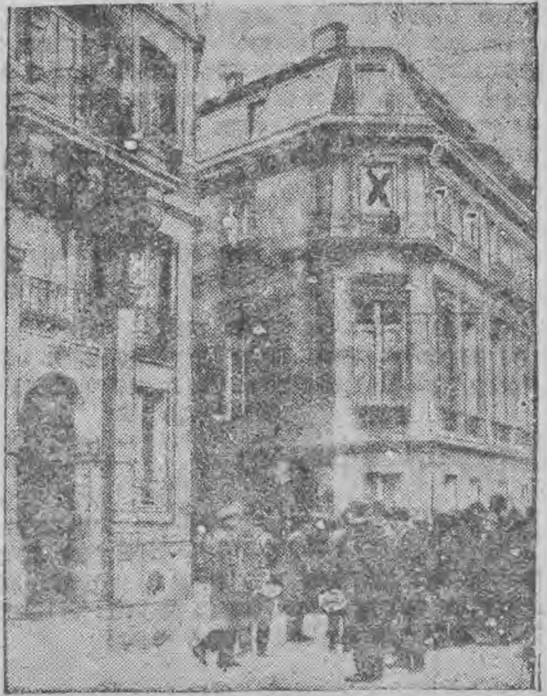

אַן ארץ ישראל פּייזאַזש.

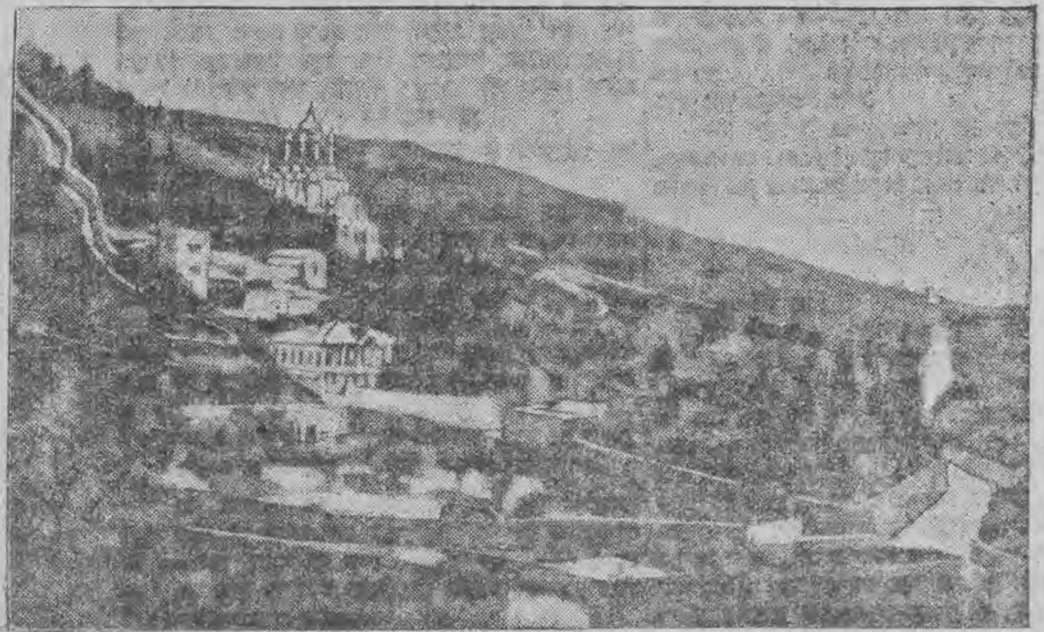

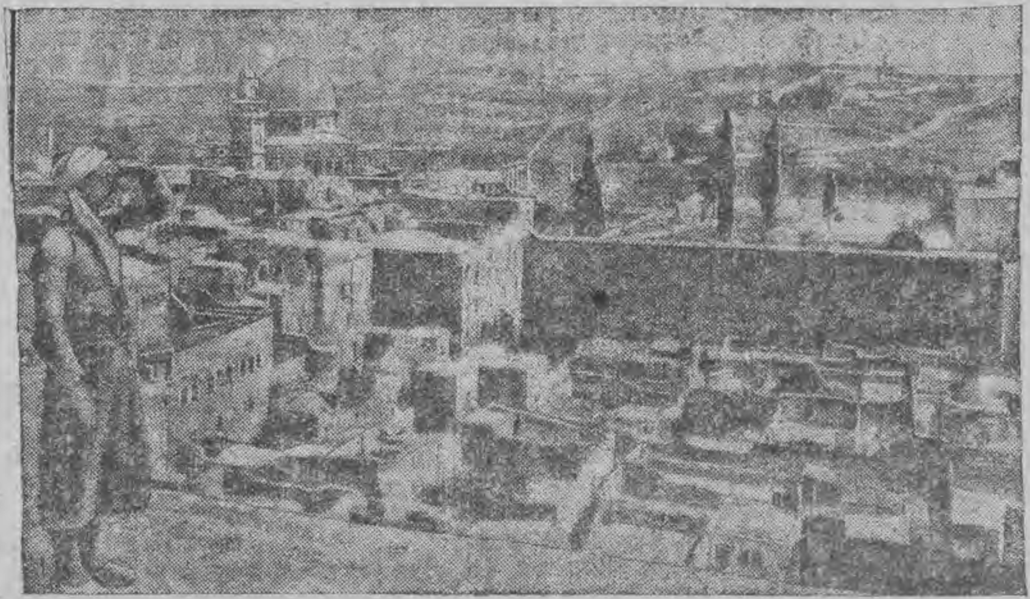

אַ בליק אויף ירושלים.

פאָליטיק פון וואַר

בריאַן איז געשטאָרבען.

ווי זאָגט אַ פאָלקס־ווערטעל: „אַ טויטער בע־געהרט אויך מען זאָל זאָגען וועגען איהם דעם אמת".

וועלען מיר טאַקע זאָגען וועגען פערשטאָרבע־נעם בריאַן, אַז ער איז געווען אונזער גרעסטער שונא, ער האָט געוואָלט נישט אַנדערש, נאָר שלום זאָל זיין אויף דער וועלט, להיפוך פון דעם, צו וואָס מיר שטרעבען.

געלעבט אַ מענש, און דאַכט זיך אַ בישקשה קלוגער מענש, נאָר האָט זיך אַריינגענומען אין קאָפּ אַריין אַ נאַרישקייט: שלום.

אַנדערע פראַנצויזען טראָגען זיך אַרום מיט דער ליבע און דער פראַנצויז, בריאַן, האָט זיך אַרומגעטראָגען מיט'ן שלום.

שטענדיג מיט דער שלום־טעקע אונטער'ן אָרים יאָ, בריאַן איז געווען אונזער שונא, ווען נישט זיין שלום־פּיקציע, וואָלטען מיר שוין פון לאַנג מלחמה'ט אויף דער וועלט.

עס וואָלט געווען אַ מחיה — אַ מלחמהלע, אַ מלחמה מיט'ן קנאַק, מיט בר'ען און נישט אַזאַ פּרוּאַק־מלחמה ווי צווישען יאַפּאַן און כינע.

א לעקציע

איינער פון די סאַנאַציע־דעפּוטאַטען, פאַר'ן אַריינטראָגען דעם שול־אויסטאַוו האָט זיך אויס־געדריקט:

— ענדליך וועלען מיר זיי געבען אַ לעקציע.

מוסאָליני'ס מפּלה

מוסאָליני איז געקומען אין אַ קליין שטעטעל אינקאָגניטאָ. איז ער אַריין אין אַ קינאָ, אויפ'ן עקראַן האָט זיך פּלוצלינג בעוויזען מוסאָליני ווי ער רעדט פאַר'ן פאָלק.

— „זאָל לעבען מוסאָליני" — האָט דער עולם געשריגען, און אַלע זענען אויפגעשטאַנען פון די ערטער. איינער נאָר פון פּובליקום, מוסאָליני איז געבליבען זיצען. צו איהם איז צוגעקומען דער קינאָ־אייגענטימער און איהם איינגערוימט אויפ'ן אויער:

— ענטשולדיגט הער, מיר אַלע האָבען וועגען איהם פונקט ווי איהר די זעלבע מיינונג, אָבער פערפאַלען, זייט אַזוי גוט און שטעלט אייך אויף.

דער שליסעל פון „פרויען־הערצער"

אינטערוויאו פון קונדס מיט דזשעק רעכטצייט

דער „קונדס" האָט אויסגענוצט די געלעגענהייט, וואָס דזשעק רעכטצייט גאַסטראָלירט אין לאָדז, און מיט איהם געהאַט אַ געשפּרעך.

„קונדס": איהר זענט עס דער איציקעל גבר?

איהר זענט טאַקע אַ „בּלאַטער", צי אַ „וויטישער"?

רעכטצייט: פרעגט ביי יוכבד זילבערג — זי קען מיך בין צום ביין.

„קונדס": אפשר קענט איהר מיר זאָגען, פאַר וואָס מ'רופט אייך „דער שליסעל פון פרויען־הערצער"? אויב איהר זענט אַ בלאַטער, טאָ, אויף וועלכע כפּרות דאַרפט איהר אַ שליסעל? פאַר די לאָדזער ווייבלעך איז אַ וויטריך אויך גענוג.

יאָ, זאָגט מיר, כ'בעט אייך, מיט וואָסער'ע כּוח ציהט איהר אַזעלכע סבאָרען?

רעכטצייט: די מענער געהם איך מיט די פיס, און דאָס „איידעלע געשלעכט" — מיט די אויגען.

„קונדס": איהר זענט נאָך אַ בחור?

רעכטצייט: ווי מיינט איהר?

„קונדס": איך האַלט, אַז איהר זענט נאָך אַ בחור.

רעכטצייט: פון וואַנען דרינגט איהר דאָס?

„קונדס": טאָמער וואָלט איהר געווען אַ בע־ווייבטער, וואָלט איהר אַנדערש געטאַנצט. יאָ, איהר רעכענט לאַנג צו בלייבען אין לאָדז?

רעכטצייט: וועגען וואָס דאַרפט איהר דאָס וויסען?

„קונדס": איך וויל אייך פערשרייבען אַלס „האָר־באַראָווי טשלאָנעק" פון „הכנסת כּלה" — זאָלען זיי אויך האָבען סבאָרען...

האָניג פויגעל.

פערשלאָפען א וועלט־אונטערגאַנג

פון משה באַדיר

ער איז געווען אַ שלעפעריגער. ביי יעהער גע־לעגענהייט איז ער געשלאָפען. אומעטום: אויף אַלע גרעסטע פערזאַמלונגען, אויף אַלע קאָנצערטען, אויף אַלע וויכטיגע צוזאַמענקונפטען — האָט מען געקאָנט זעהען ווי ער זיצט און שלאָפט.

און שלאָפען פלעגט ער אין אַלע מעגליכע און נישט מעגליכע פאָזען; ער פלעגט שלאָפען מיט די עלענבויגענס אין דער לופטען און די הענט אויפ'ן קאַרק; ער פלעגט שלאָפען שטעהענדיגערהייט אָנגע־שפּאַרט אויף זיך זעלבסט, כדי ער זאָל נישט אומפאַ־לען. ער פלעגט שלאָפען אין טעאַטער, אין גאַס, אין שול. וואו ער פלעגט געהן, פלעגען זיינע אויגען גיסען מיט שלאָף. דער שלאָף פלעגט שטענדיג רינען פון זיינע אויגען און לאָזען פון זיך אַ שפּור אומע־טום. שכנים האָבען וועגען איהם דערצעהלט אַז ער האָט שוין פערשלאָפען זיבען גרויסע שׂרפות, און איינמאָל — בּאַ אַ גאָר גרויסער שׂרפה — האָט מען איהם אַרויסגענומען פון בעט אַ שלאָפענדיגען און איהם אַוועקגעלעגט אויפ'ן טראָטואַר איז ער אַזוי אָפּגעשלאָפען עטליכע שעה, ביז וואַנעט אַ פאַטרול וואָגען איז געקומען און איהם אַוועקגעפיהרט אַ־הין וואו מען דאַרף.

מ'האָט אויך דערציילט, אַז בשעת דער דאָזיגער ייד איז געשטאַנען אונטער דער חופּה און געזאָגט דעם „הרי את" איז ער ביי דעם וואָרט „מקודשת" אַנטשלאָפען געוואָרען און מען האָט אים געמוזט קלאַפּען איבערן קאָפּ מיט מעשענע שטויסלען עטליכע שעה דורכאַנאַנד ביז וואַנען מ'האָט איהם אויפגעוועקט, און אַז מ'האָט איהם אויפגעוועקט האָט ער פּאַמעליך אויפגעעפענט די אויגען, אַ זאָג געטון דאָס וואָרט „לי", וואָס עס קומט נאָך דעם וואָרט „מקודשת" און איז ווי'ער אַנטשלאָפען גע־וואָרען.

מ'ר דערציילען דאָס אַלצדינג, כדי איהר זאָלט גלויבען אויף אונזער וועלט אויף די פאָלגענדע מעשה:

איינמאָל בשעת ער האָט זיך געלעגט שלאָפען איז ער געשלאָפען און געשלאָפען; נאָר אין שלאָף האָט ער זיך איהם אויסגערוכט, אַז סע דונערט אין דרויסען, און אַז דאָס בעט זיינע שאָקעלט זיך אַ קאַפּיטשקע; האָט ער אין שלאָף געמיינט, אַז עס רעגענט און דרויסען, איז איהם דער שלאָף געוואָרען נאָך מעהר בע'טעמ'ט, נאָך מעהר צום האַרצען, האָט ער זיך אויפ'ס פריש איינ־געוויקעלט אין דער קאָלדרע און איז אַנטשלאָפען געוואָרען מיט גרויס געשמאַק און זעלבסט־וואַ־רעמקייט.

און אַז ער האָט זיך אויפגעכאַפּט, האָט ער דער־זעהען אַרום זיך אַ מאָדנע ליידיגקייט:

זיין פרוי איז נישט געווען, זיין בעטעל איז נישט געווען, זיין קאָלדרע איז נישט געווען, האָט ער געוואָלט אַרויסקוקען דורכ'ן פענסטער איז נישט געווען קיין פענסטער דורך וועלכען אַרויסצוקוקען, האָט ער געוואָלט אַראָפּלויפען די דריי שטיגען און שרייען געוואַלד האָט ער נישט געהאַט קיין שטיגען אויף וועלכע אַראָפּצולויפען און קיין לופט אין וואָס אַריינצושרייען, האָט ער גלאַט אַזוי געוואָלט אַרויסגעהן אין דרויסען, האָט ער דערזעהען, אַז עס איז נישטאָ קיין ד ר ו י ס ע ן, אויסגערונען געוואָרען.

אַ ווײַלע איז ער געשטאַנען ווי צוטומעלט און נישט פערשטאַנען וואָס דאָס איז; ער וועט זיך לע־גען שלאָפען, האָט ער אָבער דערזעהען אַז ס'איז אפילו נישט קיין הוילע ערד אויף וועלכער זיך צו לעגען שלאָפען, ערשט דעמאָלט האָט ער צו־געלעגט צוויי פינגער צום שטערען און געטראַכט: אָט הפּנים, אַז איך האָב פערשלאָפען אַ וועלט־אונטערגאַנג. ס'אַ שעהן פעקעל!

איהם איז געוואָרען אומעטיג, נישטאָ קיין וועלט האָט ער געטראַכט, וואָס־זשע וועט ער טון אָהן אַ וועלט? וואוהין וועט ער געהן אַרבייטען? און פון וואָס וועט ער מאַכען אַ לעבען? בפרט איצט, אַז עסענוואַרג איז אַזוי בראַנד־טייער און אייער איז 2 זלאָטעס אַ מאַנדעל און ווער ווייס צי זיי זענען פרישע, און וואָס וועט ווערען מיט די פינף זלאָטעס וואָס סע קומט דער גאַז־געזעלשאַפט? און ווי איז אַהינגעקומען זיין ווייב, צום גוטען יאָהר? איז מעגליך, אַז זי איז אויך אונטערגעגאַנגען צוזאַמען מיט דער וועלט? און זי איז דאָך פון דער נאַטור, טראַכט ער, נישט געווען קיין אונטערגעהערקע — דאָס ווייב זיינס. און וואָס וועט ער טון, אַז ער וועט זיך וועלען לעגען שלאָפען?... אויף וואָס וועט ער לעגען, אַז ס'איז נישטאָ קיין וועלט? און טאָמער וועט ער וועלען אַ גלעזעלע באַוואַרקע וואו וועט ער נעהמען?

„פכע!" האָט ער געטראַכט, געזעהען אַמאָל אַ־זוינס? אַ מענש זאָל זיך לעגען שלאָפען מיט דער וועלט אונטער'ן רוקען און זאָל אויפשטעהן אָהן אַ וועלט... העט אַביסעל...!

און ווי אונזער העלד איז אַזוי געשטאַנען אין די אונטערוועש און געטראַכט וואָס צו טון, איז איהם איינגעפאַלען, אַז כאַפּט עס דער רוח! מילא, איז נישטאָ קיין וועלט! וואָס זאָל מען טון? אונטער־געגאַנגען, איז פערפאַלען; וועט ער אַוועקגעהן אין קינאָ און זיך אַביסעל פערווײַלען די צייט. אָבער צו זיין גרויס איבעראַשונג, האָט ער דערזעהען, אַז אין איינעם מיט דער וועלט זענען אויך אונטערגעגאַנגען די קינאָס, מיט אַלעמען.

אַ שעהן חתונקעלע האָב איך דאָ אָנגעאַרבייט!

— האָט געטראַכט אונזער העלד און זיך גענומען גלעטען די וואָנצעס מיט דער לינקער זייט פון זיין האַנט און האָט ווייטער געטראַכט: אַ שעהן חתונ־קעלע האָב איך דאָ אָנגעאַרבייט מיט מיין שלאָף! — אַז איך וואָלט נישט געווען פאַפּען אַזוי שטאַרק — האָט ער זיך אַליין געזידעלט, — וואָלט איך כאָטש געווען אונטערגעגאַנגען גלייך מיט אַלעמען, אַזוי בין איך חלילה אומגליקליך; און וואו וועל איך בעקומען אַביסעל באַוואַרקע? כ'האָב ליב אַלע איבער־

פון גוף

די שטעלונג פון דער פעלקער־ליגע צום כי־נעזיש־יאַפּאַנישען קאָנפליקט איז — אַנ'ענטוואָ־פענטע.

אַ שטרענגער שעף

אַנ'אַנצוהערעניש צו די היינטיגע לאָדזער געשעפטען

שעף (צום אָנגעשטעלטען): איהר הער'ט, פאַניע אייזעלמאַן, אויב איהר וועט מיך נישט אויפהער'ען צו פייניגען וועגען אַ הוספה, וועל איך געצווינגען זיין, אייך... צוצונעמען פאַר אַ שותּף.

דער אומגליקלעכער מאַן נעביך

און ווייבערישע גוטהאַרציגקייט

זי האָבען געהער'ט אַנייעס? די גאָלדשטיינ'ען די שכנ'טע פון צווייטען שטאָק, איז דאָך אַנטלאָפען מיט איהר פשיאַטשעל.

— נו, וואָס טוט נעבעך דער פערלאָזטער מאַן?

— פרעגען זי שוין גאָרנישט: די ערשטע צייט האָט מען געמיינט, אַז ער וועט משוגע ווער'ען — פון פרייד, איצט האָט ער זיך שוין אַביסעל אַ דאַנק מיר אויסקאָקעט...

רעפאָרמען

וואָס זאָגסטו, בעריל, צו די נייע שול־רע־פאָרמען?

— געה שוין געה, קיין רעפאָרמען טראָג איך נישט, אין דער שול געה איך נישט, טאָ וואָס אַרט מיך די שול־רעפאָרמען?..

דערפריה צו טרינקען אַ גלעזעל באַוואַרקע. און מיין פרוי!? ווער ווייס מיט וועמען זי איז אונטער־געגאַנגען? אפשר איז זי אונטערגעגאַנגען מיט דעם שניידער פון ערשטען שטאָק, וועל איך זי דער־הרגענען: ז אַוואַהר מיר גאָט העלפט!

ווער ווייסט ווי שפּעט ס'איז שוין?

ביי די דאָזיגע ווערטער האָט אונזער העלד געוואָלט אַ קוק טון אויף זיין אַמעגאַ־זייגערל אָ־בער ער האָט נישט געקאָנט געפינען. ער האָט גע־זוכט מיט ביידע הענט אין דער רעכטער און לינ־קער קעשענע פון דער ריזיגער ליידיגקייט, אָבער ער האָט נישט געקאָנט אָנטאַפּען קיין שום זאַך,

ערשט בעצאָהלט צוועלף דאָלאַר פאַר אַ זייגערל און ס'איז שוין אונטערגעגאַנגען, האָט ער געטראַכט, מילא, אַז די וועלט איז אונטערגעגאַנגען — האָט ער זיך ווייטער געפּלאָנטערט אין געדאַנקען — אַרט מיך נישט, ס'איז נישט מיין וועלט. אָבער דאָס זייגערל? פאַרוואָס זאָל מיין זייגערל אונטערגעהן? אַ ניי זייגערל פאַר צוועלף דאָלאַר און ס'איז נישט אָנגעצויגען, מען דאַרף עס אָנציהען.

און וואו וועל איך נעהמען אַ גלעזעל באַ־וואַרקע?

כ'האָב ליב צו טרינקען אַ גלעזעל באַוואַרקע איבערפריה. און ווער ווייסט צי מיין פרוי איז נישט אונטערגעגאַנגען מיט דעם שניידער פון ערשטען שטאָק און איך האָב פערשלאָפען אַזאַ געוואַלדיגע וועלט־אונטערגאַנג; מעג נישט קומען אויף מיר אַ פינסטער יאָהר, אַ וויסטעס? געוואַלד! געוואַלד!... האָט ער גענומען שרייען, וואו איז געווען מיין שכל, פאַרוואָס האָב איך נישט געהאַלטען קיין אויג אויף דער וועלט און אויף מיין פרוי? פאַרוואָס האָב איך אַז געלאָזט אונטערגעהן אַזוי יונג? געוואַלד!...

און אונזער העלד האָט זיך גענומען שלאָגען דעם קאָפּ אָן פּאָסטקיס, נאָר אַזוי ווי די פּאָסטקיס זיינען געווען זעהר אַ ווייכע האָט עס איהם נישט געשאַדט און ער איז געבליבען לעבען צו דערצעהלען די דאָזיגע געשיכטע

אַ געשעפט מיט „גאָט שטראַף ענגלאַנד"

פון וואָס יודען מאַכען אַלץ אַ לעבען

צוליב'ן קריזיס, זענען צוויי לאָדזער אַוועק קיין אויסלאַנד.

מיט עטליכע וואָכען שפּעטער טרעפען זיי זיך ביידע אין בערלין.

— וואָס הערט זיך ביי דיר? — פרעגט דער ענין.

— ס'איז ביטער — כ'פערדין נישט קיין פעניג, און דו?

— איך — זאָגט דער צווייטער פערדין ועהר שיין.

— ווי אַזוי?

— כ'וועל דיר זאָגען ווי אַזוי: כ'האָב אויפ־געקויפט אין בערלין אַלע מלחמה־פּלאַקאַטען מיט דער אויפשריפט: „גאָט שטראַף ענגלאַנד" און כ'שיק זיי קיין אינדיען!..

דער אומגליקלעכער נעבעך!

ער איז אומגליקליך... ער האָט אַ פרוי וואָס ער האַסט. אָבער זי האָט איהם ליב; זי איז איהם געטריי ווי אַ שקלאַף; קאָכט גוט און באַקט גוט און איז אַ גרויסע איינבעהעלטערין. וואָלט זי כאָטש געווען, זאָגט ער, אַ מיאוסע; אַ פאַלשע, נישט קיין בריה; וואָלט ער געהאַט אַנ'אויסרייד מיט איהר נישט צו וואוינען. און אפשר וואָלט עס גע־פיהרט צו אַ גט... האָט ער נעבעך נישט קיין מזל,

דער אומגליקליכער... איז זי דווקא אַ שעהנע, און אַ גרויסע בעל־הבית'טע און זעהר אַ געטרייע. געה גט זיך אָפּ מיט אַזאַ פרוי, ווי קען מען אַרויסקריגען אַ גט, אַז די פרוי איז אַזוי פיין, אַזוי עהרליך, אַזוי געטריי?

און דער מאַן איז נעבעך זעהר און זעהר אומגליקליך!

טוביה שמייכעל.

וואָס איז אַזוינס גליק?

רעפאָראַט געהאַלטען, נישט קיין חילוק פון וועמען

פון אייביג אָן גריבעלט זיך די מענשהייט איבער דער פראַגע: וואָס איז דער זין פון לעבען? קהלת האָט געזאָגט „הבל הבלים": הער'ש דיר באָמ־בערג האָט געזאָגט „כא, כא כא, אוי אוי": געטהע אין זיין „פויסט" און אַנשעל שאָר אין זיין אַ „מענש זאָל מען זיין" קומען צום בעשלוס, אַז „מיט געלד טאָר מען נישט שטאָלצירען, ווייל מען קען עס לייכט פערליר'ען".

ווי איהר זעהט, גריבלען זיך די גרעסטע גייסטער פון אַלע צייטען וועגען דעם זין און תכלית פון מענשליכען לעבען.

כדי צו פערענטפערען די דאָזיגע פערפלאָנ־טערטע פראַגע, מוזען מיר פריהער ענטשיידען, וואָס איז אַזוינס „גליק"?

דער דייטשער פילאָזאָף שאָפּענהויער זאָגט, אַז „גליק" איז, ווען „איך לייד הונגער און יענער שטיצט מיך אונטער", און אַ לאָדזער „עסקן" זאָגט, אַז „גליק" איז — ווען יענער ליידט הונגער און מ'־מאַכט אַ „דזשיצען זבאַטשקא"....

קלאָר צו מאַכען דעם בעגריף פון „גליק" איז ערשט געלונגען די גרויסע פילאָזאָפען עמנואל קאַנט און עמנואל וואַלינסקי, לויט דער דאָזיגער בעהויפּ־טונג, ווער'ט דאָס גליק איינגעטיילט אין 5 חלקים: פערזענליך גליק, פאָלקס גליק, אַרבייטס גליק, ליבעס גליק און פאַרטיי גליק.

פערזענליך גליק איז: אַז דאָס לעמבערגער „טאַגבלאַט" גנבעט פעליעטאָנען פון „נייעם פאָלקס־בלאַט" און מ'כאַפּט איהם נישט ביי דער האַנד, ווער ס'איז די פערזאָן פון מחבר.

גאָר אַפערזענליך גליק איז פערהאַנען: אַז מ'לעגט אַ לאָדזער סוחר אַרויף פאַראַטקעס אויף 20 טויזענד זל. און ער פערמאָגט נישט קיין 20 גראָשען און ער גייט זיצען, איז כאָטש אַ גליק, וואָס ער קען אָפּצאָהלען דעם מלוכה־חוב פערזענליך.

פאָלקס־גליק איז: אַז באָכדעם, ווי אַלע בע־מיהען זיך, ס'פאָלק צו שטאַרקען און אונטערצו־לעהנען מיט ציון, מיט תורה, מיט יודישע קולטור און מיט נאַציאָנאַלער בעפרייאונג, און דאָס יודישע פאָלק לעבט נאָך — דאָס הייסט „פאָלקס־גליק".

פאַרטיי־גליק הייסט: אַז פאַרטייען בלאָפען יאָהרען לאַנג מכּח פּרנסה און טראַמוויי־בילעטען און עלעקטרישע ליכט און דער עולם גולם גלויבט — אָט אָ דאָס הייסט „פאַרטיי גליק".

ליבעס־גליק איז: אַז איינער ליבט אַ מעדעל אַ פּאָר יאָהר מיט'ן גאַנצען האַרץ און פייער, און דערנאָך האָט זי חתונה מיט אַ צווייטען—דאָס הייסט — „ליבעס גליק".

פאַמיליען־גליק איז: אַז אַ ווייב קומט צו־ריק פון זאַקאָפּאַנע און דערצעהלט דעם מאַן, אַז זי האָט נישט געקוקט אויף קיין זכר, און אַז אַ מאַן האָט זי פערטשעפּעט, האָט זי איהם געגעבען אַנ־„אָדקאָש", און אַז זי איז געגאַנגען אין קינאָ, האָט זי בלויז געקוקט אויפ'ן לייוואַנט, און דער לעקיש גלויבט דאָס — דאָס הייסט „פאַמיליען־גליק".

יאָסעלע.

לשון הרע

מ'זאָגט אַז:

די לאָדזער מאַגיסטראַט – בעאַמטע זענען איבערגעגעבענע סאָציאַליסטען: זיי זינגען כסדר „באָדעידושע יעדנאַק דזשיצען... וויפּלאַטי".

די דייטשען זענען פּאַסקודניאַקעס. נישט גענוג, וואָס מיר האָבען נישט וואָס צו די אַרייב־צופיהרען, מאַכען זיי דערויף נאָך אַ העכערען צאָל.

דער ערשטער סיים איז געווען אַ געזעצגע־בערישער, דער צווייטער אַנ'אָפּאָזיציאָנעלער. דער דריטער אַ „יום־טוב'דיגער" (ס'איז אייביג געווען יום־טוב), דער איצטיגער איז אַ שפּאַצירענדער: די אָפּאָזיציע שפּאַצירט אַהין און צוריק.

מיט געלד איז דער היפוך ווי מיט דעם כינעזישען קריג: ס'איז מכלומרשט דאָ, און אין דער אמת'ן איז נישטאָ (מיט דער כינעזישער קריג איז פערקעהרט).

היינטיגע קינדער

לעהרער: זאָג מיר, מענדעלע, וואָס איז דאָס אַזעלכעס אַ בעל־חוב?

שילער: אַ בעל־חוב, דאָס איז אַזאַ מענש, וועמען מ'זאָגט אייביג, אַז דער טאַטעשי און די מאַמעשי זענען נישטאָ אין דער היים.

משנה תורה אדער יד החזקה

(פון רמב"ם'ס לעהרע)

פון ה. קרוגער

מיט דעם אויסנאַהם פון רב אלפס געפינען מיר נישט פיל פון די חכמי ספרד וואָס זאָלען האָבען געמאַכט אַ פערזוך צו שאַפען פון דער תורה, משנה און גמרא, איין גאַנצע זאַך פאַר אַלע יודען. יעדער איינער האָט זיך גענומען צו ערקלערען אַ טייל פון דער תורה, אָבער נישט איהר איינגאַנצען. דער איינציגער וואָס האָט עס אָנגעטון איז דער רמב"ם.

משמעות דער ציל איז שוין געשטאַנען פאַר זיינע גייסטיגע אויגען אָנפאַנגענדיג דעם פירוש אויף משנה. שרייבענדיג יענעם פירוש איז שוין געווען דער „יד חזקה" אין דער אידעע.

סיסטעם פאָדערט גאַנצקייט. האָבענדיג דעם גאַנצען מאַטעריאַל קען איינער ברענגען אָרדנונג אָפּצוגעבען יעדען סוג זיין געהעריגען פלאַץ און וויסען וואָס עס קומט צוערשט און וואָס נאָך איהם.

אָט די שטרעבונג צו גאַנצקייט האָט איהם באוועגען אַרויסצוקומען מיט זיין „מנין המצוות" וועלכער האָט געפאָדערט שווערע אַרבייט, אַפילו האָבענדיג פאַר זיך איינציגע ספרים וועגען דעם דאָזיגען ענין.

צעהן יאָהר האָט איהם געדויערט די אַרבייט אויפצושרייבען משנה תורה. אָבער די לומדים אפילו פון יענער צייט, האָבען צו געגעבען, אַז לגבי די אַרבייט וואָלט פינף מאָל צעהן יאָהר אויך געווען צו ווייניג.

וואָרום דער וואָס איז אַליין קיין גרויסער למדן נישט קען זיך גאָר נישט פאָרשטעלען ווי שווער און טיף זיין קאָפּ האָט געאַרבייט און ווי קלאָר ער איז געווען אין למוד בבלי און ירושלמי, ספרא, ספרי תוספתא, תשובות הגאונים אלפס און נאָך ספרים, כדי פון זיי אַלעמען אַרויסצונעהמען די עיקרים, לייטערען, אַנאַליזירען, סיסטעמאַטיזירען און אַרויסקריגען דעם ריכטיגען דין, וועלכען ער האָט דערלאַנגט צו אַלע יודען אין אַ לייכטער משנה שפּראַך, יעדען דין אויף זיין אָרט, נישט צו דאַרפען זוכען, און „נישט צו דאַרפען אָנקומען צו אַן אַנדער ספר", ווי ער אַליין זאָגט.

און מיט רעכט בעמערקט ער אַליין אין אַ בריף צו די חכמי לוניל, זאָגענדיג: „נאָר אַזעלכע גרויסע מענשען ווי איהר, ווייסען וואָס איך האָב אויפגעטון אין דעם חבור (משנה תורה) צונויפגעזעמעלדיג אונטער איין סדר צעשפּרייטע דינים איבער די תלמודים".

וואָס געפינט מען דאָרט נישט! דער פּשוטער יוד, דעם דין וואָס ער דאַרף וויסען אין זיין טאָגטעגליכען לעבען אָפּצוהיטען, צוזאַמען מיט די עיקרים וואָס ער מוז גלויבען, די מדות וואָס אַ מענש מוז פּראַקטיצירען, די היגיענישע כללים אום צו האָבען אַ געזונטען גוף, דאָס אַלעס איז געשריבען אין אַ לייכטער שפּראַך, גרינג צו פערשטעהען און אַ פערגעניגען צום לערנען.

און אין די זעלבע פּשוטע ווערטער האָבען גאונים געפונען פערבעהאַלטענע עחריפות, געוואַלדיגע אויסטאוונגען און זעלטענע הכרעות. פון יענער צייט אָן ביז היינטיגען טאָג זענען נאָך אַלץ זיינע ווערטער אַ מקור פאַר האַרשפּאַלטענדע פּלפּולים, מיט וועלכע עס זענען אויסגעפיהלט געוואָרען הונדערטער חבורים. קיין גאון און רב פלעגט נישט אַרויסגעהען אויף דער בימה אָהן אַ שטעל פון'ם רמב"ם, פרעגען אויף איהם קשיות, און נאָך שטונדען רייד בעווייזען ווי זיינע רייד „לייכטען ווי דימענטען".

אין די לומדות האָט ער קיינמאָל נישט אויסגעלאָזען די געלעגענהייט צו ובאַקאַנען די לערנער מיט זייטיגע חכמות וואָס געהערען צו דעם ענין. אַנפאַנגענדיג פון דער ערשטער משנה אין ברכות, וואו עס ווערט דערמאָנט דער „עמוד השחר", האָט ער געלערנט מיט זיינע לעזער דינים געמישט מיט אסטראָנאָמיע, אַנאַטאָמיע, היגיענע, מעדיצין, פילאָזאָפיע און נאָך אַנדערע חכמות.

וועלענדיג אויפצושטעלען איין גאַנצען בנין וואו קיין זאַך זאָל נישט פעהלען, האָט ער קיין זאַך נישט אויסגעלאָזען. מיט דער זעלבער קלאָרקייט וואָס ער האָט איבערגעגעבען די דינים פון אַ ספר תורה, תפלין און מזוזות, גיטין און קידושין, וועלען שבת. יום טוב, סוכה און עירוב — האָט ער צונויפגעשטעלט די דינים פון מלכים, סנהדרין, ממרים, דינים וועגען סוטה, הלכות תרומה, כלי המקדש, ווי מען האָט מקריב געווען קרבנות, ווי די עבודה אין בית המקדש איז אָנגעגאַנגען — אין קורצען: קיין זאַך זאָל נישט אויסגעלאָזען און אַלץ אַזוי קלאָר און פּשוט, שעהן און פערשטענדליך.

זיין „משנה תורה" איז איינגעטיילט אין 14 ספרים. דאָס איז אַנגעוויזען אין „יד החזקה" (י"ד — 14) לויט פאָלגענדען סדר:

1 — מדע, די עקרים פון אמונה און וועלכע אַ יוד מוז גלויבען, דער ספר ענטהאַלט: די יסודי התורה, עטהיקס, הלכות תלמוד תורה, ווי זיך צו דערווייטערען פון געצענדינסט. און דינים פון תשובה יסודי התורה בעהאַנדעלט 5 ענינים: א) צו גלויבען אין איין גאָט, ב) נישט אַרויפצורעדענען חס ושלום אויף'ן גערעדט אַז ס'איז פערהאַן אַנאַנדערער אויסער איהם, ג) צו גלויבען אין זיין פולשטענדיגער איינהייט, ד) איהם ליב צו האָבען, ה) פאַר איהם מורא צו האָבען, י) מקדש השם צו זיין, ד. ה. זיך אָפּצוזאָגען פון געלט, גיטער און אָפּטמאָל אַפילו פונ'ם לעבען, ווען מען צווינגט אַ יודען עובר צו זיין עבירות אָדער זיך שמד'ן, ז) אויסמיידען חלול השם, ח) נישט צו פערניכטען זאַכען וואָס טראָגען אויף זיך זיין הייליגען נאָמען, ט) אויסצופאָלגען דעם נביא וואָס רעדט אין זיין נאָמען, י) נישט צו פרובען דעם ריכטיגען נביא.

דער דאָזיגער חלק — (הלכות דעות) (עטהיקס) — ענטהאַלט עלף מצוות: א) נאָכפאָלגען די וועגען פון בורא און זיינע פיהרונגען, ב) ליב צו האָבען דעם געלעהרענטען, ג) צו רעספּעקטירען דיינים, ד) ליב צו האָבען גרים, ה) נישט פיינט צו האָבען אייגענע ברידער, ו) צו שטראָפען אַ חבר וועלכער געהט נישט אויפ'ן דרך הישר, ז) נישט צו פערשעהמען אַ מענשען, ח) נישט צו דריקען אומגליקליכע און שוצלאָזע, ט) נישט צו טרייבען קיין רכילות, י) נישט צו נעהמען קיין נקמה, י"א) נישט צו האַלטען קיין שנאה.

הלכות תלמוד תורה — צוויי מצוות: א) צו לערנען תורה, ב) צו געבען כבוד די וואָס קענען לערנען.

הלכות עבודת כוכבים ענטהאַלט 51 מצוות: וועלכע נעהמען אַרום אַלע דינים ווי אַזוי זיך צו דערווייטערען פון געצענדינסט, נישט אַליין צו דינען, נישט צו לאָזען אימיצען אָנצורעדען אַ צווייטען דערצו, צו פערפאָלגען אַ מיסיאָנער, צו פערניכטען די שטאָט וואָס איז געוואָרען געצענדינעריש. דערין קומען אַריין די דינים נישט צו געברויכען קיין כשוף נישט אויפצוגעבען די טוימע, נישט צו טאַטואירען דאָס לייב, אַ מאַנסביל זאָל נישט טראָגען זיך קליידען ווי אַ פרוי, נישט צו רייסען דאָס לייב קלאָגענדיג אויף אַ געשטאָרבענעם, נישט צו גאָלען די באָרד און פאות — אַלץ דערפאַר ווייל דאָס זענען חקות הגויים, און יודען פערזאָגט נישט צו פיהרען זיך ווי זיי.

(בעמערקונג: עס איז אוממעגליך אַריינצוגעהען אין אַלע פּרטים אַפילו פונ'ם אינהאַלט פערצייכענונג אַליין. די ביז איצט געשריבענע זענען גענוג צו דערווייזען דעם פּשוט'ען לעזער ווי ברייט יעדער ענין איז אַרומגערינגען. פון איצט אָן און ווייטער וועלען מיר עס מאַכען בקיצור).

2 — ספר „אהבה" און בעהאַנדעלט די מצוות וואָס דערמאָנען דעם יודען די ליבע צום בורא. די זענען: דינים פון קריאת שמע, תפילין, תפילה, ברכת כהנים, מזוזה און ספר תורה, ציצית, ברכות און מילה.

3 — „זמנים". דאָס זענען די מצוות וואָס געהערען צו געוויסע צייטען: דינים פון שבת, עירובין, יום כפור, יום טוב, חמץ און מצה, שופר, סכה און לולב, שקלים, קדוש החודש, תענית, מגילת פורים און חנוכה.

4 — „נשים", נעמט אַרום אַלע דינים וואָס געהערען זיך אָן צו דער הייראַט, ווי: קידושין, גיטין, חליצה, סוטה, יבום און כתובה.

5 — „קדושה", דאָס זענען די מצוות וואָס יודען דאַרפען אָפּהיטען, זייענדיג אַן עם קדוש. דערין ווערען אַריינגענומען די דינים פון פאַמיליען לעבען, מיט וועלכע קרובים נישט צו טאָרען חתונה האָבען, די פויגלען, בהמות און חיות, וועמענס פלייש מען מעג עסען.

6 — „הפלאה", וואָס דער מענש פערבינדט זיך אַליין דורך אַ שבועה, אַ נדר אָדער גזירות.

7 — „זרעים", און ער בעהאַנדעלט די דינים פון תרומה, מעשר און די איבריגע דינים וואָס האָבען צו טון מיט פרוכט און געוויקסען אין ארץ־ישראל.

8 — „עבודה", די דינים פון בית המקדש, זיינע כלים, און מזבח. דאָס איז אַ געביט אויף וועלכען דער רמב"ם אַליין זאָגט: הערין ווייסט קיינער נישט איצט אין גלות, רבנים אַזוי ווי פּשוט'ע מענשען. לערנענדיג אין ספר עבודה שטעלט זיך אַלסדינג פאַר די אויגען און מען מאַכט זיך אַ קלאָרען בעגריף וואָס דאָרט איז פאָרגעקומען.

9 — „קרבנות" — וועלכע קרבנות און ווי מען האָט זיי מקריב געווען.

10 — „טהרה" — בעהאַנדעלט די דינים פון טומאה און טהרה, נגעים, מקוואות.

11 — „נזיקין" וואָס האָט צו טון מיט אַלע ציווילע געזעצען צווישען מענש און מענש.

12 — „קנין", וועגען אַלערליי קנינים, דינים פון קויפען, ווי צו זוכה זיין אַ מתנה, אויסקשענקען, ווי אויך די דינים פון שותפות.

13 — „משפטים" וועגען שכירות, הלואות, אַן'אָנגעטרויטער פקדון, וואָס זענען די פליכטען פונ'ם אַרבייטער צום אַרבייטסגעבער און פערקעהרט.

14 — „שופטים" וועגען סנהדרין, זייער אויפגאַבע, איינטיילונג אין גרויס און קליין סנהדרין, זייערע פליכטען צום פאָלק און די פאָלקס פליכטען צו זיי.

פון דער קורצער אינהאַלט פערצייכעניש קען יעדער זעהען ווי דער „יד החזקה" נעמט פאַקטיש אַרום אַלעס וואָס אַ יוד האָט געדאַרפט וויסען זיצענדיג אויף זיין לאַנד האָבענדיג זיין בית המקדש, זיין העכסטען געריכט אין לשכת הגזית און די קלענערע געריכטען אין די פּראָווינץ שטעט.

די פרוי איז אלעמאל געווען א הארעפאשנער מענטש

די פרויען זענען געווען די ערשטע ארבייטער אין דער מענשליכער געשיכטע. — זענען אויך געווען די ערשטע „דאקטוירים". מיט דער ענטוויקלונג פון קאפיטאליזם ווערט די פרוי אלץ מעהר אריינגעצויגען אין פאבריק

פון שאול קליינבערג

אַ סך מענשען מיינען, אַז די פרוי איז אַן אַרבייטערין נאָר זינט דער אַזוי גערופענער אינדוסטריעלער רעוואָלוציע. דאָס איז, פערשטעהט זיך, אַ טעות און ער איז בעגרינדעט אויף דעם פאַקט, וואָס די אינדוסטריעלע רעוואָלוציע, דאָס הייסט דער קאַפּיטאַליזם מיט זיינע מאַשינען און מיט זיין דאָרשט נאָך וואָס מעהר און וואָס ביליגערע אַרבייטס־הענט, האָט אַריינגעבראַכט די פרויען אין די פאַבריקען. אָבער אַרבייטען האָבען די פרויען שטענדיג געאַרבייט, און אָפּטמאָל אַ סך שווערער ווי די מענער. די געשיכטע לאָזט נישט איבער מעהר קיין צווייפעל וועגען דעם, אַז די מעהרסטע אינדוסטריעס, וואָס האָבען צו טון מיט דער בעזאָרגונג פון לעבען, זענען כמעט אויסשליסליך איינגעפיהרט געוואָרען דורך די פרויען. די מענער זענען געגאַנגען אויף געיעג אָדער האָבען געפיהרט מלחמות. די פרויען האָבען אַכטונג געגעבען אויף די קינדער און ממילא געמוזט טון און אויסגעפינען די זאַכען, וואָס האָבען געהאָלפען אויפצוהאַלטען דאָס לעבען פון די וואַקסענדיגע דורות. די פרויען האָבען געקאָכט, געוואַשען, געפלאָנצט און געשניטען, געשפונען און געוועבט, גענייט און געשונדען די פעלען פון די חיות, וואָס די מענער האָבען געכאַפּט. די פרויען האָבען זיך אויך פערנומען מיט היילען די קראַנק געוואָרענע קינדער אָדער פערוואונדעטע מענער. זיי זענען געווען די ערשטע אויסצוגעפינען די היילענדיגע אייגענשאַפטען פון פערשידענע פלאַנצען און דערפאַר די אמת'ע אָנהויבערינס פון דער מעדיצין, אונטער אַלע געזעלשאַפטליכע פאָרמען און ענדערונגען, וואָס האָבען עקזיסטירט פון זינט דער מענש איז געוואָרען אויס חיה און אויס ווילדער, האָבען די פרויען געאַרבייט אין אַלע יענע צווייגען וואָס האָבען צו טון מיט שפּייז, קליידונג, שוך און דאָס גלייכען. דערפאַר זענען זיי אויך געווען די ערשטע איינצופיהרען דעם אויסטויש פון סחורות, דאָס הייסט דעם האַנדעל, אויף וועלכען די איצטיגע געזעלשאַפט שטיצט זיך אַזוי שטאַרק. אָט די פערשידענע באמת נוצליכע און געזעלשאַפטליך־נויטיגע אַרבייטען זענען אויף אַזויפיל געווען פערבונדען מיט פרויען, אַז די רוי מער פון פערצייטענס האָבען געלאַכט פון יענע מענער, וואָס האָבען זיך אָנגעהויבען צו פערנעהמען מיט פערשידענע אינדוסטריעס און האַנדעל, „דאָס זענען דאָך גאָר נישט קיין מענער", האָבען די רוימער געזאָגט אויף זיי, „זיי זענען פּשוט'ע ווייבער, אויב זיי טוען דאָס, וואָס פּאַסט זיך נאָר פאַר ווייבער". אַ מאַן האָט, לויט אָט דעם רוימישען בעגריף, געדאַרפט אָדער פיהרען מלחמה, אָדער געהן אויף געיעג, אָדער אַנטייל נעמען אין אַטלעטישע געוועטען.

ביז דער אינדוסטריעלער רעוואָלוציע, ביז דעם גרויס־קאַפּיטאַליזם, האָבען די פרויען אויך געטוג געאַרבייט, הויפּטזעכליך אין די היימען, איז דער עקאָנאָמישער ווערט פון אָט דער הויז־אַרבייט — פון קאָכען, וואַשען, נייען, אויפּפּאַסען אויף די קינדער און אַזוי ווייטער — באַין אופן נישט געווען קלענער ווי דעם מאַנ'ס אַרבייט, אָפּט מאָל אַ סך גרעסער. אַזוי אַז וואָס־וואָס, נאָר קיין טענות צו די פרויען אַז זיי זענען געווען פויל, אָדער אַז זיי האָבען געלעבט אויף דעם חשבון פון די מענער — דאָס קען קיין שום מאַן נישט האָבען.

דער איינציגער קלאַס פרויען, וואָס קאָן מיט רעכט בעצייכענט ווערען ווי פּאַראַזיטען, דאָס הייסט מענשען, וואָס לעבען אויף אימיצענס חשבון, זענען געווען די פרויען פון די אַדעליגע און דערנאָך פון דער בורזשואַזיע. אָבער אָט די פרויען זענען איז דעם פּרט נישט געווען אַנדערש, ווי זייערע מענער, די מענער פון אָט דעם קלאַס זענען אויך פּאַראַזיטען, כאָטש אַ טייל פון זיי זענען פערנומען מיט פיהרען, רעגירען, פערוואַלטען און דאָס גלייכען — אַנ„אַרבייט", וואָס קאָן ווייט נישט אַלעמאָל בעטראַכט ווערען פאַר באמת פּראָדוקטיוו.

נאָך אַ גרויסע פרויען, וואָס זענען געווען און זענען נאָך טיילווייז איצט לײדיג־געהעריגס. געהערען צו דעם אַזוי־גערופענעם מיליטער־קלאַס, צו די אַלע דיפּלאָמירטע און אַנדערע גוטע פערדינערס. אָט די גרויסע נישט־אַרבייטענדיגע פרויען איז אויך אויפגעקומען מיט דעם קאַפּיטאַליזם, וואָס האָט פון איין זייט בעשאַפען מיליאָנען און מיליאָנען פּראָלעטאַריער, וואָס האָבען געהאַט נישט מעהר, ווי זייערע הענט צו פערקויפען, און פון דער אַנדערער — אַ קלענערע צאָהל פּריווילעגירטע, וואָס האָבען געקאָנט פערקויפען זייערע גייסטיגע פעהיגקייטען. אָט די מענער האָבען געקאָנט ווערען עקאָנאָמיש גענוג שטאַרק, אַז זיי זאָלען זיך קאָנען קריגען פרויען, וואָס זאָלען זיי דערגיבען דעם לוקסוס גאָרנישט צו טון. אַזאַ מין „גרויסער פערדינער" איז, פערשטעהט זיך, בעטראַכט געוואָרען פאַר אַ גרויסער מציאה אין די אויגען פון פרויען — און ווערט נאָך איצט בעטראַכט. נאָך דעם היינטיגען טאָג איז עס דער אידעאַל, למשל, פון אַ יודישער טאָכטער, חתונה צו האָבען מיט אַ דאָקטאָר, אַן אַדוואָקאַט. אַזאַ חתונה גאַראַנטירט אַ גוט לעבען פאַר דער פרוי, און טאַקע אַ לעבען, ביי וועלכען זי וועט נישט דאַרפען אַרבייטען.

אָבער אַזעלכע פרויען — נישט אַרבייטענדיגע און וואָס מוזען אינגאַנצען אָנקומען צו דעם מאַן זענען נאָך אַלעס אין אַ זעהר קליינער מינאָריטעט. אַפילו די דאָזיגע מינאָריטעט הויבט אָן אַלץ מעהר צו ליידען. מיר געפינען, אַז אַלץ מעהר און מעהר פרויען פון אָט דעם מיטעל־קלאַס שטרעבען אויך צו ווערען זעלבסטשטענדיג־עקאָנאָמיש. דאָס איז נישט דערפאַר, וואָס די פרויען ווילען אויפהערען צו זיין לײדיגהעריגס, נאָר פּשוט. ווייל עקאָנאָמיש ווערט אַלץ שווערער אויפצוהאַלטען אַ הויז, ספּעציעל וואו עס זענען דאָ קינדער.

די גרעסטע צאָהל פרויען, וואָס זענען אָבער אַריינגעצויגען געוואָרען אין געזעלשאַפטליכער פּראָדוקציע, דאָס הייסט אין דער אַרבייט פון פאַבריק און זענען פּשוט'ע פּראָלעטאַריערינען, וואָס האָדע ווען אין דורכשניט נישט ווייניגער, ווי די מענער און קריגען דערווייל נאָך ווייניגער בעצאָהלט. לאָמיר זיך פריהער בעקענען מיט די ציפערען, וואָס וועלען אונז ווייזען, אויף וויפיל די פרוי איז אין משך פון די לעצטע יאָהרען אַריינגעהרינגען אין דער אינדוסטריע — אויף דער שטענדיגער פאָדערונג פון קאַפּיטאַליזם נאָך ביליגע אַרבייטס־הענט. אין דייטשלאַנד איז די צאָהל לוין־פערדינערינס אין 1882 געווען 5 און אַ האַלבען מיליאָן אָדער 24 פּראָצענט פון אַלע בעשעפטיגטע פערזאָנען; אין 1925 איז שוין די צאָהל געשטיגען צו 11 און אַ האַלבען מיליאָן אָדער 35 פּראָצענט פון אַלע בעשעפטיגטע פערזאָנען. אין פראַנקרייך איז די צאָהל לוין־פערדינערינס אין 1896 געווען 6 און אַ האַלבען מיליאָן אָדער 33 פּראָצענט. און אין 1921 קנאַפּע 6 מיליאָן אָדער 40 פּראָצענט. אין ענגלאַנד איז די צאָהל לוין פערדינערינס געשטיגען פון קנאַפּע 4 מיליאָן אין 1881 ביז אַרום 6 מיליאָן אין 1921 אָדער 30 פּראָצענט, אין די פעראייניגטע שטאַטען פון אַמעריקע זענען אין 1910 געווען 8 מיליאָן לוין־פערדינערינס און אין 1930 איבער 10 מיליאָן אָדער עטליכע און צוואַנציג פּראָצענט.

דער ערשטער רעזולטאַט פון אָט דעם מעהרסטענס געצוואונגענעם אַריינטריט פון די פרויען אין דער קאַפּיטאַליסטישער אינדוסטריע איז אַ פערשטאַרקטע עקספּלואַטאַציע פון דעם גאַנצען אַרבייטער קלאַס און אַ ביטאַלע צושטערונג פון די צערשטאַנדען אין דער פאַמיליע און אין דער היים. דער קאַפּיטאַליזם איילט זיך נישט אייננצוהערען וועלכע עס איז געזעצגעבונג וואָס זאָל בעשיצען די קינדער, די מוטער, ווען זי שוואַנגערט אָדער ווען זי זויגט דאָס קינד, און דאָס גלייכען, די אַלע שווערע פליכטען פאַלען אויף דער פאַמיליע אַליין. וואָס דאָס מיינט הויפּטזעכליך אויף דער פרוי. חוץ דעם: אַזוי ווי די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט איז צוגעוואוינט פון פריהער צו קוקען אויף דער פרוי, ווי אויף אַ מינדערווערטיגע פערזאָן אין פערגלייך מיט דעם מאַן, קריגט די פרוי בעצאָהלט ווייניגער אַפילו ווען זי טוט די זעלבע אַרבייט, וואָס דער מאַן, פון אָט דעם שטאַנדפּונקט איז די פרוי אויסגענוצט געוואָרען דורך דעם קאַפּיטאַליזם ווי אַ קאָנקורענטקע פון דעם מאַן, און מיר ווייסען פון דער געשיכטע, אַז די געגנערשאַפט צווישען מענער און פרויען אין דער אינדוסטריע האָט אָפּטמאָל אָנגענומען די שרעקליכסטע, פערביסענסטע פאָרמען. פונקט ווי די אַרבייטער האָבען אין אָנהויב פון קאַפּיטאַליזם געזעהען אין דער מאַשין אַ שונא פאַר זיך, אַן אייזערנעם מחבל, וואָס האָט ביי זיי צוגערויבט דייער אַרבייט, אַזוי האָבען זיי אויך בעטראַכט די פרוי, וואָס האָט געמוזט קומען אין דער פאַבריק, ווי אַ יאַנ'זאומגליק, ווי אַ פרעמדע קראַפּס וואָס רייסען ביי זיי אַרויס דעם ביסען פון מויל.

—:O:—

בלוט איז נישט קיין וואסער

א מעדיצינישע אפהאנדלונג וועגען דער ראָלע, וואס דאס בלוט שפּילט אין פערשידענע קראנקהייטען

פון דר. כ. מ. קלארמאַן

אַז דאָס בלוט איז נישט קיין וואַסער (כאָטש ס׳איז פליסיג), און אַז עס איז אַפילו נישט קיין רויטער ווייַן (כאָטש עס איז רויט), דאַרף מען גע־װיס נישט דערקלערען, דאָס פערשטעהט יעדער דורכשניטליכער אינטעליגענטער מענש. אָבער וואָס דאָס בלוט איז יאָ, און וואָס פאַר אַ וויכטיגע ראָלע עס שפּילט אין געזונטען און קראַנקען צו־שטאַנד פון מענשליכען קערפּער, דאָס, דענק איך, ווייסט דער ברייטער עולם זעהר ווייניג אָדער כמעט גאָרנישט. און דאַך קאָן זיך די היינטיגע ווייסענשאַפט ליכע מעדיצין דעם קלענסטען ריהר נישט טוּן. סיי טעאָרעטיש און סיי פראַקטיש, אָהן אַ פולקאָמענער אונטערזוכונג און פערשטענדניש פון דעם צושטאַנד פון דעם בלוט אין אַלערליי קראַנקהייטען.

די טעמע איז אַזאַ ברייטע, פערוויקעלטע און פערצווייגטע, אַז אַפילו דער קלענסטער פערזוך צו געבען נאָר די ראשי־פרקים, די הויפּט־שטריכען, וואָלט אויך פערנומען מעהר ווי אַ טוץ צייטונגס־אַרטיקלען. די ווייסענשאַפט פון בלוט־קראַנקהייטען איז נאָך פערהעלטנישמעסיג אַ יונגע, און פונדעסט־וועגען איז שוין פערהאַן אַן אומגעהייערע גרויסע לי־טעראַטור וועגען איהר אַזוי, אַז זי האָט שוין גע־מוזט ספּעציאַליזירט ווער׳ען, און די, וואָס פערנעמען זיך מיט איהר שטודיום, גיבען זיך איינגאַנצען אָפּ באָר מיט איהר אַליין און פראַקטיצירען נישט קיין אַנדער טייל פון מעדיצין.

איך וועל דעריבער בעריהרען אויבערפלעכליך די וויכטיגסטע פונקטען, וואָס קאָנען און דאַרפען אינטערעסירען דעם אַלגעמיינעם לעזער.

אָבער צו־ערשט איז נויט צו זאָגען אַ פּאָר ווערטער וועגען דעם נאָרמאַלען צושטאַנד פון דעם בלוט, פון וואָס עס בעשטעהט, פון וואַנען עס קומט און צו וואָס נוצט עס, וואָס פאַר אַ טובה האָט דער מענשליכער קערפּער דערפון.

דאָס בלוט בעשטעהט פון צוויי גלייכע טיילען: פון דעם אַזוי־גערופענעם וואַסערדיגען און פון צעלען. פון דעם ערשטען וועל איך אַצינד נישט רעדען, ווייל דאָס וואָלט מיך פערפיהרט אין צו־ווייטע דרכים, און חוץ לזה איז דאָס נישט נויטיג פאַר מיין היינטיגער אָפּהאַנדלונג. די צעלען בע־שטעהען פון רויטע און ווייסע און אָפּשניצליך פון אַלערליי, דאָס הייסט, אַז די לעצטע זענען נישט קיין אמת׳ע צעלען נאָר ברעקלעך און שטיקלעך. זיי אַלע זענען געגאָסען אין דאָס בלוט די פליסיגע שפּייז פון גאַנצען קערפּער. עס ברענגט די שפּייז, וואָס איז צוגע־ערטיגט געוואָרען צוערשט אין פערדייאונגס־אַפּאַראַט און אויך דעם זויער־שטאָף פון די לונגען צו אַלע אברים פון וואַנען די הויפּט־אַרבייט פון דעם פראָצעס טוען די רויטע. האָט אָפּגעטאָן די אַרבייט, טראָגט עס אוועק דעם אָפּפאַל דורך דער אונטערשטער טייל פון קאָך־אַפּאַראַט און דעם קוילען־שטאָף צוריק צו די לונ־גען און לופטער׳ט זיך דאָרט דורך אין ווערט ווידער דערפרישט דורכ׳ן אריינאָטעמען נייעם זויער־שטאָף. די הויפּט־אַרבייט פון דעם פראָצעס טוען די רויטע צעלען. מיט אַ צומיש פון אַ פאַרב־שטאָף, וואָס מ׳רופט עמאַגלאָבין. ווען אָט דער פאַרב־שטאָף פעהלט אָדער איז אָרים, איז מען בלוט־אָרעם. די נאָרמאַלע צאָל פון רויטע בלוט־צעלען בעטרעפען העכער פינף מיליאָן אין יעדען קובישען צענטימע־טער ביי מענער פון מיטעל־עלטער און עפּעס מעהר פון פיר מיליאָן ביי פרויען פון זעלבען עלטער.

די ווייסע צעלען בעשטעהען פון צוויי הויפּט־מינים: אַזוינע, וואָס קומען הויפּטזעכליך פון דעם מאַרך, פון די ריפּען־ביינער און פון חוט־השדרה (רוקען) ביינער. דער אַנדערער מין צעלען קומט דער עיקר פון די פערשידענע דריזען. דער ערשטער מין צעלען זענען ווידער איינגעטיילט אין פערשי־דענע פאָרמען. עס איז אַ סברה, אַז די רויטע קומען אויך פון דעם זעלבען קוואַל ווי די ווייסע. די ווייסע צעלען דינען הויפּטזעכליך פאַר דעם צוועק אויפ־צופרעסען און פערניכטען שעדליכע באַקטעריען און גיפטען, וואָס בעפאַלען דעם מענשען פון וואָס מ׳ווערט קראַנק. די אָפּשניצלער־צעלען קומען צונויף צו האַלטען דאָס בלוט געדיכט אין פערהאַ־עווענט דאָס בלוט אין פאַל פון בלוטונגען. די צאָל פון די ווייסע צעלען זענען אין נאָרמאַלען צושטאַנד פון פינף ביז צעהן טויזענד אין יעדען קובישען צענטימעטער. די אָפּשניצליך — צוויי הונדערט טויזענט. עד כאן, דאָס אַלץ איז דער צושטאַנד אין דער נאָרמאַלער לאַגע.

אַצינד, לאָמיר בעטראַכטען דאָס בלוט־בילד אין פערשידענע קראַנקהייטען. אין יעדער בלוט־קראַנקהייט איז נישט דאָס בלוט קראַנק נאָר דער קוואַל, וואו דאָס בלוט ווערט בעשאַפען; עס ווערט דאָרט נישט פּראָדוצירט דאָס געהעריגע בלוט אָדער נישט אין דער ריכטיגער צאָל און פאָרם. אָט אַ שטייגער, אין די פערשידענע אַזוי־גערופענע בלוט־אָרימקייטען (עס זענען פערהאַן פערשידענע). אַמאָל איז די צאָל פון די רויטע צעלען צו־ווייניג, אַן־אַנדערש מאָל איז די רויטע פאַרב צו־בלייך, און פון יעדער בעזונדער בעקומט זיך אַן׳אַנדער פאָרם פון בלוט־אָרימקייט און די מיטלען, וואָס זענען גוט פאַר איין פאָרם טויגען לחלוטין נישט פאַר דער אַנדערער פאָרם. עס טרעפט פאַלען, ווען אַ חולה בלוטעט צו־שטאַרק אָהן אַ פאַרוואָס און מ׳קאָן דאָס בלוט נישט פערהאַמעווען, ביז מ׳קאָן חלילה בלוטען צום טויט. דאָס נעמט זיך דערפון, וואָס די אָפּשניצליך־צעלען זענען זעהר ווייניג אין צאָל.

אין געוויסע קראַנקהייטען, וואָס נעמען זיך פון פערשידענע מיקראָבישע־פערגיפטונגען, ווי לונ־גען־אַנצינדונג, שאַרפער רומאַטישער פיבער, שאַרפע אַנצינדונגען פון בויך־געדערעם, אַ שאַרפער פשוט׳ער האַלז־אַנצינדונג, שקאַרלאַטין און נאָך אַנדערע, אין די אַלע חולאתן איז געוועהנליך די צאָל פון די ווייסע צעלען פערמעהרט, ווייל זייער אויפגאַבע איז דאָך צו בעקעמפען און עוקר מן השורש צו זיין גיפטיגע באַצילען, און עס געוועהנדעט זיך ווי שטאַרק פערמערט די ווייסע צעלען זענען. צו ווייסען ווי געפעהרליך די קראַנקהייט איז אין יעדען פאַל. אין טיפוס איז גראָד די צאָל פון די ווייסע צעלען פערקלענערט און דאָס איז זעהר אַ וויכטיגער פונקט כדי צו שטעלען די ריכטיגע דיאַגנאָזע פון דער קראַנקהייט. אין אַנדערע גיפטיגע קראַנקהייטען, ווי אין בליי־פערגיפטונג, נירען־פערגיפטונג. אָדער פערגיפטונגען פון פערשידענע מעדיקאַמענטען — אין די אַלע פאַלען איז די צאָל פון די ווייסע צעלען פערגרעסערט. אין געוויסע פאַלען פון בלוט־פער־גיפטונג, וואו דער בלוט־שאַפענדיגער קוואַל איז צו אָפּגעשוואַכט צו פּראָדוצירען די ווייסע צעלען, איז דעמאָלט די צאָל פערקלענערט, ווי אַ שטייגער אין אַ געוויסער געפערליכער האַלז־קראַנקהייט, אינ־פלוענציע און קדחת (מאַלאַריע), און אין אַ סך וויכטיגע אַנדערע קראַנקהייטען.

אין די אַלע פערשידענע קראַנקהייטען איז דערסט וויכטיג אויסצוגעפינען ווי אַזוי דאָס בלוט־בילד זעהט אויס. אין אַ סך אַזוינע פאַלען איז אַן אונטערזוכונג פון דעם בלוט נישט נאָר וויכטיג צוליב אַ ריכטיגער דיאַגנאָזע, אָדער דאָס פאָראויס־זאָגען פון די מעגליכע רעזולטאַטען, נאָר אויך, און טאַקע הויפּטזעכליך צו וויסען, ווי אַזוי אומצו־געהען מיט דער ריכטיגער בעהאַנדלונג. דעריבער טאַקע איז עס איינגעפיהרט געוואָרען, אַז אין יעדען ערנסטען פאַל אונטערזוכט מען גענוי דעם צו־שטאַנד פון בלוט. אין פיל פאַלען קאָן מען דורך דער בלוט־אונטערזוכונג אויסמיידען אַן׳אומזיסטיגע אַפּענדיסידיס אָפּעראַציע. אין צוקער־קראַנקהייט, אין חשד פון סיפיליס קאָן דאָס פיל דערצעהלען.

עס פערשטעהט זיך, אַז נישט שטענדיג איז אַ בלוט־אונטערזוכונג דווקא נויטיג, ווען איינעם טוט צופעליג וועה דער קאָפּ אָדער דער מאַגען, ווערט מאַנכעס מאָל פערדאָרבען, איז אפשר אַזאַ אונטער־זוכונג איבעריג, אָבער עס איז בעסער צו טון אַני־איבעריגען שפּרונג, איידער נישט דערשפּרינגען. נישט זעלטען קאָן מען אומדערוואַרטעט אויסגעפינען אויף וואָס מ׳האָט זיך נישט געריכט...

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

יעקב און רחל

איך לערן יודיש. די לעהרערין דערצעהלט מיר, די יודישע געשיכטע, פון וועלכער ס׳אינטערעסירט מיך די שעהנע פרוי רחל.

ווען יעקב האָט געאַרבייט זיבען יאָהר צו בעה מען רחל׳ען פאַר זיין פרוי האָט לבן איהם נישט געגעבען רחל׳ען, נאָר די עלטערע שוועסטער לאה׳ן האָט יעקב געאַרבייט נאָך זיבען יאָהר צו בעהמען רחל׳ען פאַר זיין פרוי.

באַכהער ווען די לעהרערין האָט אונז דער־צעהלט פון רחל׳ס טויט איז מיר געבליבען אַ טרויער אין האַרצען, און אַ סך אַ ליבע צו דער שעהנער פרוי רחל.

לאָה בוכבינדער.

וויג-ליד

גיט איז דיר, מיין ליב קינד,
צו ליגען איצט אין וויגעלע,
דאָרט אין רעגען און אין קעלט
ליגט ביים פלויט אַ ציגעלע.

קיוט דאָס גראָז אַרום זיך,
קייט אַ גריינעם בלעטעלע;
האָט קיין מאַמען, האָט קיין היים,
האָט קיין וואַרים בעטעלע.

וואַכט אַ מלאָך איבער מיין קינד,
אין זיין וואַרים וויגעלע;
וואַכט ער אויך אין גאַס ביים פלויט,
היט דאָס אָרים ציגעלע.

אידא מאזע

דער גוטער פאסטוך

אויף אַ פעלד, נישט ווייט פון אַ וואַלד, איז געזעסען אַ פאַסטוך, און האָט געשפּילט אויף זיין הילצערנער פייפעלע.

די שעפּסעלעך וועלכע האָבען זיך שוין אָנגע־געסען פון די ווייכע גראָז צו זאַט, האָבען זיך אַרום געקליבען אַרום זייער היטער, און האָבען זיך צוגע־הערט צו די שעהנע און זיסע טענער וועלכע זענען אַרויסגעגאַנגען פון דער פייפעלע, מיטאַמאָל איז די שטילקייט צווישען די שעפּסעלעך איבערגעריסען געוואָרען און דער פאַסטוך האָט בעמערקט אַז זיינע שעפּסעלעך זענען געוואָרען אומרוהיג, האָט ער זיך גענומען מיט זיינע אויגען זוכען די אורזאַך פון דעם, און האָט באַלד אויסגעפינען...

אַ וואָלף האָט זיך בעוויזען פון וואַלד. און האָט זיך שטילערהייט געשאַרט צו די שעפּסעלעך.

מיט אַ שטעקען אין האַנד האָט דער פאַסטוך פערטריבען דעם ביזען וואָלף, און די שעפּסעלעך זענען צוריק רוהיג געוואָרען און אין זייערע אויגען האָט זיך בעוויזען דאַנק־אויסדרוקען צו זייער גוטען היטער און בעשיצער, וועלכער האָט זיי בעשיצט פון דעם בייזען וואָלף.

משה גילדענהערשל.

שימעלע און זימעלע

פון ליטמאַז

איך ווייס פרייליכע מעשה׳לעך און איך ווייס טרויעריגע מעשה׳לעך, אייך קינדערלעך וועל איך דערציילען די פרייליכע.

אַמאָל זענען געווען צוויי ברידער, איינער אַ שיינער און דער צווייטער אַ מיאוסער, איינער אַ גוטער און דער צווייטער אַ שלעכטער, איינער אַ קלוגער און דער צווייטער אַ נאַר.

ווער פון זיי עס איז געווען דער שיינער, דער גוטער און דער קלוגער, האָט מען נישט גע־וואוסט.

שימעלע האָט געזאָגט, אַז ער איז דער גוטער און זיין ברודערל דער שלעכטער און זימעלע האָט געזאָגט פערקעהרט: דער גוטער איז ער, האָבען זיי זיך אַזוי אַרומגעקריגט אַלע טאָג, ביז זיי האָבען בעשלאָסען פרעגען דעם טאַטען, דער מאַמען און דאָס פייגעלע, וואָס זינגט אויפ׳ן בוים ביי דער שטוב.

גייען זיי צו צום טאַטען:

— טאַטע, ווער איז דער שיינער און ווער דער מיאוסער, ווער דער גוטער און ווער דער שלעכ־טער, ווער דער קלוגער, און ווער דער נאַר?

לאַכט דער טאַטע און זאָגט:

— איהר זענט ביידע שיין און ביידע גוט און ביידע קלוג.

געפעלט זיי נישט דער ענטפער און זיי פרע־גען דער מאַמען:

— מאַמע, ווער פון אונז בײדען איז דער שיי־נער, דער גוטער, דער קלוגער?

ענטפערט די מאַמע:

— אַמאָל זימעלע און אַמאָל שימעלע.

ברוגז׳ן זיך די ברידערלעך: גיי מאַמע, דו ווילסט אונז נישט זאָגען.

בלייבט נאָך צו פרעגען דאָס פייגעלע, וואָס זינגט אויפ׳ן בוים ביי דער שטוב.

— פייגעלע פייגעלע, מיר ווילען דיך עפּעס פרעגען.

— ציף, צוויף, ענטפערט דאָס פייגעלע.

— ווער איז שעהנער, שימעלע צי זימעלע?

— צוויף, ציף.

— ווער איז בעסער, שימעלע צי זימעלע?

— ציף צוויף.

— ווער איז קלוגער, שימעלע צי זימעלע?

— צוויף, ציף.

— זעהסט שוין, איך, זאָגט דאָס פייגעלע.

— איך, זאָגט עס.

— ציף, צוויף, איז שימעלע.

— ציף צוויף איז זימעלע.

אָט אַזוי האָבען די ביידע ברידערלעך גע־פרעגט און געפרעגט און ביז היינט ווייסען זיי נאָך אַלץ נישט. ווער פון זיי עס איז דער גוטער און ווער דער שלעכטער, ווער דער שיינער און ווער דער מיאוסער, ווער דער קלוגער און ווער דער נאַר.

וואס איך וועל זיין

און אַז איך וועל זיין אַ גרויסער, ווי מיין ברודער, וועל איך זיין, זיין... באַלד, כ׳ווייס שוין וואָס.

נישט קיין קעניג, נישט קיין קאַפּיטאַן, נישט קיין לעהרער, נישט קיין שאָפער, נישט קיין קינצען מאַכער און אויך נישט קיין רייכער, נאָר, נאָר... אַ בעטלער וועל איך זיין — — —

וועל איך האָבען אָ טאָרבע אַ גרויסע און אַ לאַנגען שטעקען און וועל געהען איבער אַלע שטי־בער, איבער אַלע שטעט און לענדער און כ׳וועל אויסבעטען ביי מענשען אַז זיי זאָלען זיין גוטע. זיי זאָלען זיך נישט שלאָגען, נישט קריגען זיך און אוי דנישט שרייען קיין צונעמען...

כ׳וועל נישט עסען, נישט טרינקען און נישט שלאָפען, נאָר בייטאָג און ביינאַכט וועל איך געהן, קלאַפּען ביי מענשענס טירען און מיט טרעהרען אין די אויגען בעטען ביי זיי, אַז זיי זאָלען זיין גוטע און עהרליכע...

אין יעדער שטוב וועט זיך אָפּרייבען אַ שטיי־בעלע פון מיין לאַנגען שטעקען און די טאָרבע מיינע וועט זיך אָנפּילען מיט אַ קליינטשיק שטויבעלע גוטס...

און אַז ס׳וועט מיר פון דעם לאַנגען שטעקען גאָרנישט בלייבען אין מיין דאַרער האַנט און מיין טאָרבע וועט שוין זיין פול, אָנגעפּאַקט מיט שטויבע־לעך גוטס, אַז כ׳וועל איהר מעהר נישט קענען פערטראָגען אויף מיין מידער וואַנדער פּלייצע, וועל איך זיך דאַמאָלסט אַנידערלעגען אין שאָטען פון אַ בוים זיך אָפּרוהען...

אַלע, אַלע וועלען שוין דאַמאָלסט זיין גוטע און עהרליכע, וועל איך רוהיג איינשלאָפען — —

ז. וואַסערצוג.

דאס בינטעל האלץ

עטליכע מענשען האָבען אַמאָל געשפּאַצירט אויפ׳ן ברעג ים, דערזעהען זיי פון ווייטען, ווי עס שווימט עפּעס אויפ׳ן וואַסער.

— דאָס מוז אוודאי זיין אַ גרויסע שיף! — רעדען זיי צווישען זיך און שטעלען זיך אָפּ וואַר־טען ביז וואַנען די שיף וועט וואַרפען דעם אַנקער.

דערווייל האָט דער ווינט געטריבען די זאַך אַלץ נעהנטער און נעהנטער צו זיי.

— דאָס איז נישט קיין שיף, נאָר אַ שיפעל.

— איז געבליבען ביי זיי אַביסעל שפּעטער.

נאָר אָט איז די זאַך צוגעשוואומען צום ברעג און זיי האָבען דערזעהען אַ בינטעל האָלץ.

— ס׳האָט, כ׳לעבען, גאָר נישט געלוינט צו פטר׳ן אויף דעם אַזוי פיל צייט!

עזאָפּ.

דער גזלן

אַ גזלן האָט אַמאָל געהרגעט אַ מענשען, און איז אַנטלאָפען געוואָרען. געלאָפען איז ער פאַזע ברעג פון טייך נילוס, דעם געהרגעטעס קרובים האָ־בען איהם נאָכגעיאָגט, ס׳איז איהם אָבער שווער געווען צו כאַפּען. מיטאַמאָל לויפט אָן אַנטקעגען איהם אַ טיגער. דער גזלן האָט זיך דערשראָקען, איז אַרויפגעקראָכען אויף אַ בוים און האָט זיך בעהאַל־טען צווישען די צווייגען. פּלוצלונג דערזעהט ער איבער זיך אַ שלאַנג, האָט ער זיך דאַן אַריינגעוואָר־פען אין טייך, דאָרט האָט איהם אָבער געכאַפּט און אויפגעפרעסען אַ קראָקאָדיל.

עזאָפּ.

דער טרעפער

אַמאָל איז אַ טרעפער געזעסען אויף אַ פּלאַץ און האָט אַלעמען פאָראויסגעזאָגט די צוקונפט. מיטאַמאָל איז איינער געקומען צו איהם און האָט איהם אָנגעזאָגט: „אַלע פענסטער פון דיין דירה זענען אָפען, מ׳האָט ביי דיר אַרויסגענומען אַלץ, וואָס דו האָסט געהאַט!"

דער טרעפער איז אויפגעשפּרונגען פון אָרט, האָט געמאַכט אַ גוואַלד, און איז ווי אַ אַנגעטרגעשאָ־סענער ענטלאָפען אַהיים.

האָט איינער דערזעהען, ווי ער לויפט אַזוי, און איהם נאָכגעשריען: „ווי אַזוי בעמסטו זיך דאָס אָן פאָראויסזאָגען אַנדערע די צוקונפט, ווען דו ווייסט נישט וואָס מיט דיר אַליין קען זיין?"

עזאָפּ.

וואס זיי האבען געמאכט פון דער בהמה...

(פון דער סעריע: „מענשען פון א גאנץ יאהר)

פון יוסף זעלקאָוויטש

אַז עס איז משהן פון פאַלעקס דרשה אויפ'ן וואַגען קלאָר געוואָרען, אַז ער דאַרף דאָס זיין דער מייסטער, וואָס זאָל משנה-הטבע זיין און מאַכען פון אַ בהמה אַ חיה מיט דער הילף פון פענדזל און פאַרבען, האָט זיך איהם דאָס האַרץ מחמת אימה אָנגעהויבען צו וואַרפען ווי ביי אַ גזלן. נישט מחמת אימה פאַר'ן קרימאַלאָוועס אַ קללה — דערפאַר האָט משה דווקא נישט קיין מורא געהאַט, ער האָט אַזויפיל געהאַלטען פון קרימאַלאָווער, ווי פון אַנדערע ווריבערישע רבילעך — געציטערט האָט ער גאָר פאַר'ן עצם פערדל; אמת טאַקע פון אַלטקייט און שוואַכקייט איז פון דעם פערדל געבליבען הויט און ביין נאר און דאָס אויך אַלטע, אָבגעריבענע הויט און צעבראָכענע, אויסגעטרוקענטע ביינער — פאָרט אָבער איז עס געווען אַ פערד מיט אַ פערדישען קאָפּ פאַר וועלכען קיינער קען נישט גאַראַנטירען, אַז מיטען דריגען וועט איהם נישט אַריינקומען אַ מחשבה צו געבען אַ דריגע מיט'ן פוס...

עס איז אָבער געווען פערפאַלען, ער האָט געהאָט צוגעזאָגט, הגם בלינדערהייט, אָבער פאָרט צוגעזאָגט, און ער, משה, ווערמענס פאַנטאַזיע עס פלעגט איהם אייביג פערטראָגען אין אַנדערע, אויסגעחלומטע עולמות. האָט זיך איצט, אין דער כנופיא פון בחורים און אונטער פאַלעקס השגחה, געפיהלט, ווי אַמאָל די יודען אין דער מדבר, וועלכע האָבען זיך אַרויסגעכאַפּט מיט אַנ'איבעריגען „נעשה" פאַר „נשמע" און האָבען צוליב אָט דעם איינעם אומפאַרזיכטיגען און נישט איבערגעטראַכטען וואָרט געמוזט שטיין בוכשטעבליך אונטער אַ באַרג, צווישען דונערען און בליצען און אָננעמען אַ תורה, וואָס פון יעדען וואָרט זענען זיי די בשמות אַרויסגעפלויגען; אויף גאַנצע פיר הונדערט מייל און וועלכער די קענען ביז'ן הייבטיגען טאָג נישט פטור ווערען.

און גראַד, ווי יענע אָרימע יודען געבען אין דער מדבר האָבען שפּעטער נישט געקענט חרטה טענהן און שרייען: „ס'איז געווען אַ מקח-טעות, מ'האָט אונז פראַסט דעם „מסחר" אָנגעציי'נגען", אַזוי האָט זיך איצט משה נישט געקענט אַרויסדרייען פון עסק, ווייל ערשטענס, וואָלט עס געהייסען, אַז דאָס האָט ער מורא, נישט פאַר'ן עצם פערדל, נאָר פאַר דעם ווייבערישען רבי, וועלכער האַנדעלט מיט קמאות און הינקט אויף אַ פוס, צווייטענס, האָט איהם די כנופיא כסדר אונטער-געגעבען היץ און מוט:

— אַ נו, משה, נעם די „פעדער" און שרייב!

— האָב נישט קיין פחד, משה, מאַליעווע, אַז דו קענסט.

— גיי, זיי נישט קיין שוטה, די פגירה קען זיך קוים ריהרען!

און כדי אויף גאַנצע הונדערט פראָצענט צו פאַרזיכערען משהן, אַז פון דעם פערדעלס זייט וועט קיין מניעה נישט זיין, און אַז עס וועט לאָזען טוען מיט זיך, וואָס מען וויל, איז פאַלעק נאָכאַמאָל אַרויפגעקראָכען אויפ'ן וועגעלע, אויפגעבונדען די רויטע פאַטשיילע און פון דאָרט אַרויסגענומען דעם קרימאַלאָווערס „ירים משה" און האָט מיט איהם פערשפּילט דאָס פערדל, ווי אַ שטייגער מען פערשפּילט אַ קינד מיט עפּעס אַ צאַצקע, כדי עס זאָל נישט דערפיהלען דעם קראַץ אויף דער האַנד, וואָס דער פעלדשער טוט איהם בעת'ן פּאָקענשטעלען...

דאָס פערדל, וועלכעס האָט זיך, אין תחילת, דערזעהענדיג אָנקומען די כאָפּטע בחורים געהאַט דערשראָקען, האָט זיך טאַקע מיט דער „צאַצקע" געלאָזט איינגעמען; עס האָט אַריינגעקוקט אין דעם חבור אַריין מיט פערטרערטע, פעראייטערטע אויגען, ווי וועלענדיג דאָרט איבערוייניג אין דעם „ירים משה" געפינען עפּעס אַ פתרון צו דער לעבעדיגער לייה, וועלכער מ'גייט איהם דאָ אַראַנזשירען און שפּעטער, הפנים, נישט פערשטעהענדיג גאָרנישט, וואָס דאָרט אין דעם ספר איז אָנגעשריבען און אויסגעזעהען האָט דאָס כתב, נישט ווי שעצקע און נישט ווי האָבער, האָט עס אָנגעקוקט יעדען בעזונדער און זעהענדיג ביי יעדען איינעם און ביי אַלעמען, אַזעלכע גוטע, לאַכענדיגע און צעשמייכעלטע פּני מער, האָט עס זיך דערמאָהנט אָן [illegible]טע פערגעסענע יאָהרען, ווען עס איז „געשטאַנען "אויף האָבער" אין אַ פריצישען שטאַל און זיך איבער'געוואונקען מיט אַ פייערדיגען אָגער, געחנדעלט זיך צו איהם און פערגלייכענדיג יענע יאָהרען מיט די הייגטיגע, זענען איהם נאָכאַמאָל געקומען טרעהרען אין די אויגען אַריין און האָט ווייטער אַריינגעקוקט אין „ירים משה" אַריין, ווי אַ שטייגער עס קוקט לייבקע שניידער אין די שבת'דיגע נאָכמיטאָגען אין „מדרש תנחומא אַריין, און גראַד ווי לייבקע, וואָס קוקט אַזוי לאַנג, ביז ער הייבט אָן געניצען און כאַפּען אַ דרימעל, אַזוי האָט אויך דאָס פערדל געקוקט, ביז עס האָט אינגאַנצען פערמאַכט די אויגען און אָנגעהויבען אויסחלומען אַ פערדישען חלום:

אַ פריהלינג, אַ פרישער, אַ מחיה'דיגער, אַ בלויער לופטיגער הימעל און אַ שמעקענדיגע לאָנקע אָנ'אויסגעבעטע מיט נאָך גרינעם, נישט גוט אויסגעטרוקענטען היי און פריש-געשניטענע קאָניטשינע. ליגט עס אַזוי, דאָס פערדל, הייסט עס און אָטעמט אַריין אין זיך די ריחות פון גרינעם גראָז, וועלכעס פיהלט זיך נאָך פון די מילך פון דער מאַמע-ערד, און נעבען איהם, נעבען דעם פערד, מיינט מען, זיצט דעם פריצס בת-יחידה, אַ לייכטע, אַ שלאַנקע, אַ בויגיקע, וועלכע ער פלעגט טראָגען אויף זיין רוקען מיט אַ בעזונדערען פערגעניגען, ליגט זי, הייסט עס אויך, דעם פריצס טאָכטער אויף דער לאָנקע נעבען פערדל — זיי רוהען ביידע אָפּ פון דעם שפּאַציר, וואָס זיי האָבען אָקאָרשט וואָס געמאַכט... און זי, דעם פריצס טאָכטער גלעט איהם מיט אַ פייכטע, מיט עפּעס אַזאַ מאָדנע-שמעקעדיגע האַנט, זי האַלט איהם אין איין גלעטען, די האַנט, דאָ אויפ'ן רוקען, אין די זייטען, אויפ'ן בויך — זי בעוועגט זיך כסדר, די האַנט... אָט איז זי דאָ, אָט איז זי שוין דאָרט, און שמעקען, שמעקט עפּעס אַזוי מאָדנע, ווי... קלייען — ס'איז נישט קיין קלייען — ס'איז גוט... ס'איז מחיה'דיג... ס'איז קיצעלדיג אין אַלע אברים... און די וועלט אַרום איז אַזאַ פרייע, אַזאַ פריעהליכע, אַזאַ לאַבעדיגע... [illegible] שיטען זיך סאָלוועך פון געלעכטער — — —

דער פתרון פון פערדישען חלום איז, דאַכט זיך אַ קלאָרער: נישט קיין פריהלינג, נאָר אָנגעהויב זומער, נישט קיין לאַנקע, נאָר דער שול-הויף, נישט קיין פריצה, נאָר משה, נישט קיין האַנד, נאָר אַ פענדזעל, נישט קיין פייכטקייט עפּעס, נאָר טאַקע נאַסער פאָקוסט און נאַסע פאַרבען און די געלעכטערס זענען טאַקע אמתע, יונגע, געזונדע, שטיפערישע געלעכטער'ס, נישט אויסגעחלומטע פון אַ פערדישער פאַנטאַזיע —

משה אַרבייט, משה מאָלט מיט התלהבות, ס'איז אוועקגעפאַלען די מורא פאַר'ן פערדל; ער מאָלט מיט'ן כוח פון דער מרידה, מיט'ן [illegible] פון דער רעוואָלוציע. וועמעס פאַנטאַזיע ס'איז איהם בעסער געוואָרען צו ווערען! —

ער האָט פון זיך אַראָפּגעוואָרפען דאָס כאַלאַטעל, ער האָט פערשאַרצט די אַרבעל פון העמד, ווי צום תפילין-לייגען. דער שטערן, דער גאַנצער קערפּער איז בעדעקט מיט שווייס שוין, סיי פון דער ברענענדיגער זון, סיי פון דער אַרבייט, אָבער משה ווערט נישט מיד, ער טאָר נישט מיד ווערען, גראַד ווי עס טאָר נישט מיד ווערען דער שליח-צבור, דער קהל-שתדלן, ער מוז זיין אַרבייט אויספיהרען בשלימות — ער [illegible] דאָס אין נאָמען פון אַלע, פון די אַלע, וועלכע ווילען זיין מורדים און קענען נישט און ער — ער וויל זיין און קען, יוהא רע'ה — ער מאָלט...

כדי נישט צו פעלשען די היסטאָריע, מוז מען צוגעבען, אַז פאַלעק איז בעת דער גאַנצער מעשה נישט געזעסען מיט פערלייגטע הענד. ווייבאַלד פאַלעק האָט געזעהען אַז דאָס פערדל איז שוין איינגעגומען, האָט געכאַפּט אַ דרימעל און חלומט זיסע חלומות, און משה להבדיל איז שוין אַריינגעקומען אין טראַנס פון דער אַרבייט, און אַז ער וועט איהר שוין נישט איבערייסען, האָט זיך פאַלעק אַריינבעקומען אין בית-המדרש אַריין, אויסגעזוכט פון הינטער דער ספרים-שאַנק דעם שמשס בעזים, מיט וועלכען ער פלעגט אַלע פרייטאָג אויסקעהרען דעם בית המדרש. דעם בעזים האָט פאַלעק אויפגעבונדען געטיילט איהם חלק כחלק אין צווייען און געמאַכט פון איין בעזים צוויי דאַרע בעזימער. שפּעטער האָט ער זיך אַריינבעקומען אין פאַליש פון דער ווייבערישער שול, וואו ער האָט פון אַ קופּע אַלטע שמות אויסגעזוכט אַ טאָוועל פון אַ גמרא און אָנגעלאָדענט אָט מיט די אַלע גוטע זאַכען איז ער אָנגעקומען אַהין צו דער כנופיא, גראַד ווען משה איז פערטיג געוואָרען מיט זיין אַרבייט.

איצט ווידער, וואָס איז שייך משה'ס אַרבייט, איז זי געווען זעהר צופרידענשטעלענד. אפשר נישט אויף אַ גאַנצע פינף מיט אַ פלוס — אויף אַ פיר מיט אַ מינוס זיכער — אפשר האָט ער נישט די בהמה פערוואַנדעלט אין אַ חיה, אַזוי ווי פאַלעק האָט געוואָלט האָבען, משנה-הטבע געווען האָט ער — [illegible] האָט פון אַ פערדל געמאַכט אַ זעלנערישע בודקע, ווייל בעמאָלענדיג דעם פערדל מיט אַ בלויען גרונט, און בעדעקענדיג דעם בלויען גרונט אַרום און אַרום איבער'ן גאַנצען קערפּער מיט ווייסע און רויטע פאַסען, האָט דאָס פערדל אויסגעזעהען, ווי אַן אומגעלייגטע זעלנערישע בודקע, אַרויפגעשטעלט אויף פיר פלאַקענעס: איינער, אַ בלויער, דער צווייטער אַ ווייסער, דער דריטער אַ רויטער, און דער פערטער —נאַטור-קאָליער, ברוין.

פערפערטיגט די אַרבייט, האָט פאַלעק די צוויי בעזעמער האָט ער מיט שטריקלעך צוגעבונדען צו ביידע זייטען פונ'ם פערדישען קאָפּ און דעם חלל צווישען די ביידע בעזימער האָט ער אויסגעפיהלט מיט דעם טאָוועל פון דער אַלטער גמרא, אויף וועלכען ער האָט מיט גרויסע כתיבה'שע אותיות אויפגעשריבען:

„דאָס איז דער לעצטער מופת פון [illegible] קרימאַלאָווער, זיין זכות זאָל אונטערהיטען — ער האָט פערשאַלטען די בהמה און איהר פערוואַנדעלט אין אַ זעלנערישער בודקע"... און געבענדיג דעם בעמאָלטען און פערשטעלטען פערדל אַ פּאָר שמיץ מיט דער גאַרטעל, האָט עס אָנגעהויבען אונטערצוהינקען און אַריינצופאַלען כורעים'דיג אין סאַמע מיט'ן מאַרק אַריין...

מאשיך-מצות
ווערט געבאַקען אַלע טאָג פרישע און דינע,
ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פערפעל
און סובארהעם לויט קאַרלסבאַדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בע-
קאַנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער
איבערא - בעוואוסטער צוקערביע
ב. ווינבערג
38 פיעטריקאווער 38
:-: טעל. 143-82 :-:

די נייעסטע פערפומען
און אַלערליי
אין- און אויסלענדישע
קאָסמעטיק
עמפפעהלט
צו קאָנקורענץ-פרייזען
די מאָדערנסטע פערפומעריע
פאַר אַנגראָסיסטען
ספּעציעלער ראַבאַט
J. DRUKIER
ZAWADZKA 5, TELEFON 175-92
הורט און דעטייל!

ר. איזראעל.

קאַפּערע

א סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

:118

אין דעם מאָמענט איז צוריק אַריינגעקומען זשאָרזש. ער האָט געהאַט אַנ'אויסזעהען, אַזוי ווי ער וואָלט געווען שיכור אָדער אַזוי ווי ער וואָלט זיך ערשט וואָס געמאַכט איינשפּריצונגען פון קאָקאַאין אָדער אַנ'אַנדער נאַרקאָטיק.

— איך האָב בעשלאָסען, האָט ער זיך גלייך געווענדעט צו מרים'ען, אַז איהר וועט דערווייל נישט אַוועקגעהען פון דאַנען. אויב איהר ווילט אָבער, קענט איהר אָנשרייבען אַ בריוועל צו אייער מוטער, אַז איהר זענט געזונד און געפינט זיך אין אַ זיכער אָרט, איך וועל שוין דאָס בריוועל בעזאָרגען.

מרים האָט אַ קוק געגעבען אויף פרידא, וועלכע איז נאָר וואָס פערטיג געוואָרען מיט'ן בעהאַלטען דעם רעוואָלווער אַזוי, אַז זשאָרזש זאָל דאָס נישט בעמערקען. באַלד האָט מרים זיך דערמאָהנט פרידאַס ווערטער און זי האָט געזאָגט:

— אויב איך האָב נישט קיין אַנדער עצה, וועל איך מוזען אַזוי טון. איך וויל טאַקע, אַז מיין אָרימע מוטער זאָל זיך בערוהיגען.

זשאָרזש האָט זעהר העפליך צוגעטראָגען מרימען פּאַפּיר מיט טינט און זי האָט אָנגעשריבען עטליכע ווערטער צו איהר מוטער, לויט דעם, ווי זשאָרזש האָט דיקטירט.

— נישט אומזיסט, האָט אייך דער אַדוואָקאַט פּזשיגורסקי געהאַלטען פאַר זיינעם אַ הויפּט-בעאַמטין, איך זעה אַז איהר האָט שכל, איך הויב אָן פון אייך צו האַלטען. איך וועל נאָר אַוועקשיקען דעם בריוו צו אייער מוטער און דערמאָלט וועלען מיר ווייטער שמועסען, ווייל איך זעה, אַז איהר האָט בעשלאָסען מיט מיר אין בייזען נישט צו קעמפען.

זשאָרזש איז אַרויס און פרידא האָט שנעל געזאָגט:

— איצט איז שלעכט, ער איז אָנגע'שיכור'ט, איצט איז ער פעהיג אויף דעם ערגסטען און בייזסטען, היט אייך פריילין.

מרים האָט נישט בעוויזען עפּעס צו ענטפערן, ווי זשאָרזש איז שוין צוריק אַריינגעקומען אין צימער.

— אָט אַזוי, האָט ער געזאָגט, זענען מיר אַלע רוהיג, אַדוו. פּזשיגורסקי, וועלכער האָט שוין געוויס דערהאַלטען דעם בריף, וואָס איהר האָט צו איהם ביינאַכט געשריבען, אייער מוטער, וואָס וועט תיכף דעם בריף בעקומען, איהר האָט זיך אויך שוין אַביסעל בערוהיגט און ווי איהר זעהט בין איך אויך פולשטענדיג רוהיג. מרים האָט נישט געענטפערט, נאָר האָט זיך בעמיהט אַלץ צו דערווייטערען פון זשאָרזשען, וועלכער האָט אָבער דער-צו נישט דערלאָזען, ער איז איהר נאָכגעגאַנגען שריט ביי שריט, אָנגעקוקט מיט זיינע גריבע, גלאַנ-צענדיגע, שרעקליכע אויגען און אונטערגעשטראָכען יעדעס וואָרט.

— איצט וועסט דו באַלד וויסען נאָך וואָ... איך האָב דיך דאָ אַהערגעבראַכט. איך וועל דיך נישט מעהר בעהאַנדלען ווי קיין מאַדאַם, ווי קיין פריילין, נאָר ווי אַ מענש, וועלכער איז שוין אַריין אין אונזער סביבה, וועלכער איז שוין ביי אונז אין האַנד, פון וואַנען ער וועט נישט אַרויס.

מרים האָט געקוקט דאָ אויף זשאָרזשען, דאָ אויף פרידאַן. זי האָט נישט געוואוסט, צי זי זאָל שרייען, צי זי זאָל וויינען, אָדער עפּעס ענטפערן.

— איך דאַרף אַ קרבן, האָט זשאָרזש ווייטער געקריצט מיט די ציין, און דו ביזט מיר אונטערגעקומען אונטער דער האַנד. איך דאַרף זעהען ווי דו וועסט זיך פיניגען, איצט און איבעריגענס קענסט דו מיר נאָך צונוץ קומען.

מרים איז שוין איצט געשטאַנען איינגעקוועטשט אין אַ ווינקעל און זיך פערשטעלט דאָס פּנים מיט די הענד. זשאָרזש איז געשטאַנען אַקעגענאיבער איהר און מיט דיינע שרעקליכע אויגען אויף איהר געקוקט. ווען מרים האָט אויף אַ רגע [illegible] די הענד פון פּנים האָט זי דערזעהען, ווי מיט דריי שריט ווייטער שטעהט פרידא אַ בלייכע מיט דעם אויסגעצויגענעם רעוואָלווער אין האַנד און גע-צילט זשאָרזשען אין די פלייצעס אַריין.

— — — — — — — — — — —

די וואַרשאווער פּאָליציי און אַדוו. פּזשיגורסקי זענען געווען בעשעפטיגט מיט'ן זוכען אַ שפּור פון דער פערשוואונדענער מרים. דער ערשטער חשד פון אַדוואָקאַט פּזשיגורסקי איז געפאַלען אויף דער אומגעבונג און משפחה פון דזשימין, וועלכער האָט זיך דערשאָסען געצוואונגענערהייט, ווייל אַזוי האָט מען איהם בעפוילען, וואָלט דזשימי דאָס אַליין נישט געטון, וואָלט ער סיי-ווי-סיי געווען פערלוירען אויף אייביג. פּזשיגורסקי האָט אָבער נישט געקענט און נישט געטאָרט לאָזען ענטוויקלען אין דער דאָ-זיגער ריכטונג קיין ברייטערע אויספאָרשונג, ווייל דאָס וואָלט גרויס שאָדען געבראַכט דעם זעהר ערנסטען ענין, וועלכען ער האָט אַזוי לאַנג און מיט אַזוי פיל אָנשטרענגונג געפיהרט.

— אָבער צו אַלדע רוחות, פאַרוואָס האָבען זיי זיך אָנגעטשעפּעט אין מרים'ען. ס'וואָלט דאָך זיי לייכטער געווען, ווען זיי פערשלעפּען מיך אַליין ער'גיץ-וואו. אַז מרים לעבט אין דעם האָט פּזשי-גורסקי נישט געצווייפעלט, אָבער ער האָט נישט מקנא געווען די לאַגע, אין וועלכער זי האָט זיך פּלוצלונג געפינען. ביי אַזעלכע בעטראַכטונגען, האָט פּזשיגורסקי געעפענט די אָוועגד-פּאָסט.

אַדורכוואַרפענדיג די בריף איז פּזשיגורסקי פּלוצלונג אויפגעשפּרונגען פון אָרט, אויף אייבע פון די קאָנווערטען, וואָס איז געווען צו איהם אַדרעסירט, האָט ער בעמערקט מרים'ס [illegible].

— ענדליך, האָט פּזשיגורסקי אָפּגעאָט... ער האָט זיך אָבער אָפּגעשלעפּט מיט עפענען דעם קאָנווערט, ווייל ער האָט מורא געהאַט, אַז ער וועט זיך פון דאָרט דערוויסען שרעקליכע זאַכען, ער האָט פון דער האַנדשריפט געוואָלט אַרויסדרינ-גען, אין וואָס פאַראַ צושטאַנד דער בריף איז געשריבען געוואָרען, ער האָט אָבער פון דאָרט גאָרנישט געקענט וויסען. ער האָט פאָרזיכטיג גע-עפענט דעם בריף און געלייענט איינמאָל און נאָכ-אַמאָל.

— זי איז אַריינגעפאַלען אין די הענד פון שאַנטאַזשיסטען, ס'איז אַזוי, ווי איך האָב גע'חשד'-כענט, וואָס איז איצט צו טון. אויספיהרען דעם פערלאַנג פון די שאַנטאַזשיסטען, אָדער איבערגע-בען דעם ענין דער פּאָליציי?

פּזשיגורסקי האָט זיך נישט געקענט קיין עצה געבען, ער האָט דאָך סוף-כל-סוף נישט געקענט לאָזען אומקומען אַ יונג מיידעל, נאָר צוליב דעם, כדי אַדורכצופיהרען אַ גרויסען, אינטערעסאַנטען פּראָצעס, וועלכע קען אַפילו ברענגען פיל געלד.

(פאַרטזעצונג)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג ג 11 אדר ב׳ תרצ״ב

מערץ

זון-אויפגאנג 6.21
זון-אונטערגאנג 5.24

ליכט צינדען: 5,16

פלענארע זיצונג פון דער האנדעלס-קאמער
אינטערפעלאציע וועגן דער סובסידיע פאר דער האנדעלס-שול

נעכטען איז פאָרגעקומען אונטערן פאָרזיץ פון פּרעזעס גייער אַ פלענאַרע זיצונג פון דער האַנדעלס און אינדוסטרי-קאַמער.

אין אָנהויב פון דער זיצונג האָט דער וויצע-פּרעזעס פון דער קאַמער מיעטשיסלאַוו הערץ געהאַלטען אַ לענגערע רעדע וועגען דער לאַגע פון אינדוסטרי און האַנדעל און די אויפגאַבען פון דער האַנדעלס-קאַמער.

דאַן האָט דיר. בייער אָפּגעגעבען דעם קאַסע-בעריכט אויפ׳ן יאָהר 1931. שטעלט זיך אַרויס, אַז די הכנסות פון דער קאַמער זענען געווען קלענערע, ווי דאָס איז פאָראויסגעזעהען געווען, צוליב דעם, וואָס די אַלגעמיינע לאַגע האָט זיך פערערגערט, דערפאַר האָט דאָס פרעזידיום פון דער קאַמער זיך בעמיהט צו מאַכען שפּאָרזאַמקייטען אין די אויסגאַ-בען, וואָס ס׳האָט זיך אויך איינגעגעבען.

דער גרויסער רעמאָנט פון איינגעבעם הויז. האָט געקאָסט 482 טויזענד זל., די קאַמער האָט דערויף גענומען אַ הלוואה פון 300 טויזענד זל., דער בילאַנס פאַר׳ן יאָהר 1931 שליסט זיך מיט דער סומע פון 1.330.475 זל.

דיר. טעמפּעלהאָף גיט אָפּ אַ בעריכט פון דער רעוויזיע-קאָמיסיע און דאַן ווערט אויסגעריקט אַב-סאַלוטאָריום פאַר׳ן פרעזידיום.

ראַטמאַן כּאַרי שטעלט פאָלגענדע פראַגע: אין צוזאַמענהאַנג מיט די לעצטע פאָרגעקומענע עקסצע-סען אין די הויכשולען, האָבען אויך די צייטונגען געשריבען וועגען פערשידענע אַרויסטרעטונגען גע-גען יודען פון דער יוגענד אין דער לאָדזער האַנ-דעלס-שול, וועלכע ווערט סובסידירט דורך דער האַנדעלס-קאַמער אין דער הויך פון 7000 זל. אַ יאָהר אויף סטיפּענדיעס פאַר אָרימע שילער. ראַטמ. כּאַרי פרעגט דעריבער, צי דאָס פרעזידיום פון דער קאַמער קען געבען עפּעס אויפקלערונגען וועגען דאָזיגען ענין.

וויצע-פּרעזעס הערץ ענטפערט, אַז ס׳זענען אמת אין דער שולע בעת די עקסצעסען געווען „נישט-פּינקטליכקייטען", אָבער די פאָרשטעהער פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער און אויפזיכטס-ראַט פון דער שול האָבען זיך איבערצייגט, אַז די דירעק-ציע און די לעהרער פון דער שול האָבען אַלץ שנעל ליקווידירט און זיי האָבען נישט קיין שום שולד.

דערויף פרעגט ווידער אַלס רעוואַנש דער ראַט מאַן דיר. קאַנאַזשעווסקי, צי איז דער האַנדעלס-שול לערנען אויך יודען, און צי יודישע שילער בעקומען אויך סטיפּענדיעס?

וויצע-פּרעזעס הערץ ענטפערט, אַז אין דער האַנדעלס-שול לערנען 35 פּראָצענט יודען און אַז די סטיפּענדיעס ווערען פערטיילט לויט דער רשימה, וואָס ווערט צוגעשטעלט דורך דער דירעקציע אָהן אונטערשיד פון גלויבען. באַקדעם ווי ס׳ווערט בילי-גער געמאַכט דער אָפּצאָהל פאַר בעשייניגונגען אויף אַרויספיהרען געשליסענע פעדערען, ווערט איינשטימיג אָנגענומען דער בודזשעט אויפ׳ן יאָהר 1932 און די זיצונג ווערט געשלאָסען.

—:o:—

צוזאמענפאהר פון די האנדעלס-קאמערען
לאדזער האנדעלס-קאמער ארויס-געשיקט א דעלעגאט

(2) צום צוזאַמענפאָהר פון די האַנדעלס-קאַמערען, וואָס קומט היינט פאָר אין ווארשא, איז פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער דעלעגירט גע-וואָרען דיכטער ראַטמאַן. דער לאָדזער דעלעגאַט וועט אויף דעם צוזאַמענפאָהר אַריינטראָגען אַ גאַנ-צע רייהע אויסבעסערונגען וועגען די פליכט פון פיהרען האַנדעלס-ביכער.

איינטאגיגער פראטעסט-שטרייק

(—) אין לאָקאַל פון די קלאָסען-פעראיינען איז נעכטען פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון די קלאַסען-פעראיינען ,כאַדעקעס. נ.פ.ר. און יודישע פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען.

נאָך אַ לענגערע דיסקוסיע איז בעשלאָסען גע-וואָרען אַ פּראָטעסט-שטרייק דעם 16 מערץ, געגען פרוב צו פערשמעלערען די סאָציאַלע געזעצגעבונג.

* * *

(אג) אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם נייעם פּיים-פּראָיעקט וועגען ענדערען דאָס געזעץ פון סאָציאַלע פערזיכערונגען, וואָס היינט אין לאָקאַל פון די בּאָה; אַרבייטער-קילינסקי 73 פאָרקומען אַ זיצונג פון דעלעגאַטען פון אלע קל. פעראיינען וועגען אָר-גאַניזירען אַן איינטאָגיגען פּראָטעסט-שטרייק, און אויב דער איינטאָגיגער שטרייק וועט נישט העל-פען, זאָל פּראָקלאַמירט ווערען אַן אַלגעמיינער שטרייק.

די איינוואנדערונג קיין ארגענ-טינע איז נישט בעגרעניצט
ווער קען פאהרען און וואס דארף מען האבען?

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, איז די איינ-וואַנדערונג קיין אַרגענטינא פאַר ערד-אַרבייטער נישט בעגרעניצט נישט פון דער פּוילישער און נישט פון דער אַרגענטינער מאַכט. ס׳קענען אויך פאָהרען יודישע אַרבייטער נישט קיין פאַכמענער און אויך האַנדווערקער.

די עמיגראַנטען דאַרפען האָבען געלד אויף אַ שיף-קאַרטע פאַר 950 זל. און 305,60 אַלס אָפּ-צאָהל פאַר דער אַרגענטינער וויזע. ס׳קענען אויך פאָהרען פאַמיליעס פון 3 פערזאָן. זיי דאַרפען האָבען אַ חוץ די דערמאַנטע סומעס, אויך 150 דאָלאַר אויף צו קויפען ערד און אויף איינאָרדנען זיך.

די „שבעה מדורי גיהנום"
ביים בעקומען א הנחה-פאס קיין אויסלאנד

(2) צוליב דעם, וואָס בקרוב וועלען זיך אָנ-הויבען די פריהלינג-ירידי׳ן אין אויסלאַנד, מאַכט די סטאַראָסטווע אויפמערקזאַם אויף די פאָרמאַלי-טעטען, וואָס ס׳דאַרפען אַדורכגעפיהרט ווערען ביים בעקומען אַן אויסלענדישען הנחה-פאַס.

קודם כל, דאַרף מען אָפּגעבען אַ מאָטיווירטע ביטע צו דער האַנדעלס-קאַמער וועגען אַ בעשיי-ניגונג. מיט דער בעשייניגונג דאַרף מען זיך ווענ-דען אין פאָליציי-קאָמיסאַריאַט נאָך קוואַליפיקאַצי-ציע-בעשייניגונגען, וועלכע דאַרפען אויך ... ווערען. אויפקלעבען פאַר 3 זל. מאַרקען און צו-זאַמען מיט אַ ביטע אָפּגעבען אין דער סטאַראָס-טווע און ווידער אַמאָל פאַר 3 זל. מאַרקען.

אין דער ביטע דאַרפען אָנגעגעבען ווערען בעגרינדעטע מאָטיוועו וועגען צוועק פון דער רייזע. דערביי דאַרפען צוגעלעגט ווערען דאָקומענטען ווי: האַנדעלס-קאָרעספאָנדענץ פון אויסלענדישע פיר-מעס. אַן אַלטען אויסלענדישען פאַס, אָדער פויליי-שער פאַס, מיליטער-ביכעל. אַ חוץ דעם די נויטיגע „שוויאַדעצטוואָס", 2 פאָטאָגראַפיעס. די דאָקומענ-טען דאַרף מען ווידער פאַר 50 גר. מאַרקען.

אַז מ׳האָט שוין די אַלע זאַכען דערלעדיגט, דאַרף מען זיך ווענדען צום פאַס-אָפּטיילונג ביי דער סטאַראָסטווע, און אויב ס׳איז אַלץ כשר, דאַרף מען אויף אַ גרינעם בלאַנקעט אַרויסשיקען אויף פ.ק.אָ. 26 זל. פאַס-אָפּצאָהל.

נאָכ׳ן אויספיהרען די אַלע פאָרמאַליטעטען, דאַרף מען זיך ווענדען צו דער סטאַראָסטווע — און דער פאַס איז פערטיג.

דאס מעסער האט מארשאל פילסודסקי מיר געגעבען
אלס „אויסצייכנונג ביי די קאמפען הינטער ווארשא"
זאגט א מעסער-שטעכער פאר׳ן געריכט

(2) אין שטאָטישען געריכט איז נעכטען פאָר-געקומען אַ פּראָצעס געגען אַנדזשעי שידאַ (גזשי-באָווא 27) וועלכער איז בעשולדיגט געוואָרען אין שטעכען מיט אַ מעסער זיין שכן שוויעטשינסקי.

בעת׳ן אַרעסטירען שידאַ׳ן, האָט ער געבעטען די פאָליציי, מ׳זאָל איהם אָפּגעבען דאָס מעסער, ווייל ער האָט עס בעקומען אַ „פּאָ-מיאָנטקע" אַלס אויסצייכנונג פאַר זיין העלדישקייט אַלס פרייוויליגער אין די קאַמפען אין יאָהר 1920 הינטער ווארשע. די פאָליציי האָט אָבער ווייניג געלעגט אַכט אויף דער טייערע „פּאַמיאָנטקע", און די „אויסצייכנונג" האָט זיך טאַקע נעכטען געפונען אויפ׳ן ריכטער-טיש אַלס „זאַכליכער בעווייז".

פאַר׳ן געריכט, האָט ער ווידער איבערגע-חזר׳ט דאָס אייגענע: מ׳זאָל איהם צוריקגעבען דאָס מעסער, וואָס איז ביי איהם אַ „טייער אָנדענקען".

אַזוי ווי די וואונדע, וואָס ער האָט געמאַכט דעם שכן מיט דער „פּאַמיאָנטקע" איז געווען אַ לייכטע, האָט דער ריכטער פאָרגעלעגט, זיי זאָלען זיך פערגלייכען.

דער שפּיץ איז געווען, אַז דער „העלדישער קעמפער" האָט זיך מתחייב געווען צו געבען 50 זל. אויף אַ דבר טוב און שודאַ איז געבליבען ביי זיין „אויסצייכנונג".

פון האנדעלס-געריכט
פירמע „רישארד בוהלע" רעגולירט אויף 50 פראצ.

* * *

דער געפּאַלענער פירמע „א. מ. קרישטאַל" (פּיעטריקאָווער 44) איז בעשטימט געוואָרען צו נאָ-מינירען אַ צייטוו. סינדיק.

* * *

דער געפּאַלענער פירמע „ג. בערענהאַרד", איז געגעבען געוואָרען אַ צוגאָב-טערמין פון אַ חודש.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אופּאַדלאַשטש פון דער אַלעקסאַנדער פאָלקס-באַנק, איז נעכטען פאָר-געקומען אַ פערזאַמלונג פון די גלויביגער. ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען אויסצוועהלען אַ סינדיק.

דאָס געריכט האָט נעכטען נאָמינירט אַ סינ-דיק, אַדוו. באַר.

* * !

אָקטאָבער פ. י. האָט דאָס געריכט געגעבען אַ „נאַדזור" דער פירמע „רישאַרד בוהלע" (גדאַנ-סקא 162).

יאַנואַר האָט די פירמע פאָרגעלעגט צו רעגו-לירען די חובות אויף 50 פּראָצענט.

אויף דער נעכטיגער זיצונג, האָט דאָס געריכט בעשלאָסען צו בעשטימען אַן עפענטליכען אָפּמאַך.

צוזאמענפאהר פון פריזיער-צעכן אין לאדז

(א) קומענדיגען זונטאָג, קומט פאָר אין לאָ-קאַל פון בעקער-צעך (פּילסודסקא 57) אַ פריזיער-צוזאַמענפאָהר פון דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע. ס׳וועלען בעהאַנדעלט ווערען אַ גאַנצע רייהע וויכ-טיגע פראַגען.

2 חדשים תפיסה
פאר געבען פאלשע ערקלערונגען אין ארבייטס-געריכט

(2) אין קריי-געריכט איז נעכטען פאָרגע-קומען אַ פּראָצעס געגען פראַנטשישעק מאַרכע און מיכאל טיל, זיי זענען בעשולדיגט געוואָרען אין געבען פאַלשע ערקלערונגען אין אַרבייטס-געריכט געגען דער פירמע וואונשע.

ביידע זענען פערמשפּט געוואָרען צו 4 חדשים תפיסה.

א לעהרער וואס „לערנט מיט" די פויסטן
מערדערליך צושלאגען א יונגעל
וואס טוט זיך אין דער פאלקסשול נומ. 136?

(2) מיט עטליכע טעג צוריק, האָט אין דער פאָלקס-שולע נומער 136, אויף מיעלטשאַרסקא 16 פאַסירט אַ סקאַנדאַליעזער פאַל, וועלכער טאָר באין אופן נישט סאַלערירט ווערען:

בעת דער לעקציע, האָט איינער פון די לעה-רער פון דער דערמאָהנטער שולע אַזוי שטאַרק צו-שלאָגען דעם שילער יצחק ראובן קנאָפּ (פון געג-שאַ 4), אַז די עלטערען האָבען צו איהם געמוזט אַרויסרופען אַ דאָקטאָר. מחמת דאָס קינד איז פון די קלעפּ געשוואָלען געוואָרען.

די מוטער איז געקומען אין דער שולע מיט אַ געוואַלד, זי האָט זיך אַזוי שטאַרק דענערווירט, אַז זי איז געפאַלען אין חלשות. דעם לעהרער-פּער-סאָנאַל איז קוים געלונגען דער מוטער צו דער-מונטערען.

די עלטערען האָבען דעם היציגען לעהרער צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע. אַלע ארט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָוועגד.
בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען.

„הזמיר"
אַל. קאָשטשושקי 21 אַל. קאָשטשושקי 21
יודישע טעאַטער-סטודיע אין „הזמיר"
היינט, פרייטאָג, ד. 11-טן, שבת ד. 12-טן, זונטאָג, ד. 13-טן פעבר. 9 אָוונט
צום 7-טען, 8-טען און 9-טען מאָל
„די רייזע פון בנימין דעם דריטען"
(מסעות בנימין השלישי)
קאָמעדיע אין 10 בילדער פון מענדעלע מוכר ספרים. רעזשי-אידעם.
דעקאָר. און קאָסטיומען-י. ברוינער. מוזיק-דוד בייגעלמאַן פּלאַסטיק און טענץ-איזאַ האַראַרי. אינסצעניזאַציע: כ. עמעס :: בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע

לאמפען
אין אַ גרויסען אויסוואַהל מאָדערנסטע סטיל-ארטען צו רעדוצירטע פרייזען
עמפּפעהלט די בעקאַנטע
לאמפען-פאבריק
SZ. P. SZMALEWICZ
Południowa 8, telefon 164-39
ציהרט אויס בעשטעלונגען לויט אָנגעגעבענע צייכנונגען.

„ווי אזוי איך בין געקומען צום טעאטער“

יודישער טעאטער אין דער גאנצער וועלט

דערציילט ספעציעל פאר׳ן „נייעם פאלקסבלאט“ פון דזשעק רעכטצייט

איהר פרעגט וועגן יודיש-טעאטער אין דער וועלט? זאָג איך אייך, אַז עס איז טאַקע אמת, אַז יודיש-טעאַטער נעהמט אַרום די גאַנצע וועלט. מיט קיין שום אָפּצווייג פון דער יודישער קולטור קאָן מען נישט קומען אין אַלע לענדער, ווי מיט יודיש-טעאַטער. אומעטום זענען פאַראַן אָפּנעהמער פון דער יודיש-טעאַטער-סחורה, גערעדט מיט אייער לאָדזער האַנדעל לשון, אַזוי יונג ווי איך בין, האָב איך שוין בעוויזען אָנצושפּאַרען אין פיל לענדער און אויך זעהר ווייטע, גאָר ווייטע, מיט׳ן יודישען טעאַטער-שפּיל.

קיין פוילען קום איך פון רומעניען. אַ וואויל לאַנד רומעניען פאַר יודיש-טעאַטער, די דאָרטיגע יודען זענען זיך פשוט מקריב פאַר אַביסעל יודיש טעאַטער. דאָרט זעהט מען אויפ׳ן געביט פון יודיש טעאַטער, קיין שום פּאַרטייאישע שפּאַלטונג. אַלע ריכטונגען האָבען פאַר׳ן יודישען טעאַטער נאָר איין לאָזונג: עקזיסטירען! נאַטירליך, ווערען אַרויסגעשטעלט געוויסע פערלאַנגען און וואונשען בנוגע אַ בעסער, אַ ריינער, אַ קינסטלערישער טעאַטער, נאָר דערווייל, ביז וואָס, ביז ווען, ווייזט מען אַרויס אַ גאָר גרויסע ליבע צום יודישען טעאַטער. וואָס דאַרפט איהר מעהר, אַז אויך דער רומענישער אַנטיסעמיט ווערט געשטרויכעלט ביים יודישען טעאַטער. רומענער, אמת׳ע רומענער קומען אין יודישען טעאַטער. אין בוקאַרעשט האָבען עטליכע יודישע גבירים לעצטענס געוואָלט אויסבויען אַ בנין פאַר׳ן יודישען טעאַטער, נאָר דער קריזיס האָט דעם רין געשטערט.

אין בעלגיען און אין פראַנקרייך, האָב איך געשפּילט אַ לענגערע צייט. דאָרט איז נישט פאַראַן קיין אויסגעשפּראָכענער טיפּ יודישער טעאַטער-בעזוכער. עס איז דאָרט שווער זיך צוצופּאַסען צום געשמאַק פון בעזוכער, ווייל ס׳רוב בעזוכער רעקרוטירט זיך פון דער אימיגראַציע, צוגעפאָהרענע פון פערשידענע לענדער, האָט יעדער אַן אַנדערען קוק אויפ׳ן טעאַטער און פערלאַנגט אויך עפּעס אַנדערש. דאָס האַלט אָבער נישט אָפּ פון נישט קומען אין טעאַטער אַריין. קודם כל קומט מען אין טעאַטער אַריין. פאַר דער עמיגראַציע איז דאָס יודישע טעאַטער אַ גרויסער קולטורעלער שטיצפונקט אין דער אַרומיגער פרעמדער סביבה.

אַ גרויס צוגעבונדענקייט צום יודישען טעאַטער הערשט אויך ביי די יודען אין אַרגענטינע און אין בראַזיליען. דאָרט האָט מען מיט יודיש טעאַטער פשוט אַ שמחה. ווער שמועסט נאָך אַ גוט יודיש טעאַטער, אַ גוטען אַקטיאָר, איז גאָר נישט אָפּצושאַצען די פרייד, וואָס מען האָט מיט זיי.

אין אַמעריקע, וואו מיין אַרטיסטישע קאַריערע האָט זיך צובליהט, איז אויך פערוואָרפען אַ גרויסע נעץ פון יודישען טעאַטער, כמעט אין אַלע ווינקעלען, איז דאָך דאָרט קאָנצענטרירט דאָס בעסטע טעאַטער און די בעסטע אַקטיאָרען. מאָריס שוואַרץ קונסט-טעאַטער און אויך די אָפּערעטע, האָבען דאָך אין אַמעריקע דערגרייכט אַ גרויסע מדרגה פון טעאַטער-קונסט. איך אַליין האָב אויסגעהאַלטען אין ברוקלין אַ טעאַטער 25 וואָכען. אין אַמעריקע איז דאָס נישט איינס פון די גרינגע זאַכען.

דער סך-הכל איז, אַז פאַר׳ן יודישען טעאַטער עקזיסטירט נישט קיין אַסימילאַציע. להיפך, דער אַסימילירטער כאַפּט זיך זעהר גערן אַריין אין יודישען טעאַטער. מען דאַרף איהם נאָר געבען אַ ריינעם, אַ זויבערען טעאַטער. אַפילו די אַסימילירטע יוגענד קומט אין אַ גוט יודישען טעאַטער אַריין. דאָ אין פוילען איז דאָך דאָ אַזאַ וואַרימער, אַזאַ האַרציגער יודיש טעאַטער-עולם, וואָס בעגייסטערט דעם אַקטיאָר, עס איז דאָך אַ נחת צו קוקען, ווי יודישע קינדערלעך קומען אין טעאַטער אַריין, אין די מאַסען קומען זיי דאָך די יודישע קינדערלעך.

ווי אַזוי איך קום צום יודישען טעאַטער?

איך וועל אייך אויסזאָגען אַ סוד, איך וועל זיך גאָר נישט שעהמען פאַר אייך — איך בין אייערס אַ בן-עיר, אַ לאָדזער! מיין פאָטער איז דאָ געווען אַ חזן, איך מיט מיין ברודער יהושוע׳לע רעכטשייד זענען מיר געווען בשעתו וואונדער-קינדער, געשפּילט אין „סקאַלאַ“-טעאַטער מיט אַדלער׳ן און קאַמפּאַניעצ׳ען. מען געדענקט אונז נאָך אין לאָדז, עס איז דאָך גאָר נישט לאַנג...

איך שטאַם פון אַ זעהר מוזיקאַלישע פאַמיליע, אַלס יונגעלע פלעג איך זינגען סאָלאַ ביי מיין פאָטער אין דער פּיעטריקאָווער שוהל, און אויך דיריגירט מיט׳ן כאָר. אויף דער סצענע פלעגט מיין ברודער׳ל זיין פּעהיגער פאַר מיר, פלעג איך פאַר איהם שרייבען לידער, טעקסטען און מוזיק און אויך איין אַקטער׳ס מיט וועלכע ער פלעגט האָבען גרויס ערפאָלג.

געווען איז דאָס אין קריגס-צייט, האָט מען מיך מיטגענומען קיין מינסק מיט אַ טרופּע, אייגענטליך אַנצופיהרען מיט׳ן מוזיקאַלישען טייל, נאָר בני ביה האָט מען מיר אונטערגעטראָגן אַ קליינע ראָל אויך. די ערשטע פּיעסע, וואָס איך האָב געשפּילט איז געווען אין דער „גאָלדענע חתונה“, געשפּילט אַ ראָל פון אַ טאַטען מיט אַ גרויסער באָרד. אין דער טרופּע האָב איך דאַן אַריינגעפיהרט די איינאַקטיגע אָפּערעטע מיט וועלכע איך האָב דירידזשירט און איינשטודירט.

מיך האָט אָבער געצויגען צו ווערען אַן אַקטיאָר און איך האָב זיך מיט מיין גאַנצער ענערגיע געוואָרפען צום שפּילען טעאַטער און איך האָב אויסגעפיהרט. איך בין אַריין שפּעטער אין מינסקער מלוכה-טעאַטער, דאָרט געשפּילט אין רעפּערטואַר פון פּרץ, אַש און הירשביין, נאָר מיינע עלטערן האָבען מיך באַלד אַריבערגענומען קיין אַמעריקע און אַזוי געהט עס שוין ביז איצט אויף די טעאַטער-ברעטער.

מיין ציל איז דערווייל צו שפּילען, גוט שפּילען, אין דער ערגסטער פּיעסע קאָן מען מיט גוט אָפּשפּילען אַ ראָלע, דערגרייכען גרויס ערפאָלג. צו יעדער פּיעסע מוז מען צוגעהן מיט געשמאַק און זויבערקייט. פון יעדער ראָל מוז מען אַרויסברענגען דעם מאַקסימום לעבען, וואָס עס שטעקט אין׳ם העלד, וואָס מען פערקערפּערט. אויף גוט שפּילען זענען די בעזוכער מבינים, אוי, זענען זיי מבינים....

* * *

זונטאָג, דעם 13-טען מערץ ה. י. קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע אַ זעלטענער טעאַטער-אָוענד. דזשעק רעכטצייט וועט אויפפיהרען זיין שלאַגער „איציקעל גנב“. אַ חוץ דעם וועט ער שפּילען דעם ערשטען אַקט פון „יאַנקעלע כוואַט“ און נאָך די פּיעסען-פאָרשטעלונג וועט געגעבען ווערען אַ לידער- און טאַנץ-קאָנצערט, מיט׳ן אַנטייל פון דזשעק רעכטצייט, יוכבד זילבערג, לאלא יאַקובאָוויטש און באַלבירסקי.

דער דאָזיגער טעאַטער-אָוענד וועט לאַנג בלייבען אין זכרון.

לעצטע צוויי טעג

פון פראָפ. כהנא׳ס אויסשטעלונג

די אויסשטעלונג פון פראָפ. כהנא ווערט קוּמענדיגען זונטאָג 8 אָוונד געשלאָסען. אין משך פון דער צייט איז די אויסשטעלונג בעזוכט געוואָרען פון הונדערטער בעזוכער, וועלכע האָבען בעוואונדערט די מעטאַלאָפּלאַסטישע קונסט-אַרבייטען.

כדי צו ערמעגליכען דאָס בעזוכען די אויסשטעלונג זענען די פרייזען פון די בילעטען אויף די לעצטע צוויי טעג רעדוצירט געוואָרען אויף 30 גראָשען.

אויספלוגען

מאָרגען, שבת 9 פריה אָרגאַניזירט די אַקטיווע אַרבייטער-טוריסטיק און לאַנדקענטניש סעקציע ביי דער געזעלשאַפט „אָוונד-קורסען“ 2 אינטערעסאַנטע אויספלוגען: אין דער מלוכה׳שע דרוקעריי און מאַטטעע׳ס און דעסערמונד׳ס וואָל-שפּינעריי. דער זאַמעל-פונקט פון ביידע אויספלוגען און אינפאָרמאַציעס — אין דער באָראָכאָוו - ביבליאָטעק, זאַכאָדניאַ 63.

* * *

די יודישע געזעלשאַפט פאַר לאַנד-קענטשאַפט אין פוילען אָפּטיילונג אין לאָדז, וואולטשאַנסקאַ 35 אָרדענט איין: שבת 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג אַן אויספלוג אויף דער בילדער-אויסשטעלונג. זאַמעל פונקט, פּיעטריקאָווער 77.

זונטאָג אַ טוריסטישער שפּאַציר אויף די סטאָקעס ס׳איז געוואונשען מיטצונעהמען בילעטנס, זאַמעלפונקט 10 פריה פאַר׳ן סטאַשיץ-פּאַרק ביים איינגאַנג פון באַרוטאָוויטש-גאַס.

פאָרלעזונג

אין דער לאַנד-קענטשאַפט געזעלשאַפט קומט פאָר היינט פרייטאָג אַ פאָרלעזונג פון פּראָפעסאָר ה. רעגענוועטער אר.ט. „יאַנרען אין דער פּוילישער ליטעראַטור“.

25-יעהריגער יובילעאום

פון ארטיסט שלמה הערשקאָוויטש

זונטאָג דעם 20-טען מערץ קומט פאָר דער 25-יעהריגער יובילעאום פון גוט-בעקאַנטען אַרטיסט און כאַראַקטער - קאָמיקער שלמה הערשקאָוויטש.

אפּטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) לייגוועבער (פל. וואָלנאָשטשי 2), האַרטמאַן (מלינאַרסקא 1), דאַניעלעצקי (פּעטריק. 127), פּערעלמאַן (צעגעלניאַנא 32), צימער (וואָלטשאַנסקי 37), וואָיטשיק (ניאָפּיורקאָווסקאַ 27).

פּאָליטישער פּראָצעס

(2) פאָר קאָמוניסטישע טעטיגקייט זענען נעכטען פערמשפּט געוואָרען יהודה פידלער אויף 1 און אַ האַלב יאָהר שווערע תפיסה. גיטעל בזשוסטאָווסקאַ יאַנקעל בראָש און יוזעף קוטאַס, צו 3 יאָהר. שפּירא – 6 יאָהר און וואָלף פייגעלבאַום אויף 4 יאָהר שווערע תפיסה.

לאָדזער „שיר“-כאָר

טרעט אויף אין דער ווארשעווער פילהארמאניע

דער אויסגעצייכענטער לאָדזער יודישער כאָר „שיר“ וועלכער איז שוין עטליכע מאָל אַרויסגעטרעטען מיט גרויס ערפאָלג אין דער היגער פילהאַרמאָניע, טרעט אויף מאָרגען שבת נאָכמיטאָג מיט אַ גרויסען קאָנצערט אין דער פילהאַרמאָניע אין וואַרשאָ.

„די רייזע פון בנימין דעם דריטען“

(מסעות בנימין השלישי)

אַ פאָרשטעלונג וואָס רופט אַרויס פרייד ביים עולם, אַ פאָרשטעלונג מיט זינגענדיגע און טאַנצענדיגע יודען וואָס פייפען אויפ׳ן דלות, הערינגער איז קיין וואונדער נישט, וואָס דער עולם פערלאָזט די פאָרשטעלונגען מיט אַ פריילעך געמיט און צופרידענהייט.

היינט, פרייטאָג, מאָרגען שבת, און זונטאָג ווערט די קאָמעדיע פון מענדעלע מוכר ספרים „די רייזע פון בנימין דעם דריטען“ געשפּילט שוין צום 7, 8 און 9-טען מאָל.

„ארט“ שפּילט די לעצטע וואָך „שמחות ביי יודען“

היינט און מאָרגען ווערט ווייטער געגעבען דאָס גלענצענדע פראָגראַם „שמחות ביי יודען“ הנחה-בילעטען גילטיג. שבת 12 בייטאָג אַ ספּעציעלע פאָרשטעלונג פאַר אַרבייטער און אינטעליגענץ, צו ביליגע פרייזען פון 50 גר. ביז 1 זל.

GRAND KINO

היינט און פאלגענדע טעג!

„א נאכט אין גן-עדן“

רעזשי Karol Lamač

אין דער הויפּט-ראָלע

Anna Ondra

ערשטער פילם מיט Anna Ondra
פראָדוקציע 1932.

פּ. ס. דאָס דאָזיגע בילד האָט נישט קיין שום שייכות מיט דעם בילד, וואָס איז איז אַמאָל אין לאָדז שוין דעמאָנסטרירט געוואָרען.

נאָרמאַלע פּרייזען.

פערשידענאַרטיגער פּראָגראַם.

אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמ, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

קלאַנג-פילם-טעאַטער CASINO

היינט

גרויסע פּרעמיערע!

„די הוים“

דראַמע פון די הינטערקוליסען פון פאַמיליען-לעבען. פול מיט רעאַליזם און אמת געשיכטע פון אַ פרוי, וואָס האָט אַלעס געאָפּפערט פאַר קינדער. לויט ערצעהלונג פון Charles G. Norris —::— אין די הויפּט-ראָלען:

John Boles, Luis Wilson, G. Tobin ווי אויך 5 מינדער-יעהריגע קינדער.

רעזשיסירט פון John M. Stahl — אויסערן פראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבע און לאַנד-אַקטואַליטעטען

אָנהייב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

גאַסטשפּילען פון לאָדזער קאַמעראַל- און קליינקונסט-טעאַטער „ארט“

קינסטל. אנפ.: מ. בראָדערזאָן.

לאָדזער יודישער קאַמעראַל-טעאַטער

אַלעע 1-ער מאַי 2. דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאַן

לעצטע וואָך!

היינט, פרייטאַג - נור 1 פאָרשטעלונג 9.45 אָוונד. הנחה-בילעטען גילטיג. מאָרגען, שבת 7.45 און 9.45 אָוונד

8-טובג! אַרבייטער און אַרב.-אינטעליגענץ! מאָרגן, שבת 12 פרי און זונטאג 4 נ"מ 2 ה חה-פאָרשטעל. פון 50 גר. ביז 1 זל. 1-טע רייה

ווידערהאָלונג פון 25-טען יובילעאום-פּראָגראַם

„שמחות ביי יודען“

אין 2 טיילן, 13 בילדער

1) פּראָלאָג, 2) בין מנחה למעריב, 3) וואַלס, 4) וויאָ, פערדעלעך!... 5) אבּרוש און דאַבּרוש, 6) שמענדריקעס, 7) גיראָנגעל, 8) שרה באַנדע, 9) אלע זענען גוט, 10) אינדרא, 11) דאָוי לחופה, 12) דער אַרעסטאַנט פון נאָוואָמיעסקא גאַס, 13) פינאַל: שמחות ביי יודען.

טעקסטען: מ. בראָדערזאָן, י. אבערזשאַנעק, א. גאָלדפאַדען און פ. פּיאַדראַון; מוזיק: קאָמפּ. דוד ביינעלמאַן, פ. לישט און פּאָלקס-מאָטיוון; דעקאָראַציעס און קאָסטיומען: דינה מאַטיס; רעזשי: ש. דזשיגאַן און י. שומאַכער; קאָנצערט-מייסטער: ש. ביינעלמאַן; ביהנע-אינספּ.: מ. קאַן.

עס בעטייליגען זיך (לויט א"ב): ש. גאָלדשטיין, מרים דאַלסקאַ, ש. דזשיגאַן, שיינע מרים, צילי סטאַל, מ פּעטערמאַן, מ. פילאָוועך, מ. קאַן, י. ריינגלאַס, י. שומאַכער, י. שפּער און אַ קינסטלערישער טאַנץ-קוואַרטעט. — כער, י. שפער און אַ קינסטלערישער טאַנץ-קוואַרטעט. —

די קאַסע איז אָפען פון 6 אַ זייגער אָוענד, שבת אַ גאַנצען טאָג.

גראַנדיעזער פורים־באַל פון „אַרט"

די פורים־פערווילונגען בײַ יודען צייכענען זיך אויס מיט זייער בעזונדערן רייץ און חן.

נישט אומזיסט הייסט ער משנכנס אדר מרבים בשמחה:

עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואָס דער גראַנדיעזער פורים־באַל. וואָס ווערט איינגעאָרדענט היינטיגען פורים, דעם 22־טען מערץ דורך דער געזעלשאַפט „אַרט" האָט אַרויסגערופען אַזאַ גרויסען אינטערעס בײַ אַלעמען, וואָס קלייבען זיך צו פערברענגען אַ פּאָר אָנגענעהמע שעה'ן אויף אַ פאָלקס־פערווייליגונג אין אַ געמיטליכער סביבה.

בעזונדערס אימפּאָזאַנט וועלען זיין די פורים־אַטראַקציעס פערבונדען מיט אַ ווערטפולער פאַנטען־לאָטעריע, אַרטיסטישע אַרויסטרעטונגען און אַנד.

„עפּיס הענגט אין דער לופט" צום לעצטען מאָל איז דער „פרעהליכער בורע" קאַפּערניקא 16

די שאַמפּאַנער רעוועלאַציאָנס־רעוויו א. ג. „עפּיס הענגט אין דער לופט" ווערט היינט רעפּרעזענטירט צום לעצטען מאָל.

וועד עס האָט ביז איצט נישט געזעהען דעם פּראָגראַם האָט נאָך היינט די מעגליכקייט צו בעוואונדערן די גלענצענדע רעווי.

מאָרגען ווערט געגעבען דער נייער שלאַגער א. ג. „אונטער די דעכער פון לאָדז."

ערפאָלג פון דזשעק רעכצייט גאַסטשפּילען

היינט און מאָרגען 9 אָוונט ווערט געגעבען מיט דעם ליבלינג פון לאָדזער פּובליקום דזשעק רעכצייט. שבת בײַטאָג ווערט געשפּילט מיט דזשעק רעכצייט „יאַנקעלע כוואַט".

מעלדונגען!

אַכטונג, שרײַבער־אַרבייטער, זונטאָג דעם 13 מערץ פינף נאָכמיטאָג קומט פאָר אין שרײַבער־פעראיין פּילסודסקי 19 אַ פאָרלעזונג „די פּראָבלעמען פון יודישען אַרבייטער אין ליכט פון דער נייער צייט". מיט דיסקוסיעס. איינגאַנג פאַר מיטגלידער פריי.

יוג. סאָצ. אַרב.־פּאַרטיי „פּועלי־ציון" (פאַר. מיט צ.ס.פּ.) לאָדז, פּיעטריקאָווער 83.

היינט, פרייטאָג, דעם 11. מערץ, פּינקטליך 8 אָוונט אַ פאָרלעזונג פון ח' ראַבינאָוויטש איבערן בוך פון ל. פּראַנק „די סיבה" (פּאַרוואָס אַ דיכטער האָט דערמאָרדעט זיין געוועזענעם לעהרער.

מאָרגען, שבת, דעם 12. מערץ, פּינקטליך 4 נאָכמיטאָג וויכטיגער רעפעראַט פון ה' קרוי־חענען יודיש און אַלגעמיינע ליטעראַטור.

מאָרגען, שבת, דעם 12־טען מערץ, פּינקטליך 7.30 אָוונט אַ גרויסע פּאָליטישע דיסקוסיע מיט'ן אַנטייל פון די ח"ח ל. לעווין, גוטקאָווסקי, ראַבינאָוויטש א. א.

1643

קומט בײַ דיר עפּעס פאָר?

טרעט אָפּ אויף א רגע און דו וועסט געפינען א בערוהיגונג צו דיין שווער געמיט. בײַ דעם בעוואוסטען העל־זעהער מייסטער

ט. נעלקין, פּאָמאַרסקאַ 14

וו. 4|5 פּראַנט 2־טער שטאָק.

וועלכער האָט זיך קונה שם געוועזען מיט זיין היסענשאַפטליכע עקספּערימענטען אין פערלויף פון זיין 30 יעהריגער פּראַקטיק. ווייסט צו זאָגען אַלע געהיימניסע זאָגט נעמען וועד עס אין דיין שונא און אַ פריינד קענסט דיך געניי אַ נפאָרמירען אין יעדער אַנגעלעגענהייט, טרעפט דיין פערגאַנגענהייט, געגענוואַרט און צוקונפט ערטיילט די בעסטע עצות און אָנווייזונג וועגען פּערזאָנען, טרעפט פון פאָטאָגראַפיעס. ווען עס פעהלט דיר חילעסקראַפט, א שרעק אָדער רעפערטיסיעס ביזט אָהן חשק אַפּאַטיש צום לעבען, ליידסט מאָראַליש, ווייסט נישט ווי אַזוי אויסצובעסערן דיין לעבען, און אין האַנדעלס און אַנדערע פערוויקעלטע אַנגעלעגענהייטען, צעגער נישט און קום באַלד צו מיר, וואו דו בעקומסט גלייך א גוטע און געטרייע עצה וואָס וועט דיך אַרויספיהרען אויף א גלייכען וועג אין נעם אָן פון 10 פריה ביז 10 אָוונט.

די גרעסטע און גליקליכסטע קאָלעקטור אין לאַנד

ס. יאַטקאַ,

פּיעטריקאָווער 22.
פּיעטריקאָווער 66.
פּל. דאַמבר. 3.

צאָהלט אויס זאָפאָרט אַלערליי געווינסען און טוישט אויס סטאַוקעס אויף נייע לאָסען.

1091

מאָלער אַראָפּגעפאַלען פון אַ לייטער און צעבראָכען אַ האַנד

(א) אויף פּיעטריקאָווער 37 איז דער 48־יעהריגער מאָלער נתן מאָשקאָוויטש פון פּיובע 37 אַראָפּגעפאַלען פון אַ לייטער אַזוי אומגליקליך אַז ער האָט צובראָכען אַ האַנד.

איבערגעפאָהרען פון אַנ'אויטאָ

(א) אויף פּיעטריקאָווער 38 איז איבערגעפאָהרען געוואָרען אין אַנ'אויטאָ דער פערציג־יעהריגער בנימין זילבערבערג (סקלאַדאָווע 40).

בײַ פערהאַלטענעם שטוהלגאַנג און איבערפליסיגער מאַגען־זוירע

ליינטעט אָב דאָס זעהר מילדע, נאַטירליכע ביטערוואַסער Franciszka Józefa

די ענגנואָמטעלטע און מאַגען איבערבלייבעכץ און עס פערהיט אין אַ סך פאַלען די ענטשטעהונג פון בלינד דאַרם־ענטצינדונגען.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקשנעס.

פון דער יוגנט. דעמ. פאָלקס־פּאַרטיי

שבת אָוועגד וועט ראַטמאַן אַדוו. ווייצמאַן האַלטען אַ פאָרלעזונג אין לאָקאַל זשעלאַזנאַ 10א אויפ'ן טעמע „דער לאָדזער שטאָט־ראַט און די יודישע פראַגע".

נאָך דער פאָרלעזונג קומט פאָר אַ דיסקוסיע.

היינט, פרייטאָג, מאָרגן, שבת, 9 אָוונט

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאַן.

ערפאָלג! ◆ בעגייסטערונג! ◆ ענטוזיאַזם!

רופט אַרויס מיט זיין שפּילען דער שענסטער אמעריק. בוף־קאָמיקער

אָוונד־פּרייזען: פון 80 גר. ביז 2.50
נאָכמ. – פּרייזען: פון 60 גר. ביז 1.60
אַ מתנה צו יעדען בילעט!

1000-ער מענשען זעהען פרייטאָג און שבת אוועק פון פילהאַרמאָניע אָהן בילעטען!

דזשעק רעכצייט

איז זיין לעצטען סענסאַציאָנעלען שלאַגער

„איציק'ל גנב"

אין 3 אַקטען פון י. פרידמאַן, מוזיק־רעזשי דזשעק רעכצייט.

מיט'ן אַנטייל פון דער בעליבטער אַרטיסטין־זינגערין

יוכבד זילבערג

צו יעדען בילעט א מתנה אומזיסט דאָס בילד פון דזשעק רעכצייט מיט די 2 שלאַגער־לידער „שווייג הערצעלע" און „ציר'עלע", וואָס ווערט געזונגען דורך דזשעק רעכצייט מיט'ן גאַנצען פּובליקום.

שבת 4 נאָכמיטאָג אויף דעם גרויסען פערלאַנג אונאָפּרופליך צום לעצטען מאָל

„יאַנקעלע כוואַט"

20 שלאַגער־נומערן איינער שענער פון צווייטען.
מוזיק־רעזשי דזשעק רעכצייט. צו יעדען בילעט אַ קינד אומזיסט

ס'בעטייליגען זיך לויט (א.ב.) פּרויען: זמוּעל, בעזמאַן, האָניגבוים, טופּמאַן, יאַקובאָוויטש, רובינא. מענער: אייזענבערג, אַמועל, באַלבירסקי. גוטמאַן, הערשקאָוויטש, האַמבורגער, טופּמאַן.
דיריגענט: זעלמאַן. טעכנישע לייטונג: ק. גוטמאַן. סופליאָר: מ. אייזענבערג.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

Dr. med. STUPEL

Ordynator-Roentgenolog Szpitala Miejskiego

האָט בעניײַט די אויפנאַהמען און רענטגענאָלאָגיע אין דער לעטשניצע זנערושער 17 פון 12—6 נאָכמ. זונטאָג פון 12 — 2 מיטאָג.

אין וועגערישע קראַנקהייטען אין דער היים אויף מליעטשאַ־סקיעגא 12 (שקאָלנאַ) טעל. 118-28 פון 7—9 אָוונט, זונטאָג פון 4—6 נאָכמ.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אויערן־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען

11־טען ליסטאָפּאַד 9

קאָנסטאַנטינער טעלעפאָן 127-81

שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זנערושער 17 פון 10 — 11

ציהונג פון 24 מלוכה־לאָטעריע

5־טע קלאַס — 1־טער טאָג

20.000 zł. na nr. 134539.

po 5.000 zł. na n-ry: 134410 17437 78724 111678.

po 3.000 zł. na n-ry: 2413 4112 12563 24916 30004 49038 64223 90401 97739 129962 154215.

po 2.000 zł. na n-ry: 85 18983 32366 35886 50123 53358 56621 61209 61942 62841 64428 83293 84977 85979 93013 101650 113167 126805 135135 141174 148652 153959 154921.

po 1.000 na n-ry 5981 9394 11506 13103 22092 24677 24683 36940 52687 52973 53792 55763 59195 59448 60343 65745 66421 68119 71344 72912 84504 88127 97968 102812 104719 105730 107049 107949 116531 116748 122316 132270 132745 138019 139408 151712 151835 159259 159299.

po 500 zł. na n-ry: 1900 2419 2741 2997 3466 3683 4269 5748 5788 8136 8718 8875 12047 12038 12139 12272 14876 15193 15112 15258 16817 17346 17821 18420 18925 20026 20780 22179 23039 23845 23806 24140 24266 25738 27442 27869 30316 30619 32268 33167 33239 33251 33430 33605 34100 35081 36483 36926 37493 37918 38419 38733 40361 42297 42223 43677 44226 44674 45269 46757 47065 58520 48821 48819 49112 49363 51562 52009 52113 54507 54563 56695 57542 57612 57778 59216 61384 62025 63044 64490 65318 66621 66786 68023 68317 71121 71396 71818 71842 72322 72465 73222 74175 74954 75961 76504 77493 78765 79189 79757 81662 83528 84245 84768 84930 84946 84993 85904 86856 87591 91396 91445 93158 95933 97292 97973 98405 98465 98681 101937 105114 106182 107865 108602 112747 114576 115361 115955 116203 116460 117772 118035 118150 118886 119424 119424 119475 120247 120691 120839 121286 121789 121731 123411 123450 124525 125991 126824 128380 128735 128885 129459 130812 130998 131918 131993 132130 133601 133877 134304 134596 134948 135348 138853 138896 139311 140174 141510 142382 142579 142643 143408 143526 143895 145003 145337 146377 149542 150794 153343 154076 154341 154543 155559 155971 156812 158439 158605 159406

צוליב טעכנישע סיבות האָט אין היינטיגען נומער נישט געקאָנט אַריין די פולע טאַבעלע פון ערשטען ציהונגס־טאָג, אין די ווייטערע ציהונגס־טעג וועט אין „נייעם פאָלקסבלאַט" אַזוי גוט ווי תמיד קומען די פולע טאַבעלע פון די געווינסען.

וויכטיג פאַר דאַמען!

מאַך איך די עלעגאַנטעסטע דאַמען היטען נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטען איבעראַרבייט איך אויף גענצליך ניי. גערעכנט די אַדרעס

נאָר פאַר 2.50 זל.

23 זאַוואַדזקאַ 23 אין הויף, 2. איינגאַנג לינקס פּאַרטער.

בעמ.: צום איצטיגען סעזאָן ווערט געמאַכט ניי שטרוי, פילץ אויך וויידענע היטען פון 5 זל. און.

„TOLA"

1619

שפּייז־פּעקלעך נאָך רוסלאַנד

שיקט אַרויס דירעקט די איינציגע קאָנצעסיאָנירטע פירמע

„PRESTO" Warszawa, Fredry,10 tel 70710 P. K. O. 5470

Agentura w Łodzi, ul. Radwańska 25 m. 10, tel. 193 60

יום־טובדיגע פּעקלעך:

מצה, געמאָלענע מצה, פּסחדיג מעהל אונטער דער אויפזיכט פון וואַרשאָווער ראַבינאַט, גענזע־שמאַלץ און אַנדערע אַרטיקלען. מיר בעטען זיך צו ווענדען נאָך אינפאָרמאַציעס.

וואָרנונג: אַלע אַנדערע פירמעס, וואָס אַנאָנסירען, אַז זיי שיקען פּעקלעך דירעקט פון פּוילען נאָך רוסלאַנד, פיהרען אַריין אין טעות דאָס פּובליקום.

1657

היינט און פאָלגענדע טעג! היינט און פאָלגענדע טעג!

דער צויבער־פילם פון דער וועלט דאָס איז דאָס מעכטיגסטע מייסטערווערק פון אַלע צייטען, דאָס בילד פון וועלטרוהם,

פּרעה'ס ווייב (Żona Faraona)

– אין די הויפּטראָלען: E. Jannings, P. Wegener, Lidja Salomonowa, Dagny Serwaes

קינא־טעאַטער BAJKA

31 רוג זשעוויגער, פּראַנטשישקאַנער צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 1, 6 און 14.

אָנהייב טעגליך 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג פון 12—3 נ"מ זיצען אַלע פּלעצער צו 50 און 40 גר. מיט'ן אַנטייל פון סטרונאָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה' לידוויער

וויכטיג פאר שניידער-מייסטער

קאנפעקציאנערען און גאלאנטערי-סוחרים!

ביליגסטע קוועלע

פון שניידער-צודאטען און גאלאנטעריע

וויקטאריא, בעק
ערמעל-סאטין
קלאט און קארמען
קראוע און זשאגנעס
פערשידענע לייוונט
וואלשאנקע און מושלין
אטלאס און ראדאמעע
קאמגארן-סאטין, וואסאלין.

D.M.C. און C. B. זאטשאסקעס
גומי-בענדער, ריפס און טאפט-באנד
פערשידענע קעהם, שטאפף-ביינוועל
נײ- און מאשין-נאדלען, אלערארט גארן
גאלאנען, ספינקעס, אנראפקעס
פערלמוטער-קנעפ, זיידענע טאשמא
מאשין- און האנד-זייד, פאדפינקעס,
שנוראוואדלעס א. אז. וו.

„Bazar Krawiecki"

אייגענטימער: מאראקא און קיניג

לאדז, נאוואמיעסקא 8, פראנט-געוועלב

פאר שניידער און סוחרים — ספעציעלער ראבאט!

Doktór

Łagunowski

Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choróby skórne,
weneryczne
i moczopłciowe
(Naświetlania promieniami Roentgena)
Przyjmuje od 8.30 do 9½ rano, od 1-ej do 2.30 pp. od 6 do 8.30 w., w niedzielę i święta od 10 r. do 1-ei p. p.

לעהרעריו

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכ צו ביליגע פרייזן!

לאסמאן בזשעזינער 15

די ביליגסטע קוועלע

פון ניקעל- און אייזען-בעטען
קינדער-בעטלעך
קינדער-וועגעלעך
פעלד-בעטען
מאטראצען / קאזעטקעס / טאפטשאנעס / קינדער-שליטענס
אין דער נײ-ערעפנטע פירמע

Krajowa Centrala Łóżek

לאדז, פיעטריקאווער 66, אין הויף.

די בעסטע קוואליטעט! פינקטליכע און רעעלע אויספירונג!
בעמ.: דאס אנקוקען פערפליכטעט נישט צום קויפן.

אכטונג, געעהרטע קונדשאפט!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך האב אין מיין פריש־ערעפנטען

הערן- און דאמען-פריזיער-סאלאן

1 זאמענהאפא 1

(עק פעטריקאווער)

אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון ה' יוזעף צוליב'ן קריזיס פערקלענערט די פרייזן.

ראזירען מיט קעלניש-וואסער	40 גר.
שערען	80 גר.
מאניקור	80 גר.
אנדולאציע	1.20 זל.
וואסער-אנדולאציע	1.50 זל.
דאמען שערען	80 גר.

פארבען ערשטקלאסיגע אויספירונג זער ביליג

איך עמפפעהל מיך דער ג. קונדשאפט. „JÓZEF"

דאס ערשטקלאסיגע

קינדער- און שילער-גארדעראבען-אטעליר

„Dzieckopol"

א. פ.

ZAWADZKA 16 A

מאכט בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז צום איצטיגן פריהלינג און זומער-סעזאן געפינט זיך אויף לאגער א גרויסער אויסוואהל פון קינדער- און שילער-גארדעראבען פון די נײעסטע פאסאנען צו ערמעסיגטע פרייזן.

1492 רעעלע און פינקטליכע בעהאנדלונג!

וויכטיג פאר ליידנדע!

ווילט איהר זיך בפרייען פון
ארטרעטיזם, רעומאטיזם,
הקסענשוס, ישיאס,
גאלשטיינער, העמארידען,
און אנדערע ליידען?
זייט וויסען, אז א שנעלע און זיכערע
הילף קענט איהר האבען אין

Gabinet Sano-Masażu

POMORSKA 20, tel. 210 99

עמפפאנגט פון 9—1 און פון 3—7 נאכמ.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאפ און עס פאלט אראפ אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל געפינען היילבארען אויסגעצייכנטע גוט דורך בוויסטע פראטעזעס מיט מיינע בעהאנדלונג און מיין דעם-עכטער פראפעסאר פראקטיש ערפאהרונג. פוז'ניגלי ווייל דעם שמערצען און געפערליכסטע ברוך, אויך פאר הויקערס דעמזעלבען מיט היילגארטען און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאך-פיס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. הינטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 פארמיטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZAŃSKA 10,

tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארטש. פראפ. ד"ר. י. מאריש-לער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אוים מיין בעסטען דאנק דעם ה' ד"ר. י. ראפאפארט, ספעציאליסט פון היל-ארטאפעדישען אנשטאלט, וואלטשאנסקא 10, פאר אפעראטירען מיין זוהן און עלטער פון 7 יאהר, וועלכער איז קראנק געווען אויף א ברוך און אלע לעדער כירורגען האבען אויפגעגעבען די האפנונג. נור דער דירעקטער ראפאפארט האט איהם אויסגעהיילט.

Jankiel Rojtman, Cegielniana 35
lub Kilińskiego 40

א טיכטיג פרייליין

אלס בופעטאורע

ווערט געזוכט אין דער צוקערניע פון
גאמולינסקי, פושעיאוד 1

Dr. med. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג

נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אווענד
זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 בײטאג.

Dr. med. Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויטאון ג.ש. געשלעכטס-קראנקהייטען

נעהמט אן פון 8—9.30 פריה, פון 12.30—1.30 נאכמ. און פון 5 ביז 9 אווענד. זונטאג פון 9 ביז 1 בײטאג.

פיעטריקאווער 10, טעל. 21-245

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פרייזען.
דאמען בעזונדער ווארטע-זאל.

Dr. med. N. ROZEN

Stomatolog

choroby zębów, szczęk, dziąseł, podniebienia, języka i t. d. Regualcjaz ębów

Roentgenodjagnostyka.

Andrzeja 7 :—: Telefon 216-57

Godz. przyjęć pd 3—7

DR. MED. J. LUBICZ

כירורג-ארטאפעד

פאלודניאווא 9, טעל. 17-183

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינגענע פראצאווניע פון זעלבסטליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: הקלארקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. אז. וו.

נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

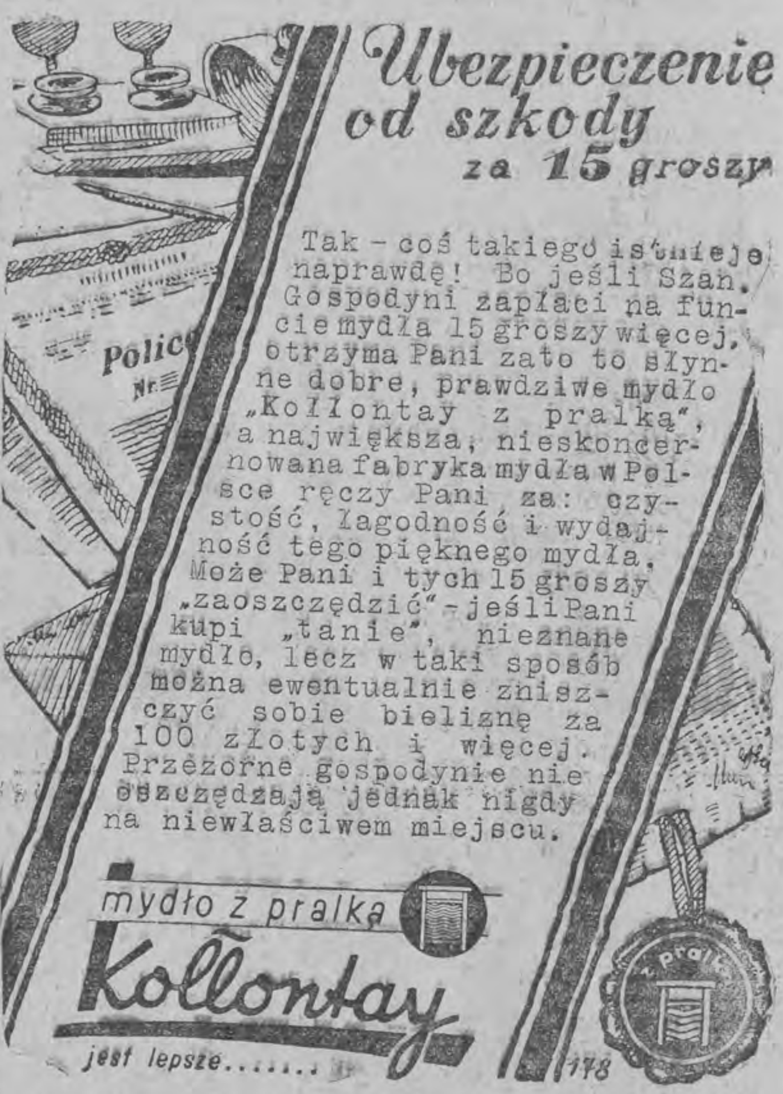

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca S. B. REDLIC, Łódź, Południowa 86

קלאנג-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסער דאפעלטער פראגראם:

1) מעכטיגע פראנצויזישע קלאנג-דראמע א. נ.:

„אונזער איז די נאכט"

אין די הויפט-ראלען: דאס הערליכע ליבעס-פאר

MARIE BELL I JEAN MURAT

2) **BUSTER KEATON** אלס אימפרעסאריא

נעכסטער פראגראם: „דער געפעהרליכער גן-עדן"

דער זאל איז גוט בעהייצט.

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 ביי טאג.

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!

די ביליגסטע קוועלע פון

יודישע לאנגע מלבושים

איז נור אין לאדז, 1 אגראדאווא 1

ביי מ. לאבערשטיין

איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל אלערארט יובעצעס בעקעשע און זיידענע ווי אויך שלאפראק, כאלאטלעך, נעהאקטע אנציגער פאר דערוואקסענע און קינדער. בעשטעלונגען ווערען אויסגעפירט אין פערלויף פון 24 שעה, אלץ צו די ביליגסטע פרייזען.

1387

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק

I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ

פאבריק-לאגער:

נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 70-137

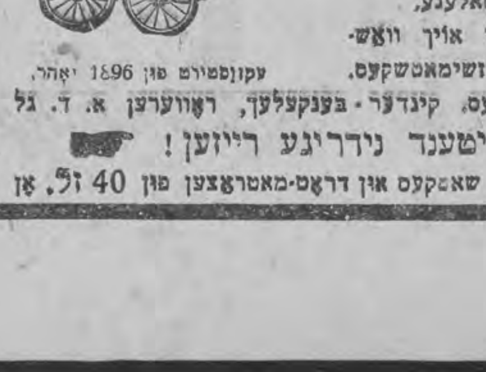

איז: א מביליגסטע, מבעסטען, מבעקוועמסטען

און דער גרעסטער אויסוואהל
פון מעטאל-בעטען,
מאטראצען פערשידענע סארטען,
קינדערוועגעלעך,
פעלד-בעטען מעטאלענע,
Perfekt-Patent, ווי אויך וואש-געשירען, סערוויזען, וויזשימאטשקעס.
אייז-קאסטענס, וואנעס, קינדער-בענקעלעך, ראוורען א. ד. גל.

עקזיסטירט פון 1896 יאהר.

בעדייטענד נידריגע רייזען!

בעמ.: בעטלעך מיט שאסקעס און דראט-מאטראצען פון 40 זל. אן

1627 **איך בין מעהר ווי זיכער,**

אז צוליב דעם היינטיגען קריזיס, וואָס נישט יעדער קאָן זיך ערלויבען צו קויפען א נייעם הוט, צו דעם צוועק האָב איך איינגעפיהרט נייע מעכאנישע מאַשינען צום וואַשען, פאַסאָנירען און פרעסען דאַמען- און מענער היטען, אזוי אַז פון גאָר אַלט קומט ארויס גענצליך נייע היטען. גלייכצייטיג האָב איך שוין צוגעגרייט א גרויסען אויסוואהל פון נייע דאַמען- און מענער-היטען פון די נייעסטע פאַסאָנער אין מאָדערנסטע קאָלירן און אַלץ צו ביליגע פרייזען.

פּערדער געדענקט דעם אַדרעס:

זגערסקאַ 7, לוטאָמירערסקאַ 2, זגערסקאַ 20

Dr. med. JÓZEF IZYKSON

פאַלודניאַוואַ 9, טעל. 75=210

אוירען, נאָז און האַלז-קראַנקהייטען שטים און שפּראַך-שטערונגען

עמפּפאַנגט פון 12 – 2 פאַרמ. און פון 5–7 נאָכמ.

Dr. med. W. Eychner

אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען

וואָלינג 4 איצט 4 נאַרוטאָוויטשאַ (אַנע.)

134=72 טעל. (משאר"י) קינא 1/2 2 – 4 נאָכמ. ... פון 8 – 7 אין דער זונ' ... פון 1 ...

Skład Blachy Miedzianej i Różnych Metali

WŁADYSŁAW RATNER

Łódź, ul. Sienkiewicza Nr. 29. Telefon Nr. 164-54.

Poleca W. P. P. ze swego składu:

BLACHY (miedziane, mosiężne, alpakowe (neusilbrowe), ołowiane i aluminiowe
i TASMY ((gładkie i deseniowe) normalnych wymiarów wszelkiej grubości
RURY, PRĘTY, SZYNY i DRUTY miedziane i mosiężne oraz KOLBY miedziane.
CYNĘ w blokach i prątkach.
CYNK, OŁÓW, ANTYMON i ALUMINIUM hutnicze.
METALE BIAŁE i ŁOŻYSKOWE w blokach o gwarantowanym stopie.
WALCE DRUKARSKIE miedziane, **PŁYTY do OPALARKI** (Saengeplatten) miedziane.
BLACHY MIEDZIANE wymiarowe i fasonowe oraz wszelkie inne metale dostarczam podług zamówień szybko z walcowni i hut krajowych i zagranicznych.

UWAGA: Jednocześnie komunikuję W. P. P., że kupuję za gotówkę każdą ilość złomu (szmelcu) MIEDZIANEGO

קלאַנג-קינא-טעאַטער **Odewil** גלובנאַ 1

לעצטע טעג! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! צי איז א פּאַציענטקע א שונא דעם דאָקטאָר'ס ווייב? דעם פּראָבלעם לעזט דער עראָטישער פילם א.ג.

אין דאָקטאָר'ס קאַבינעט

אין די הויפּט-ראָלן: **Warner Baxter i Joan Bennet**

טראַגעדיע פון א יונגע פרוי, וואָס איז פערבלענדעט מיט אייפערזיכט.

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאָבע און אַקטואַליטעטען אין „וואָדעוויל" איז דער לעצטער סעאַנס אָנהייב 9.15

קלאַנג-קינא-טעאַטער **Odeon** פשעיאַזד 2

קלאַנג-קינא-טעאַטער **CORSO**

היינט און פאָלגענדע טעג!

I. **איז געהיימנישפולען וועג!** אין דער הויפּטראָלע **Jack Holt**

גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

II. **דאָס מעדל פון מאַנפּאַרנאַס** אין דער הויפּטראָלע **Gertruda Lawrence**

פּרייזען פון די פּלעצער אויפ'ן ערשטען סעאַנס III פּל.–40 גר., II פּל. און I–60 גר. לאָזשע–1 זל.

אָנהויב 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

RAKIETA שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22

אָנהויב 4 א זייגער נאָכמ. שבת, זונטאָג 2 א זייגער

אויפ'ן ערשטען סעאַנס אַלע פּלעצער צו 50 גר.

היינט און פאָלגענדע טעג!

דער ליבלינג פון די פּרויען

HENRI GARAT

„שפּיל מיט ליבע"

אין נייעסטען שפּאַנענדער קלאַנג-פילם פראַנצויזישע פּראָדוקציע

די נייעסטע פּאַריזער שלאַגערן וועט זינגען **HENRI GARAT**

ביי-ערפּענטער **TĘCZA** קלאַנג-קינא-טעאַטער זאַווילשאַ 22

LILJANA HARVEY — WILLY FRITSCH — JERZY ALEKSANDER

„ליבעס-וואַלץ"

אין דעם הערליכן קלאַנג-פילם

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאָבע

נעקסטער פּראָגראַם: „פלאָט-קאַפּיטאַן" מיט'ן ליבלינג HARRY LIEDTKE אין דער הויפּטראָלע. אָנהייב 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 בייט

קינא-טעאַטער **LIRA** לימאַנאַווסקיעגאַ 37.

אָנהייב אין געוו. טעג 4 נאָכמיטאָג שבת און זונטאָג 12 א זייגער בייט.

היינט און פאָלג. טעג! גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם!

1) **לעבע-וואָהל מאַסקאַט** גרויסע עראָטישע דראַמע אין 8 אַקטען. אין די הויפּט-ראָלען: **Liljana Harvey i IGO SYM**

2) **לאַווינע** גרויסע קאָוובאָישע דראַמע אין 10 אַקטען. די הויפּט-ראָלען קרעאירען: **Jack Holt, Doris Hill**

דראַמע געשאַפען אויפ'ן גרונד פון עסטרייכיש-איטאַליענישער מלחמה.

נעקסטער פּראָגראַם: 1) **ראַדעצקי'ס מאַרש** צום ערשטען מאָל אין לאָדז! 2) „אין די נעגעל פון א שאַנטאַזשיסטקע" מיט Liljan Weiss i Bruno Arno

פּרייז פון אַנאַנאַס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קריינע אַנאָנסען

פּרייז פון אַנאַנאַס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

עס איז נויטיג

עס ווערט געברויכט א קוואַליפיצירטע שיך-פערקויפערין אין שיך-געשעפט ל. וואָלקאָוויטש, פּאָמאָרסקאַ 3. 1658

ס'ווערט געזוכט א גומירער (רין) אויף א גומי-מאַשין ווי אויך אַן אַבערלאַק-בייהעלערין (ער) צו ערפאַהרען ביי געלדמאַן פּאָדזשעטשנאַ 8.

ס'ווערט געזוכט א טאַמבורירער-אַרבייטער פון זאַפּאַרט. פּאַנסקאַ 1, וואוינונג 32.

א מיטנעהער צו דאַמען 1-טע סאָרט מאַגאַזין ווי אויך א האַנד-בייהער קענען זיך מעלדען זאַכאָדניע 42, וואָלידיסלאַווסקי.

א שטאָפּערין, א קוואַליפיצירטע ווי אויך נישט קוואַליפיצירטע ווערען געברויכט זשעראָמסקיעגאָ 85, וואוינונג 15.

א קוואַליפיצירטע שיך-פערקויפערין נאָר פון דער בראַנזשע ווערט געברויכט ביי אַדערבערג, פּיעטריקאָווער 17.

עס ווערט געברויכט א שניידערין אין וואַרשט געשעפט בזשעזשינער 24, יצחק קאַרטאָוואָסקי.

א טאַמבורירער-אַרבייטער ווערט געברויכט. ביי קאַהאַנע קילינסקיעגאָ 64. 1589

2 קוואַליפיצירטע שאַכטעל-מאַכער קענען זיך מעלדען אין דער שאַכטעל-פאַבריק מאַניושקי 5 אָדער קאַמיענאַ 8 1600

לאָקאַלען

איך בעזיץ א פּראַנט-געוועלב מיט א וויטריגע און א גוטער בראַנזשיסט צו א גוט אַרטיקעל אַנפאַנג סעזאָן זוך איך א שותף פון 300 דאָלאַר פערדינסט געזיכערט. ערפאַהרען ווסכאָדניאַ 43, ביי הענדליש.

איבערצוגעבען א גרויס געוועלב עווענטועל א האַלבעס אין בעסטען פּונקט אויף פּיעטריקאָווער גאַס. צו ערפאַהרען אין ביוראָ „אַלפאַ", פּיעטריקאָווער 79, טעל. 16-217.

צו פערדינגען א צימער פאַר 1 אָדער 2 פּערזאָן מיט א בעזונדערען איינגאַנג. עווענטועל פאַר אַנדערע. ערפאַהרען זשעלאַנקאַ פאַלודניאָוואַ 21, וואוינונג 20.

אָוועקצוגעבען 2 שטובען און א קוך אין בעסטען צענטרום שטאָט, פּיעטריקאָווער עק זשעלאַנאַ. צו ערפאַהרען זשעלאַנאַ 6 אין פּאַפּיר-געשעפט.

א וואוינונג פון 2 גרויסע צימערען צו פערמיטען ביי וו. סאַד, פאָלנאָצנאַ 21, קווער אָפּיצינע.

צוויי יונגעלייט קענען בעקומען לאָזשי ביי אַן אַנשטענדיגער פאַמיליע, עלבאָרט, קאַמיענאַ 1.

איך זוך 1 אָדער 2 פּערזאָן אַלס סובלאָקאַטאָר עווענטועל א בעזונדער צימער צו פערמיטען, גדאַנסקאַ 20 וו. 20. 1396

א שטוב און א קוך איז פון זאַפּאַרט אָבצוגעבען, גלובאָ 9 ראָזענבערג. 1583

א שטוב מיט א קוך 2 שטיבען מיט א קוך און א ענצעל שטוב, מיט אַלע בעקוועמליכקייטען צו פערמיטען דירעקט ביים ווירט, פראַנציסקאַנער 30. 1588

א וואוינונג 4 שטיבען און קוך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען צו פערדינגען אַנדזשעיאַ 32, צו ערפאַה-ען ביי זאַראַמב, קילינסקיעגאָ 40. פון 3-4 און פון 8–10 אָוענד. 1596

א גרויסע זוניגע וואוינונג פראָנט, 1 שטאָק מיט א באַלקאָן פון זאַפּאַרט אָבצוגעבען. אַלעקסאַנדריסקאַ 28 וו. 15. 1584

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר צוויי אַנשטענדיגע יונגעלייט, עווענטועל 2 פּיילינס אין א שעהן מעבלירט צימער, מיט בעקוועמליכקייטען. ביליג, זאָפאָרט אָבצוגעבען ביי א בעסערער פאַמיליע. צו ערפאַהרען ביי אויערבאַך, קילינסקיעגאָ 41. 1421

זעהר ביליג א געוועלב איז פון זאָפּאָרט איבערצוגעבען, זעהר ביליג דירה-געלד געאייגענט אויף אלע מין אַרטיקלען סחורות אין בעסטען צענטרום שטאָט אויף נאַוואָמיעסקאַ 19. צו דער-וויסען זיך ביים הויז-וועכטער. 1609

צו פערקויפען מאַנגלען מיט וואוינונגען צו ליב אבריזע אויף פּיעטריקאָווער 60. אויפ'ן הויף, לעצטע אָפּיצינע רעכטס. 1640

צוליב אָבריזע איז דאָ אָבצוגעבען אַנ'עלעגאַנטער רעזורע דאַמסקע און מענסקי אויף גוטע בעדינגונגען, צו ערפאַהרען אין אַדמיג. 1699

א געוועלב מיט א שויפענסטער פון זאָפאָרט איבערצוגעבען זשעלאַנאַ 3 ביים פריזיער. 1624

א זונען-וואוינונג פון 2 צימער און קוך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען זעהר ביליג דירה-געלד, אין פון זאָפּאָרט איבערצוגעבען אין בעסטען צענטרום שטאָט נאַוואָמיעסקאַ 6 פראָנט וואוינונג 72. 1608

פערשידענעס

כ'נעהם אָן צו אַרבייטען אויף לוין שקאַר-פּעטען אויף 156-ער מאַשינען, צו ערפאַהרען אין אַדמינ. 1198

האַנדשוה - שטריק - מאַשינען 7, 8, 9, 10, ביליג צו פערקויפען נאַוואָמיעסקאַ 3 געוועלב 55. 1606

צוליב אָפּרייזע פערשידענע מעבעל און הויזגעשיר ביליג צו פערקויפען. ווסכאָדניאַ 66, וו. 23.

וויכטיג פאַר מאָדיסטקעס. די ביליגסטע קוועלע פון דאַמען שטרוי-היטען, די נייעסטע פאַסאָנען בעקומט מען נאָר ביי

M. Szpiro, Piotrkowska 14.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman